

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Araştırma ve Yayın Organıdır

ISSN 1301-2762

4. Büyük Üstat Mesajı Asım AKİN
11. Message from the Grand Master Asım AKİN
17. Büyük Mahfil Umumi Hey'et Toplantısı No: 7
18.05.1952 Derleyen: Suha UMUR
39. Osmanlılarda Habname Tarzı, Basılmış İlk
Masonik Eser (1872) ve
Edhem Pertev Paşa Tamer AYAN
57. Platon (MÖ 428 - 347)
Akıl ve Gerçek Kuramı H. Yener GÜR'EŞ
76. René Guénon
Abdülvahid Yahya K. (1886 - 1951) Armağan GÜRSEL
89. Hürmasonluk ve Gelişme Hasan KİRMANOĞLU
101. Localardan Haberler Mimar SİNAN
122. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN
123. Fihrist Yavuz AKSEL

MİMAR SİNAN

Gevşemeyin, endişe etmeyin.

İnancınız sağlamsa, mutlaka başarılırsınız.

Şânı Yüce Kur'an (III:139)

Kapak Kompozisyonu : ŞİNASİ BARUTÇU
YENİLİK BASIMEVİ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 2006

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : ASİM AKİN

Yazı İşlerini fiilen idare eden : TAMER AYAN

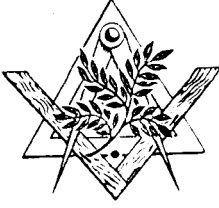
DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.

ISSN 1301-2762

SAYI : 137 Nuruziya Sokağı 25, 80050 – Beyoğlu Tel : 0 212 251 26 50 ARALIK 2005

4. Büyük Üstat Mesajı Asım AKİN
11. Message from the Grand Master Asım AKİN
17. Büyük Mahfil Umumi Hey'et Toplantısı No: 7
18.05.1952 Derleyen: Suha UMUR
39. Osmanlılarda Habname Tarzı, Basılmış İlk
Masonik Eser (1872) ve
Edhem Pertev Paşa Tamer AYAN
57. Platon (MÖ 428 - 347)
Akıl ve Gerçek Kuramı H. Yener GÜR'EŞ
76. René Guénon
Abdülvahid Yahya K. (1886 - 1951) Armağan GÜRSEL
89. Hürmasonluk ve Gelişme Hasan KİRMANOĞLU
101. Localardan Haberler Mimar SİNAN
122. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN
123. Fihrist Yavuz AKSEL

BÜYÜK ÜSTAT MESAJI

Aziz Kardeşlerim,

Masonluk günümüz aydın dünyasında bir ilke haline gelmiş Heraklitesin sözlerini kültürü gereği, başlangıcından beri benimsemiş bir kuruluşur: *"Dünyada her şey değişir, değişmeyen tek şey değişimin kendisidir"*. Bu görüşü günlük konuşmalarımızda bile slogan haline getirmişiz: Mason taklitçi değil, tahkikçi davranmak zorundadır. Çünkü ülkümüz olan "hakikati aramak" ancak soruşturma, araştırmayla olanaklıdır. Böyle davranılmazsa, Masonluğu tam anlamıyla temsil ve temessül edememiş olanların, Masonluğun ezoterik niteliklerini ortadan kaldırarak, kulüpler veya sosyal dernekler gibi harici imaj kazandırma gayretleri Masonluğun özünü çürüterek telafi edilemez kayıplara yol açar. Masonluktan beklenen değişim, masonik kültürle kazanılmış üst düzey

bilgi ve deneyim birikimi alışkanlığını, erdem katalizörlüğünde, iç ve dış alemde bireysel olarak uygulama alanına dökmek ve üretkenleştirmektir. Bunun yanında Türk Masonluğunun çalışmalarını ülkemiz kanunları gereği yasal bir şekilde "dernek statüsünde" yürüttüğünü de her zaman gözönünde bulundurmaliyiz. Bunun böyle olması gereğini "Eski Yükümlülükler" de söylüyor: "Devlet makamlarına saygılı olacaksınız".

Masonluğa ilk girdiğim yıllarda, localarımızda yapılan konuşmalarda Ramsay'in adı sık sık geçirdi. Masonluğun oluşumundaki etkisi övölür ve görüşleri adeta masonik kurallar gibi benimsenirdi. Günümüzde adı giderek daha seyreker geçiyor. Çok kardeşimiz Masonluğun giderek daha kulüpçü ve dernekçi bir şekle dönüştüğünün üzüntüsü içinde. 1737 deki söyleviyle Masonluğun "İnsanlık Mabedi İnşasında-ki" yolu ve yöntemini iyi bir şekilde açıklayan ilk kişi Ramsay oldu. O tarihlerde söylev metni ceplerde taşındı, elden ele bütün kardeşlere ve dış alemdeki aydınlara ulaştı. Söylev 4 maddelik bir görüş üzerine oturtulmuştur:

1. *Masonluğun çalışmalarını evrensel bir kardeşliğin oluşturulması yönünde yürütmesi.*
2. *İnsanlığın yücelmesi için gerekli erdemlerin, akıl ve bilgelikle ortaya çıkarılarak, bunların önce tüm kardeşlere, daha sonra da tüm insanlığa uygulanması.*
3. *Bu girişimlerin dış alemdeki politik, dinsel, kültürel ve iç alemdeki davranışlarımız açısından yanlış yorumlanabileceği göz önünde tutularak, ezoterik yönleme özen gösterilmesi, yani kardeşler arasında sır saklama (Ketumiyet) ilkesine uyulması ve harici alemde Masonluk olarak değil, bireysel girişimlerde bulunulması.*

4. Bu üç maddenin yerine getirilmesinde gerekli olan **düşünsel yönden gelişebilmek ve çağdaşlığı korumak için bilim ve sanatın sevilmesi** ve tüm kardeşlerin bu yolda çalışarak **düşünsel gelişime, dolayısıyla düşünsel değişime katkıda bulunmalarındır.**

300 yıl önce Ramsay süregenlik ve saygınlığımızın korunmasını *sır saklama* ile sağlamış.

İçerde her hangi bir konunun geliştirilmesinde oluşan görüş ayrılıkları çok doğaldır, ama bu ayrılıkların ayrıntısı dışarıya ulaşacak olursa yanlış değerlendirilir. Localardaki tartışma konularının ayrıntılarının sır olarak saklanması; tartışılanların başkalarına açıklanmaması, bu tartışmaların localarda tam bir özgürlük içinde yapılabilmesinin garantisi ve masonik olgunlaşmanın temel şartıdır.

Loca oturumlarında tartışılanların, o oturumda bulunmamış loca üyesi kardeşten bile saklanması "Eski Yükümlülüklerde" de vardır ve bu sır o oturumun tersimatındaki mazeretli kardeşlerin tümünü kapsar. Çünkü oturumda bir görüş geliştirilirken, bu gelişim süreci içinde yaşamamış kardeşler varılan sonucu sağlıklı değerlendiremezler.

Çalışmalarımızın sağlıklı yürütülmesini ise kurallarımız içine yerleştirdiğimiz disiplinle sağlamaya çalışıyoruz. Bunun bozulmasına disiplinsizlik adını veriyor ve ikiye ayırıyoruz: *İç disiplinsizlik, dış disiplinsizlik*. İç disiplinsizlik yaşam içinde kolay ve sık oluşan bir durum. Örneğin en küçük toplum birimi olarak ailemiz, eşimiz, çocuklarımız arasında sık sık iç disiplinsizlikler oluşabilmektedir. Ama bütün aile üyeleri bu disiplinsizliğin dışa yansımaması için büyük çaba gösterirler. Çünkü sonucunun bütün aile üyelerine zararı dokunur. En azından ailenin toplumdaki saygınlığı azalır.

İç disiplin localarımızdan başlıyor. Zaman zaman oluşan iç disiplinsizlikleri kardeşler loca dışındaki kardeşlere yansıtmamak için büyük çaba gösteriyorlar. Üstadı Muhterem de disiplinsizliğin dışa vurumaması için bütün gücüyle kardeşler arasındaki uyumu sağlamaya çalışıyor.

Aynı disiplin geniş anlamda Kuruluşumuz için de geçerli. İçimizde ne olursa olsun, dışa yansıtmamak ve dış aleme Kuruluşumuzun sözcülüğünü yalnız Büyük Üstadımızın yapması kuralı geçerli.

Masonik disiplin, Masonluktaki uygulamaların düzenini sağlar. Masonluğun en önemli başarısı, üyelerine masonik disiplini empoze edebilmesidir, diyebiliriz. Ancak Kuruluşun bir düzen içinde yürüyebilmesi için zorunlu olan yönetim kurallarının akılcı olduğunu, eğitimle açıklayarak yerleştirebilmek şarttır. Bir locada disipline uyulduğu oranda, loca üyeleri nafakalarını en iyi şekilde alarak, daha hızlı bir şekilde olgunlaşma ve yetkinleşmeyi sürdürürler.

Rit ve Ritüellerin sırrı da o dereceye erişmeyen tüm kardeşlerden saklanır. Çünkü sembollerle açıklanabilen rit ve ritüellerin sırrını, kardeşin ancak o dereceye kadar yaşadıklarından edineceği deneyimlerle algılayacağı kabul ediliyor. Bununla beraber eğer tüm kardeşler bu sırrı sıkı bir şekilde saklamış olsalardı, böyle bir sırrın var olduğu konusu ortaya çıkmayacaktı. Hatta hiç bir harici Masonluğun varlığından bile haberdar olmayacaktı. Öyleyse Ramsay'in hakkı var. Sır saklamakta yeterli özeni gösteremiyoruz. Fakat, sırrın her kardeşin koruması altına emanet edilmesinden başka çözüm yolu da yok. Bu durumda **sır üç şekilde korunabilir;**

Birincisi masonların Masonluğa gönülden bağlanmalarıyla açıklanır ki, bu husus haricilerin an-

layabileceği bir durum değildir. Mason, politik bir partinin önde gelen üyelerinden biri bile olsa, zıt görüşlü kardeşlerini açıklamaması, o masonik topluluğun oluşturduğu mikro-sosyetenin değerinin yüksekliğini gösterir.

İkincisi her masonun, gerçek bir mason gibi davranabilme değerine bağlıdır ve bu ahlak değerleriyle ölçülür. Bu da kardeşin aramıza kabul edilmeden önce ahlak değerlerinin sıkı bir biçimde araştırılmasının önemini vurguluyor.

Bu gerçek bizi *üçüncü bir sır saklama nedenine, masonik düzenin iç özgürlüğüne* yönlendiriyor. Çünkü bir masonun soylu davranışı kendi özgür fikirlerini çekinmeden açıklamasıyla ölçülür. Bu da ancak kardeşlerin açıklayacakları özgür fikirlerinin sır olarak saklanacağından emin olmasıyla olanaklıdır. Ve Masonluk ancak özgür düşüncelerin açıklanmasıyla kurulan diyalektik sonucu geliştirebiliyor. Sır olmasaydı Masonluk fikir ve yardım kulüpleri durumuna düşerdi. Mason, kendi basiretiyle harici alemdeki davranışlarını ayarlayabildiği ölçüde gerçek, iyi ve örnek bir masondur. Aslında davranışlarını ayarlayamayanları yalnız Masonluk değil, tüm toplumsal kuruluşlar dışlar. Kişinin davranışlarını küçük hesaplara göre ayarladığı kanısı hakim olur. Masonların, birbirlerini harici alemde açıklamama sırrı, her kardeşin harici alemdeki çaba ve çalışmalarının etkinliğini artırır. Kendisine karşı oluşturulacak reaksiyonları önler.

Ancak günümüzde sır saklamanın sınırlarını değerlendirmek te güçtür. Kanımca sırrın, masonların insanlık mabedi inşasında harici alemde etkinlik göstermelerini kolaylaştıran bir baraj olarak algılanması, bu sınırları çizmektedir.

Bütün bunların yanında *korunmasına gerek olmayan bir sır daha vardır* ve buna gerçek maso-

nik sır diyebiliriz: Bu sır Masonluğun temelde yaşanarak kazanılan bir deneyim olması ve bunun ifşa edilmesine de olanak bulunmamasıdır. Bu sırrın limanı Ritimiz ve oluşturduğumuz kardeşlik topluluğumuzdur. Ve ancak bu limanda yaşayanlar bu sırrı birbirleriyle paylaşabilirler. Bu paylaşım ise kardeşlerin harici alemdekilerin açıklayamadığı ayrıcalığını ortaya çıkarır. Her kardeş harici alemdeki yaşadığı ortamda, mesleğiyle, karakteriyle, oluşturduğu fikirler ve davranışlarıyla derhal fark edilir.

Kapalılıkla gizliliği de karıştırmamalıdır. Kapalılığın akla yakın, ahlaki bir gerekçesi vardır. Bu da kardeşlerin özlük haklarını zedeleyebilmek çekincesidir. Evinizin kapısını her girmek isteyeneye açmayacağınız gibi, ailenizin bireylerini ilgilendiren konuları da, başkalarının önünde açmaz veya sonradan anlatmazsınız. Aileyi bir kenara bırakın, çalışılan kurum veya şirketin, hatta her hangi bir derneğin toplantıları herkese açık yapılabilir mi?

Ancak localarda yapılan toplantıların zorunlu kapalı olması sonucu, Masonluğun çalışma yöntemi ve kapsamı konusunda çoğu uydurma veya kulaktan dolma öğrenilen her şey, ön yargılı bir tutumla abartılarak, Masonluk akıl dışı yaklaşımlarla kötülenmektedir. Oysa Masonlukta gizli, kapaklı yapılan hiç bir şey yoktur. Ancak masonların çalışma yöntemini anlamayanların veya işlerine gelmediği için anlamazlık takınanların, tek yanlı dar görüşlerle bağnazlığa saplanmış kalarak, Masonluğu kötülemeyi sürdüreceklerine de şüphe yoktur.

Tarih boyunca masonların yapılan saldırılara uyguladığı korunma "sessiz kalmak", karşısındakileri muhatap kabul etmemek ve suçlu olmadığının bilinciyle kendini savunmaya bile gerek

olmadığı görüşüyle ağır başlı, vakarlı, kendinden emin bir şekilde davranmaktır. Bunu elde etmenin tek yolu ise; tüm felsefe, bilim ve dinlerin içeriğini ve toplumun güncel sorunlarını çok iyi öğrenmek, özümlemek ve bireysel davranışlarla bütün kardeşlerin tek tek kendilerini topluma tek kelimeyle centilmen, beyefendi kabul ettirebilmesiyle olanaklıdır. Kuruluşumuzun Masonluk olarak tek sözcüsü ise Büyük Üstattır ve bu sözcülük olanak bulundukça, zorda kalmadıkça dikkatlice hazırlanan yazılı bildirilerle yapılmalıdır.

Asım AKİN
Büyük Üstat

MESSAGE FROM THE GRAND MASTER

Dear Brethren,

Freemasonry, as a part of its own culture, has always assumed the words of Heraclites since its very beginning, which has become a principle of the modern intellectual world of today : "Everything changes and change is the only constant". This concept has become the motto of our actual daily conversations. Masons should behave as investigators, not as imitators in our quest to reach the ideal of "finding the truth" which can only be obtained by examination and research. Otherwise, the efforts of some who are not capable of representing Masonry and have not assimilate it will reflect an image similar to modern social clubs or associations by trying to remove the esoteric fundamentals of Freemasonry, will rotten its essence and shall lead to unrecoverable casualties. The evolution expected from Freemasonry is to bring into practice and disseminate internally and externally, the high level knowledge and intellect gained by our masonic culture and virtues. Furthermore, we must always remember that Turkish Freemasonry executes its activities legally under the "legislation of asassociations" in accordance with the laws of our country. "Old Charges" reminds us this requisite as well ; "You shall be respectful to the administration of your State"

When I was initiated to Freemasonry I often heard the name of Ramsay quite often within the conversations made in the Lodge. His effect in the formation of Masonry was praised and his ideas were assumed as masonic regulations among the brethren. Unfortunately, we hear his name very rarely these days. A majority of our brethren are in deep grief of observing the transformation of Freemasonry towards the status of social clubs. The first brother to announce the best means and methods of masonry for "Building the Temple of Humanity" was Brother Ramsay in his famous speech of 1737. The text of his Speech were carried in our pockets and copies were shared by our brethren, even reached the intelligentsia of the non-mason world. His Speech is based on 4 fundamentals :

1. Freemasons must direct their studies towards the establishment of a universal fraternity.
2. The virtues essential for the exaltation of mankind must be achieved by means of intellect and wisdom and should be first practised by brethren then by all human beings.
3. These practises may be misunderstood by the profane due to political, religious and cultural facts and therefore special care must be taken for the efficiency of our esoteric methods. For this purpose, our main principal "secrecy" is an essential among our brethren and also personal initiatives rather than that of masonic should be our attitude in the outside world.
4. For the realisation of the above three items all brethren should improve their intellect and knowledge by showing special interest to science and art and all brethren must share all this knowledge and contribute to this intellectual evolution.

In other words, Brother Ramsay, 300 hundred years ago, obtained the reputation and perpetuity of Freemasonry by means of secrecy.

During the discussion or improvement of an internal matter, it is quite normal to face some mutual discrepancies or disparity of views, but the details of such disparity must never be reflected outside world because they will most probably be misunderstood and evaluated differently. The details of masonic debates within the Lodges must be kept as secrets, not be revealed to others in order to sustain the freedom of making such negotiations and is a basic condition in our masonic maturity.

The secrecy of the studies made during a Lodge meeting covers the members of the Lodge who are excused in that meeting is within the context of the "Old Charges" and should not be revealed to brethren who have not participated in that meeting. Brethren who have not survived that process can not clearly evaluate the result obtained at the end of that development.

We try to achieve the reliability of our studies with the disciplines we have stipulated amongst our regulations. Any violation which will deteriorate our discipline is called disorder and is divided into two; internal and external disorders. Internal disorders are frequent and may appear easily. We experience a lot of disorders among our family members, between our wives or children. However, all members of the family take utmost care not to reflect this disorder outside because its consequence may harm the whole family. At least, it may lead to loss of reputation in the society.

Therefore, the internal discipline must start from our Lodges. Brethren also take great care not to reflect any disorder within a Lodge to the members of other Lodges. The Worshipful Master does his best to keep the harmony between brethren to avoid such disorders and their consequent reflections.

In that sense, the same discipline is valid for our Institution as well. Whatever may occur within our

society should not be reflected outside and all declarations to be announced must be made by the Grand Master himself.

Masonic disciplines sustain the harmony of the masonic behaviour. The most important achievement of Freemasonry is the success in imposing the masonic disciplines on its members. Another essential is that the obligatory rules, which can not be avoided in order to govern our Institution in an harmonic order, must be explained, trained and established among its members. The success of sustainable self improvement and maturity is proportional to the obedience in the disciplines of every Lodge.

The secrets of each Rite and its relevant Ritual are not revealed to brethren who have not reached that degree yet because it is very obvious that those secrets which can only be explained by some special symbols can only be assimilated by the experience he has gained in the masonic workshops. Subsequently, if brethren had been able to keep this secret the existence of such a secret would have not been known. In this case Ramsay is right. We do not spend enough efforts in keeping secrets. However, there is no other solution than to entrust these secrets to the protection of each brother. In this case secrets can be protected in three ways:

The first can be explained by the deep devotion of the masons to Freemasonry, which can not easily be comprehended by the profane. Any mason, who might well be the leader of a popular political party will never reveal the names of his opponent brethren. This indicates the magnitude of the value of this small society consisting of masons.

The second depends on the capability of each mason to behave like a real mason and it is measured by ethical virtues. This directs us to the importance of the investigations to examine the ethical virtues of each candidate before he is initiated among us.

This important fact is leading to a third reason of secrecy, the internal freedom of Masonic order. The noble behaviour of each Freemason is measured by his ability to explain his free thinking. This can only be possible by their confidence in the fact that their free ideas will be kept as secrets by their fellow brethren. Freemasonry can only be improved by the establishment of a dialect based on the mutual revelation of these ideas freely. Without its secrecy factor, Freemasonry would turn into a social or an aid club.

A mason can be deemed as a good and a typical Mason, by his achievement in regulating his behaviour outside controlled by his prudence. In fact, anyone who fails to control his behaviour is not only isolated by the masons, but the whole society as well. The opinion that his behaviour depends on his small benefits will wide spread. The secrecy of not divulging each other in the outside world increases the effect and value of his studies and efforts of every brother and obstructs the reactions which can be raised against him. However, it is quite difficult to evaluate the boundries of secrecy in these days. I believe that the perception of secrecy as a barricade that facilitates their efforts and effect in the construction of the temple of humanity is drawing the border of this boundry.

Subsequently, there is one more secret which can easily be revealed and can easily be called the real secret of masonry : Freemasonry is an experience earned by living masonry and its exposé is not possible at all. The harbour of this secret is our Rite and the fraternity we have achieved. Only the habitants of this harbour can share this secret with each other. This acquirement puts forward the privilege of the brethren which can not be understood or explained by the profane. Therefore, each brother is immediately distinguished outside by his profession, his character, the enlightenment he brings and his attractive behaviour.

The closed society and the secret society should not be confused. Closedness has a reasonable, ethical justification. That is the hesitation of violating the personal rights of the brethren. No one will open his doors to every comer and you will never share the matters concerning the members of your family. Asides from your family, the same is valid for the company you work. Can the meetings of any association be made open to public?

The obligation of our closed gatherings leads to the unfair judgement of Freemasonry with prejudices and irrational approaches regarding the working methods and the content of the masonic meetings. Whereas, there are no deeds done in darkness in Freemasonry. On the other hand, those who do not understand these methods, or who do not want to understand will evidently continue to blame masonry under the effect of their prejudism from which they can not rescue themselves and their ignorant fanatic views.

Throughout centuries, Freemasons have always protected themselves against these assaults by "keeping their silence" with their dignity, confidence in their innocence, their prudent attitude have never challenged their opponents. This dominance can only be achieved by the comprehension of philosophy, the context of the sciences and all religions, learning and assimilating the actual problems of the society and their personal behaviour will make the society believe that each brother is a selected gentleman. The unique spokesman of our Institution is the Grand Master and if possible all necessary announcements and declarations must be in written form prepared with great care and attention.

Fraternal regards,

Asım AKIN
Grand Master

BÜYÜK MAHFİL UMUMİ HEY'ET TOPLANTISI NO:7 18.05.1952(*)

Derleyen: Suha UMUR

GRAND OFFICERS' MEETING NO:7, MAY 18, 1952

INVITATION AND AGENDA :

- 1 — Opening the Session
- 2 — Accepting the Visitors
- 3 — Reading the Minutes of the Previous Meeting
- 4 — Reading, discussing and adopting the Grand Officers' Committee Report.
- 5 — Discussion on chartering a Lodge named Prométée [Prometheus] to work in French in İzmir
- 6 — Discussion on chartering a Lodge named Friendship to work in English in Ankara
- 7 — On the general benefits.

The minutes of the Grand Officers Meeting held on May 18, 1952 are published due to their historical importance. These minutes should be kept as an important document for the guideline of the history of Turkish Freemasonry.

(*) 18.05.1952 tarihindeki yedinci Umumi Hey'et Toplantısı Tersimatını tarihi önemi ve belge niteliği dolayısıyla **aynen** yayınlıyoruz. 1982 yılında o dönemin Bü. Sek.'i Pek Muh. Suha UMUR K.'in derlediği şekliyle eldeki mevcut tek nüshadan faydalanılmıştır. Tersimat'ın orijinali şu ana kadar Bü. L. Arşivinde bulunamamıştır.

DAVETİYE VE GÜNDEM :

Bü.: Mah.: 'imiz 18 Mayıs 1952 Pazar günü saat 10.30 da toplanacak ve âtideki gündemi müzakere edecektir.

- 1 — Celsenin açılması,
- 2 — Ziyaretçilerin kabulü,
- 3 — Geçen tersimatın okunması,
- 4 — Daimî Heyet raporunun okunması, müzâkere ve tasvibi.
- 5 — İzmir'de Promete namile Fransızca
- 6 — Ankara'da Friendship-Dostluk namile İngilizce bir Mah.: açılmasının müzâkeresi,
- 7 — Menâfii umumiye hakkında konuşma.

Lütfen teşrifinizi K.: sevgi ve saygılarımla rica ederim Aziz Üs.:

Muayyen Sel.:
Bü.: Kâ.:
Târık Ziyal

* *
*

TERSİMAT :

**Büyük Mahfil'in 18.5.1952 tarihli
7. ci toplantısı Tersimatı :**

Yüksek Şûraya bağlı Büyük Mahfil 18. Mayıs. 1952 Pazar günü Be-yoğlu Vâdisinde kâin malûm noktai hendesiyede Bü.: Üs.: Mustafa Hakkı Nalçacı B.:in riyasetinde toplandı.

Bü.: Üs.: Muavini Dr. Fethi Erden B.:in huzuru ile Bü.: 1. ci, Nâzır vekâleten İsmail Kenan Sunal B.: Bü.: 2. ci Nâzır vekâleten Galip Hami Tekyeli B.: Bü.: Hâ.: Şükrü Hazım Tiner B.: Bü.: Kâ.: Tarık Ziyal B.: Bü.: Em.: Haz.: Jak Eseyan B.: Bü.: Em.: Hs.: Arman Mos-se B.: Bü.: Muh.: vekâleten Suat Gürel B.: Bü.: Teş.: Cevdet Caculi B.: Bü.: Muh.: Dah.: Hamza Rüstem B.: yerlerini işgal ettiler.

Hâ.: Bü.: Â.: Kaymakamı Pek.: Muk.: ve Pek Mün.: Ferit Zühtü Örü-
cü Üs.: şarkı tezyin eyledi.

Yoklama yapılarak 37 delegenin hazır ve nisâbı müzakere mevcut ol-
duğu anlaşıldığından sütunları tezyin eden ve imzası defteri mahsu-
sunda mukayyet bulunan ziyaretçi BB.: 'lerin de iştiraki ile celse usu-
lû dairesinde açılarak çalışmalara başlandı.

1.— Bir evvelki toplantıya ait tersimat okundu ve aynen kabul olundu.

2.— Henüz tahlifleri yapılmamış olan delegelerden Muslihiddin Yö-
ney, Fehmi Çeltikçi, Selâmi Işındağ, Cafer Ergin ve İsmet Somer BB.:
yemin kürsüsüne davet olunarak tahlifleri yapıldı ve imzaları kayıd
olundu.

3.— Daimî Heyet raporunun okunması Bü.: Kâ.: 'den reca edildi.
Okunduktan sonra hakkında söz verildi. Bü.: Kâ.: söz alarak raporun
2. ci maddesinde zikredilen Maha.: Bü.: Müf.: 'leri becayişlerinin her
hangi bir idari lüzumdan ileri gelme olmayıp 1952 senesi Maha.:
intihâbâtından sonra delegeler meyanında vaki olmuş olan değişik-
liklerden ve sıhhi sebeplerden mütevellid olduğunu izah etti. Bu iza-
hata Cevdet Caculi B.: teşekkür etti. Başkaca söz isteyen olmadığın-
dan rûznamenin müteakip maddeleri müzakere edilmek üzere rapor
heyeti umumiyesi müttefikan tasvib olundu.

4.— İzmir'de Fransızca lisanı ile çalışmak üzere Prométée nâmı ile
açılması istizan olunan yeni Mahfil hakkında söz verildi. İsmail Mem-
duh Altar, Norodonkyan ve Hamza Rüstem Üs.: 'lar söz alarak bu
Mah.: 'in elyevm sinemizde bilfiil çalışmakta bulunan fakat Fransızca
lisanına daha ziyade vâkıf ve sahip bulunan KK.: tarafından açılmak
istendiğini anlattılar. Bâdehu Bü.: Ha.: Üs.: söz alarak vaki talebin
kanunî şekillerine uygun olduğunu esbabı mucibesinin şayanı itibar
olduğunu izah ve kanunî mütalâa olarak Mah.: 'in açılmasında bir
mahzur görmediğini beyân ile reye konmasını teklif etti. Âraya mûra-
caat olunarak İzmir'de Fransızca lisanı ile çalışmak üzere açılması is-
tizan olunan Prométée Mah.: 'nin açılmasına ekseriyetle karar veril-
di.

5.— Rûznameye devam olunarak Ankara'da İngilizce lisanı ile çalış-
mak üzere dostluk Friendship nâmı ile açılması istizan olunan yeni
Mah.: hakkında müzâkerâta başlandı. İsmail Memduh Üs.: söz aldı.
Bu Mah.: 'in açılmasına sebep olarak Ankara'da bulunan 150 kadar

Amerikalı ve İngiliz Masonunun mesaimize iştirâk ettirilmesinin gösterildiğini, bu ecnebî Masonların ise bir çoğunun York ritine mensup bulunmaları itibarile rit meselesini alâkadar eden ve ileride müşkül durumlar ihdas edebilecek olan bir keyfiyet olduğunu beyan ile bu hususta Bü.: Mah.: 'ce bir karar verilmezden evvel rit bakımından evvel emirde Yük.: Şû.: 'nın noktai nazarının sorulmasını teklif ve bu mütalâa ve teklifini yalnız Ülkü Mah.: Muh.: Delegatesi sıfatile değil Müf.: Âz.: sıfatile de dermeyeran ettiğini beyan ile zapta geçmesini talep etti. Reşat Mimaroglu ve Ferit Zühtü Örucü Üs.: 'lar söz alarak rit meselesinin tekevvün edebileceği noktasında İsmail Memduh Üs.: 'ın fikrine iştirâk ettiklerini bildirdiler. Bü.: Üs.: bu beyanata cevaben Mah.: açılması bahsinde rite taalluk eden bir mesele mevcut olmadığını açılma talebinin Türk Masonluğuna mensup muntazam BB.: 'ler tarafından serd edilmiş olduğunu, rit meselesi mevzuu bahis olacak olsa bile ancak ecnebî Masonların iltihakı, anında böyle bir meselenin doğabileceğini ve o vakit de icabının yapılması tabii olduğunu beyan eyledi. Ferit Up B.: bu mütâlâaya iştirâk etti. Sadık Bigat B.: Ankara'daki Amerikalı BB.: 'lerin mesaimize katılması meselesinin çok eski olduğunu, bunların bugüne kadar aramıza gelememiş olmaları neticesinde Ankara'da Hisar nâmile bir Mahfil kurmuş ve çalışmakta bulunmuş olduklarını beyan ile talep edilen müsaade eşkâli kanuniyesine uygun olduğu takdirde vaziyetin memnuniyet verici bir şekilde düzelmiş olacağını söyledi. Ali Galip Taş B.: söz alarak âlemi haricindeki insanlar arasında mevcut husûmet ve ayrılıkları ortadan gidermek maksadile kurulan cemiyetimizin rit ayrılıkları gibi sebepleri mümkün mertebe ortadan kaldırmağa çalışması iktiza ettiğini ve bize yaklaşmak isteyenlere samimiyetle sinelerimizi açmanın isabetli olacağını beyan ile kanunî şekilleri tamam ise hemen izin verilmesi fikrinde olduğunu bildirdi.

Diğer hatiplerin de leyh ve aleyhte mütâlâaları ile konuşulmağa devam edilirken Reşit Çavdar Üs.: müzakerenin kâfi görülmesi teklifinde bulundu. Ancak bundan evvel söz almış bulunan B.: Kâ.: dinlendikten sonra bu teklifin reye konması kararlaştırıldı. Bü.: Kâ.: 'e söz verildi. Bü.: Kâ.: az evvel müzakeresi yapılmış ve karara bağlanmış bulunan İzmir'deki Prométée Mah.: Muh.: için kıstas olarak göz önünde tutulmuş olan iki noktanın burada da göz önünde tutulması iktiza edeceğini, bunlardan birincisinin Mah.: açılması için esbabı mucibe mevcudiyetinin aranması, ikincisinin de icabatı kanunîye uy-

gunluk noktaları olduğunu belirtti. Bunları izah eylemezden evvel, ileri sürülmüş olan rit meselesini ele alarak Mah.: çalışma kendi ritimize mensup faal ve muntazam KK.: tarafından istendiğine ve bunlar da bittabî kendî ritimiz ahkâm ve evamiri ile mukayyed bulunduğu göre Mah.: 'in açılması bahsinde bir rit konusu görmemekte olduğunu ve bu mevzuun şayet doğacak ise ancak iltihak talepleri ile karşılaşıldığı zaman doğabileceğini ve o vakit de muktazi tedbirlerin hazırlanıp alınabileceğini ifade etti. Bunu müteakip Ankara'da Hisar namile bir ecnebî Mah.: 'in mevcut bulunduğu Yuk.: Şû.: veya Bü.: Mah.: 'ce bilinmediğini ve bunun dünya Masonluk âleminde teritoryalite mevzuat ve prensipleri dahilinde kanunen ve teamülen caiz olmadığını belirtti. Bâdehu, esbabı mucibe aranması mevzuuna avdetle bu yeni Mah.: 'i açmak isteyen KK.: iki sebep ileri sürdüklerini, birincisi İngilizce çalışmak ve ikincisi de 150 ecnebî Masonu kabul etmek olduğunu İngilizce çalışmak isteyecek bu Mah.: müessislerinin kâffesinin Türkçemize bihakkın vakıf Türkler olduğunu bir çoğunun İngilizce bilmediklerini hattâ muvazzafın meyanına İngilizce bilen üç dereceli kâfi miktar B.: bulamadıklarından iki dereceli bir B.: dahi seçilmiş olduğunu binaenaleyh İzmir'de Fransızca konuşacaklar için olduğu gibi burada İngilizce çalışmanın bu gün tekevvün etmiş bir ihtiyaç halinde olmadığını arz etti. Müessislerin ileri sürdükleri ikinci sebebe yani 150 ecnebî Masonu mesaimize katmak meselesine geçerek bunlar gel-sin diye Mah.: açmak istenmesinin Türk Masonluğu ve vakarı ile ne dereceye kadar uygun olduğunu şahsen takdir edemediğini, Amerikalı ve İngiliz KK.: 'miz mesaimize girmek istiyorlarsa İngilizce bilen KK.: 'lerimizin elyevm çalışmakta olduğu Mah.: 'leri birer ikişer ziyaret ve bâdehu tebennî suretile iltihak etmeleri ve İngilizce bir Mah.: 'e ihtiyaç doğduğunun ancak bundan sonra teferrüs ve kabul edilmesinin daha muvafık olacağı kanaatında bulunduğunu beyan ve bu şerait dahilinde İngilizce bir Mah.: açılması için elyevm kâfi esbabı mucibe mevcut olup olmadığının takdiri sayın delegelere ait olduğundan reylerini ona göre kullanmalarile meselenin halledilmiş olacağını arz etti. Ve sözüne devamla kanunî şekillerin tamam olup olmadığı hakkında da Bü.: Hat.: Üs.: 'ın kanunî mütalâasının delegeleri tenvir edecek olduğu beyanı ile sözünü bitirdi.

Bâdehu Reşit Çavdar B.: 'in kifayeti müzâkere teklifi reye konarak kabul olundu. Bü.: Hât.: 'in kanuni mütâlaası soruldu. Bü.: Hât.: gelen istizan dosyasında Mah.: Mührü'nün mevcut olmadığını bildirdiğin-

den müzâkerâtın bu celsede intaç edilmeyeceği anlaşılarak rûznamenin müteakip maddesine geçildi.

6.— Menafii Umumiye hakkında söz verildi. Galip Taş B.: senelik matem celsesi Bü.: Mah.: 'ce yapıldıkça Maha.: Muh.: 'nin ayrıca matem celsesi yapmayabilecekleri hakkındaki daimî heyet tamiminin isabetli olmadığı ve bilâkis her Mah.: 'in senede bir defa bir matem celsesi yapmaya mecbur olup Bü.: Mah.: 'in yapmayabileceği fikrinde olduğunu bildirdi. Bâdehu Mart ayı zarfında ziyafet yapılmaması hakkındaki cereyanın dahi doğru olmadığını beyan etti. Bü.: Kâ.: cevap vererek geçen Mart ayı zarfında tekevvün etmiş bulunan buna mütedair bir sûtefehtümün izâle edilmiş olduğunu ve bu yoldaki daimî heyet tamiminin artık sarîh bulunduğunu anlattı.

— Reşit Çavdar Üs.: söz alarak satın alınma muamelesi bitmiş ve tahliye ve tesellüm işi de bir kaç güne kadar bitecek olan yeni lokalimiz için KK.: 'lerimizin vaad ve taahhüt etmiş oldukları teberrûların tediyesinin tamamlanmasını reca etti. Ayrıca Mason dergisine temas ederek bunun dahi alınmasını ve bir liradan ibaret olan bedelinin vakti zamanında tediyesi suretile maddî müşkülâta düşülmesine meydan bırakılmamasını ve nihayet münevver ve mütefekkir KK.: 'lerimizin bu dergiye yazı vermek suretile de manevî ve fikri hizmet ve yardımda bulunmaları lüzumunu belirtti.

— İsmail Memduh Altar Üs.: bir hariciden aldığı bir mektubu okuyarak, derginin harici âlemde dahi hassasiyet ve memnuniyetle karşılanmakta olduğuna işaretle KK.: 'in bu yola masrûf gayretlerinin ne kadar yerinde olacağını belirtti ve derginin Ankara'daki kitapçılara da tevzi edilmesini temenni etti.

— Tarık Ziyal B.: Fransa Bü.: Locasının neşretmekte olduğu "Les Cahiers" isimli Masonik mecmuadan bahis etti. Buna abone olmak isteyenlerin Bü.: Kâ.: 'liğe bildirmelerini reca ve ayrıca bizim dergimizden de bir kaç nüshanın nümunelik olarak, Fransaya gönderileceğini beyan etti.

— Hamza Rüstem B.: İzmir'deki eski Lokal binasının iade edileceği yolundaki ümitlerin kuvvetlenmekte olduğunu tebşir etti.

— Galip Hamdi Tekyeli B.: bir Türk profesörünün, Amerikada seyahati esnasında oradaki bir Mason müzesini gezerken, Türkiye'de Ermeni katliamları yapıldığının delili olarak teşhir edilen bir halının

kendisine de gösterildiğini; bundan münfail ve müteessir olarak anlatılanların doğru olamayacağını tarihî beyanat ile işaret ve tebarüz ettirdiğini, ancak bir kaç zaman sonraki ikinci bir ziyaretinde aynı halının aynı hikâye anlatılarak teşhir edilmekte olduğunu gördüğünü beyan etti. Bir Mason müzesinde hâdisat ve hakayike uymayan böyle bir hareket ve itiyadın tashihi mümkün olup olamayacağını sordu. Bü.: Kâ.: cevaben söz alarak Kentucky Bü.: Locasile dostane muhabere halinde bulunduğumuzu ve binâenaleyh bu hadisenin kendilerine yazılıp tashihi hâl edilmesi reca edileceğini bildirdi. Yazılacak yazıya esas olmak üzere Galip Hamdi B.: 'den mücmel bir not reca etti.

— Başka söz isteyen olmadığından sadaka kesesi dolaştırılarak Şark'a (1130) Bin yüz otuz tuğla getirdiği ilân ve muhtevası Bü.: Hs.: Em.: B.: 'e tevdi olundu.

Mesainin tam ve mükemmel olduğu hakkında Bü.: Hat.: B.: 'in kanunî mutalâası alındıktan sonra celse usulü dairesinde muvakkaten tâtil edilerek delege Üs.: 'lar sulhü selâmetle ayrıldılar.

Bü.: Üs.:

Bü.: Hat.:

Mustafa Hakkı NALÇACI

Bü.: Kâ.:

Şükrü Hazım TİNER

(İmza)

Tarık ZİYAL

(İmza)

(İmza)

* *
*

RAPOR :

6 Mayıs 1952

Bü.: Mah.: 'in 18.5.1952 de toplanan
7. nci celsesine Da.: Hey.: 'in 6 No. lu
Raporu :

Aziz Delege Üs.: 'lar,

1.— 24.2.1952 tarihindeki son toplantımızdan beri geçmiş bulunan yedi hafta zarfında, ittihad zincirimize, Tek.: suretile 46, ve Uyanma suretile 14 yeni B.: iltihak etmiştir. Bu müddet zarfında, hatıraları

aramızdan her halde silinemeyecek olan 2 K.: 'miz ebedî maşrıka göçmüşür. Şu halde, bu sene Nisan ayı nihayeti itibariyle, muntazam

Mah.: KK.: 'mizin adedi, 911 den 977 ye çıkmıştır. Henüz muamelesi derdest bulunan Ha.: 'ler ve uyanacak KK.: bu yekûnde bittabi dahil değildir. Önümüzdeki yaz tatiline girmezden evvel vaki olacak toplantımızda daha teferruatlı ihşaî malûmatı ayrıca arzedeceğiz. Her halükârda, gerek KK.: 'miz adedinin bu mütemadî ve müdebbirâne artışı, gerek Maha.: 'i remzîyemizin feyizli mesaisini memnuniyet ve şükranla kaydediyoruz.

2.— 1951 senesi intihâbâtından sonra, remzî Mah.: 'lerde vaki olan değişiklikler neticesinde, Maha.: Bü.: Mü.: 'liklerinden ayrılmaları iktiza etmiş olan KK.: 'mizin yerine yeniden seçilen Bü.: Mü.: 'lerin isimlerini arz ediyoruz.

Kardeşlik	Mah.: Muh.: 'ine	Ali Galip Taş	B.:
Atlas	" "	Celâl Öget	"
İdeal	" "	Jak Esseyan	"
İnanış	" "	Hilmi Bilgimen	"

Bu vesile ile, Bü.: Mü.: B.: 'lerin teftiş raporlarının hassasiyetle gözden geçirilmesi suretile Maha.: mesaisinde azamî ciddiyet, insicam ve ahenk teminine çalışılmakta olduğunu hatıra kabilinden zikrediyoruz.

3.— Bugün huzurunuzda, biri İzmir'de Fransızca, diğeri Ankara'da İngilizce çalışmak üzere, tesisleri KK.: 'mizce düşünülmüş olan iki yeni Mah.: 'in müsaade taleplerini sunuyoruz.

24.2.1952 toplantısında Bü.: Mah.: 'in vermiş olduğu prensip kararı, şimdilik muhtelif vâdilerimizde yeni Maha.: açılmasının zaman, mekân ve lisan icablarına göre mütâlâa ve tasvip edilmesini esas olarak kabul etmişti.

İzmir'de PROMETE nâmiyla Fransızca, Ankara'da FRIENDSHIP-DOSTLUK nâmiyle İngilizce açılması iltimâs olunan iki yeni Mah.: filhakika lisan icab ve ihtiyacına cevap vermektedirler. İzmir'deki Mah.: 'lerimizde elyevm Fransızca lisanile mütekellim 30-40 K.: 'mizin mevcut bulunması Ankara'da 150 kadar Amerikalı K.: 'in mesaimize iştirake arzu ve temayül gösterdiklerinin bildirilmesi karşısında

işbu iki yeni Mah.'in açılmasının, mesleğimizin fikir sahasında inkişâfına ve başka memleketlerle feyiz ve nûr teatisine kuvvetle yardım edeceği düşünülmüştür.

Bü.: Hât.: K.: 'mizin kanunî mütâlaasına müsteniden keyfiyetin kararına bağlanmasını yüksek takdirinize arz ediyoruz. Sayın Delege Üstadlar.

Bü.: Kâ.:
Tarık ZİYAL
(imza)

Bü.: Üs.:
Mustafa Hakkı NALÇACI
(imza)

* *
*

Bü.: Mah.: 'in 18.5.1952 tarihli 6. cı
Toplantısında hazır bulunan
Mâhafili Muhtereme Murahhasları :

Adı ve Soyadı		(İmzası)
İDEAL	: Sadık Bigat B.: M. Reşit Çavdar B.: Yusuf Ziya Erdem B.:	(imza) (imza)
KÜLTÜR	: Celâl Öğet B.: Ruhi Vamık Girgin B.: Cevdet Caculi B.: Necdet Ekrem Olcay B.:	(imza) (imza) (imza) (imza)
ÜLKÜ	: Reşat Mimaroglu B.: İsmail Memduh Altar B.: Jak Esseyan B.:	(imza) (imza) (imza)
İZMİR	: — Hamza Rüstem B.: Hakkı Türegün B.:	(imza)

- UYANIŞ : Mümtaz Tarhan B.:
Mesut Duruiz B.:
T. H. Özyazıcı B.:
(imza)
- KARDEŞLİK : Ferit Up B.:
H. Noradonkiyan B.:
Menahem Abravanel B.:
(imza)
- HÜRRİYET : Ali Galip Taş B.:
İsmail Kenan Sunal B.:
Şükrü Hâzım Tiner B.:
Ahmet Fahri Arel B.:
(imza)
- SEVGİ : Hüsamettin Sunol B.:
İsmet Somer B.:
Necip Hancı B.:
(imza)
- ATLAS : Cemil İpekçi B.:
Edouard Lebet B.:
Armand Mosse B.:
(imza)
- DOĞUŞ : Dr. Saip Özer B.:
Mümtaz Somer B.:
Sezai Konurgil B.:
(imza)
- MÜSAVAT : Nazmi Dühanî B.:
Tarık Ziyal B.:
Galip Hamdi Tekyeli B.:
(imza)
- YÜKSELİŞ : Munip Kuran B.:
Hilmi Dalgimen B.:
—
(imza)
- NUR : Dr. Hasan Y. Başkam B.:
Dr. Osman Yunus B.:
Sedat Abut B.:
(imza)

İNANIŞ : —
—
—

BİLGİ : Muslihittin Yöney B.: (imza)
Selâmi Işındağ B.: (imza)
Cafer Ergin B.: (imza)

Üs.: Âz.: Mustafa H. Nalçacı B.: (imza)
Üs.: Âz.: Mua.: Dr. Fethi Erden B.: (imza)

**Bü.: Mah.: 'in 18.5.1952 tarihli 6. cı
Toplantısında hazır bulunan
Mâhafili Remziye Üs.: Muh.: 'leri :**

Adı ve Soyadı	(İmzası)
İDEAL : Mecdettin Ali Akasya B.:	
KÜLTÜR : İbrahim Hoyi B.:	(imza)
ÜLKÜ : Edip Seydi B.:	(imza)
KARDEŞLİK : Cevdet Hıfzı Oşan B.:	(imza)
HÜRRIYET : Vedat Başar B.:	
SEVGİ : Kaludi Laskari B.:	
ATLAS : Marcel Lougat B.:	(imza)
MÜSAVAT : Ferit Ramiz Öker B.:	
UYANIŞ : Rıfat Köknar B.:	
DOĞUŞ : A. Salih Korur B.:	
YÜKSELİŞ : Mithat Akdora B.:	
İNANIŞ : Kâmil Sokullu B.:	
BİLGİ : Fikret Çeltikçi B.:	
İZMİR : Mustafa Sakarya B.:	
NUR : Muzaffer Uras B.:	

**Bü. Mah.'in 18.5.1952 tarihli 6. cı
Toplantısında hazır bulunan Müla-
zim Üs.'lar :**

Adı ve Soyadı	(İmzası)
İDEAL : Yakup Çelebi B.: Fehmi Fındıkoğlu B.: Dr. Hüseyin Salor B.:	
KÜLTÜR : Saffet Rona B.: Sedat Aziz Erim B.: Fahri Günergin B.: Refet Hakul B.:	(imza)
ÜLKÜ : İzak Menafe B.: Mustafa Zühtü İnhan B.: Yaşar Ali B.:	
İZMİR : Mithat Güldü B.: Zühtü Kâmil Ergin B.: Kemal Servet Ülçer B.:	
UYANIŞ : Asım Köknar B.: Nüzhet Tüfekçi B.: Muammer As B.:	(imza)
KARDEŞLİK : Tevfik Kâmil Koperler B.: Hikmet Baykal B.: İsmail Hakkı Kırız B.:	(imza)
HÜRRIYET : Süleyman Sırrı Tümer B.: Hüseyin Bezmi Ötkeren B.: Reşat Tığrak B.: Muhsin Türen B.:	(imza)

- SEVGİ : Eftatıos Sandalcıoğlu B.: (imza)
Hüsamettin Reha Çalı B.:
Grigoryadis Güner B.: (imza)
- ATLAS : Raul Rozental B.: (imza)
Antoine Chiappe B.:
Affan Balzar B.: (imza)
- DOĞUŞ : Safa Fevzi İksel B.:
Ömer Omay B.:
—
- MÜSAVAT : S. Güvendiren B.: (imza)
Kemâl Salih İren B.:
—
- YÜKSELİŞ : Arif Rüştü Görgün B.: (imza)
Dr. Servet Alko B.: (imza)
—
- NUR : Suat Arpad B.:
Mithat Sadullah Sander B.:
Suat Gürel B.: (imza)
- İNANIŞ : —
—
—
- BİLGİ : Vasıf Arna B.:
Ali Haydar Kermen B.:
Dr. Fehmi Çeltikçi B.: (imza)

* *
*

**Da.: Hey.'in 22.5.1952 Perşembe
günü Yüksek Şûra ile müştereken akdedilen
Toplantısı Tersimatı :**

Daimî Hey'etin 22.5.1952 Perşembe gecesi Yüksek Şûra ile müştereken icra kılınmış olan toplantısı, Â.: Bü.: Hâk.: Mim. Kemâl Öke Üs.: 'in emir ve tensipleriyle Â.: Bü.: Hâk.: Kaymakamı Ferit Zühtü Örucü Üs.: 'in riyasetinde akit edilmiştir.

1.— Hazır Bulunanlar :

Â.: Bü.: Hâk.: Mim Kemâl Öke B.:
Â.: Bü.: Hâk.: Kaymakamı F. Zühtü Örucü B.:
Umumî Bü.: Müf.: Kemâl Sarıay B.:
Umumî Bü.: Müf.: Necmettin Erol B.:
Umumî Bü.: Müf.: İsmail Memduh Altar B.:
Umumî Bü.: Müf.: Cemil İpekçi B.:
Umumî Bü.: Müf.: Münip Kuran B.:
Umumî Bü.: Müf.: M. Reşit Çavdar B.:

Bü.: Üs.: Mustafa Hakkı Nalçacı B.:
Bü.: Üs.: Mua.: Dr. Fethi Erden B.:
Bü.: 1. ci Nâ.: Celâl Öget B.:
Bü.: Kâ.: Tarık Ziyal B.:
Bü.: Muhak.: Dr. İ. Kenan Sunal B.:
Bü.: Hz.: Em.: Jak Esseyan B.:
Bü.: Teş.: Cevdet Caculi B.:
Bü.: Muha.: Dah.: Hamza Rüstem B.:
Bü.: Teş.: Mua.: Ruhi Vamık Girgin B.:
Bü.: Hat.: Mua.: H. Noradonkiyan B.:

Mahafili Remziye Üs.: Muh.: 'lerinden:

Cevdet Oşan B.:
Vedat Başar B.:
Marsel Lugat B.:
İbrahim Hoyi B.:

2.— Celse açılmazdan mukaddem, Hâk.: Bü.: Â.: Mim.: Kemâl Öke Üs.: , bu toplantıdan maksat, rastlanmış olan dahili ve haricî bazı müşkilâtın izalesi ve muktazi tedbirlerin alınması için Yüksek Şûra

İdare Encümeni ile Bü.: Mah.: Da.: Hey.: 'inin beraberce hasbihal ederek muktazi kararların verilmesinden ibaret olduğunu beyan ile kendi rahatsızlıklarına binaen celsenin, Hâk.: Bü.: Â.: Kaymakamı gelinceye kadar Bü.: Müf.: Kemâl Sarıay B.: tarafından açılmasını teklif ettiler.

Celse bu suretle açıldıkta, evvelâ Bü.: Üs.: söz alarak; yeni satın alınmış olan Lokal işi ve buna müteferri hususat hakkında Yük.: Şû.: 'nın, hey'eti lutfen tenvir etmesini rica etti.

Um.: Bü.: Em.: Hz.: M. Reşit Çavdar Üs.: söz alarak; satın alınmış olan binanın müsteciri ile anlaşmaya varılmış olduğunu ve 26.5.1952 günü öğleden sonra binanın tesellüm edileceğini ve bina içindeki eşyanın da 27.5.1952 Pazar günü müzayede ile satılacağını, bunlardan ihtiyacımız olanlarının satın alınması için müzayedeye bizim de iştirak edeceğimizi beyan ile, bu iş için Reşit Çavdar ve Abenrey BB.: ile Ruhi Vamık Girgin ve Cemil İpekçi ve Celâl Öget BB.: ittifakla seçildiler.

Bâdehu tekrar söz alan M. Reşit Çavdar B.: , Yük.: Şû.: hazinesinin tahsilât vaziyetine temas ederek, bütün KK.: 'in ciddi alâka ve yardımları sayesinde mühim miktarda tahsilât temin edilmiş ise de, teberrûlardan (10.000) lira, ziyafeti seneviyeden (2500) lira ve aylık aidattan Yük.: Şû.: hissesi olarak (10.000) liranın henüz Yük.: Şû.: Hz.: 'sine tevdi edilmemiş bulunduğunu, halbuki yapılacak tamirat ve tesisat masrafları için bu paraya kısa bir zamanda ihtiyaç olduğu ve olacağını bildirdi.

Cereyan eden müzakere neticesinde; bu alacakların temini tahsili için Bü.: Mah.: 'den remzî Mah.: 'lere bir tâmin yapılarak, gerek KK.: 'in gerek bu Lokal satın alma tâli komisyonlarının yeniden harekete geçirilmeleri ve tahsilâtın önümüzdeki tatil devresinden evvel teminine sarfi gayret edilmesi kararlaştırıldı.

3.— Balâdaki müzakerat esnasında celseyi teşrif ve makamı riyaseti işgal eylemiş bulunan Hâk.: Bü.: Â.: Kay.: Ferit Zühtü Örücü B.: , Ankara'da açılma müsaadesi 18.5.1952 tarihinde toplanan Bü.: Mah.: 'de görüşülmüş olan DOSTLUK Mah.: 'i hakkındaki müzakerat esnasında Ankara'da YORK Riti'ne mensup Amerikalı BB.: tarafından HİSAR nâmı ile bir Mah.: açılmış olduğunun söylendiğini hatırlatarak bu hususta Bü.: Mah.: 'de bir malûmat varsa bildirilmesini rica etti.

Bü.: Üs.: söz alarak; böyle bir Mah.: 'in mevcudiyeti hakkında resmen hiç bir malûmat mevcut olmadığını, esasen teritoriyalite prensibi do-

layısı ile caiz dahi olmayacağını beyan ettikten sonra esas mese-
lenin Ankara'daki kendi KK.: 'imiz tarafından İngilizce çalışmak üze-
re bir Mah.: tesisi talep edilmiş bulunmasından ibaret olduğunu an-
lattı.

İsmail Memduh Altar B.: söz alarak; Bü.: Mah.: içtimandaki
beyânâtını tekrar ile, bir rit meselesi mevzû-i bahs olabileceğini
mütâlaa ve müzakeresinin Bü.: Mah.: 'de karara bağlanmazdan evvel
Yük.: Şû.: 'dan sorulmasını 33.: De.: 'li Umu.: Bü.: Müf.: sıfatı ile tek-
lif ve zapta derç ettirmiş olduğunu, Bü.: Üs.: ın bu hususu nazarı iti-
bara almadığından teessür duyduğunu ve 22.9.1875 tarihli Lozan
Konvanının 6. cı maddesini okuyarak, Bü.: Müf.: selâhiyetlerinin
mühmel bırakılmaması iktiza ettiğini bildirdi. Bü.: Üs.: cevaben; Rit
meselesinin elyevm mevzû-i bahs olmadığını, mevzû-i bahs olduğu
takdirde icabının yapılması tabî olduğunu, diğer cihetten de Bü.:
Mah.: müzakeratına, statü ve selâhiyetleri dahilinde verilecek karar-
larına hiçbir mütâlaanın hâkim olamayacağını söyledi. Hâk.: Bü.: Â.:
Mim Kemâl Öke Üs.: , kendi ritimize mensup BB.: 'in açmak istedikle-
ri localara müsaade verilmek hakkının statü ahkâmı dairesinde Bü.:
Mah.: 'in selâhiyeti dahilinde bulunduğunu, yabancı dillerle çalışacak
mahafilin açılmasında müsâadekâr davranılması gerek meslekî ve
gerek millî asalet ve necabetimize daha uygun bulunduğu için Bü.:
Mah.: 'e bu yolda tâlimat verilmiş olduğunu ve hattâ bilûmum obedi-
yanslara tâbi Masonların ziyaretçi olarak, muntazam bulunmak şartı
ile, mesaimize kabul edilmelerinin dahi şayanı tercih olacağı
mütâlaasında olduğunu bildirdi.

Bü.: Kâ.: söz alarak; cereyan etmiş olan konuşmalara nazaran mevzûi
müzâkereyi hülâsa etmek ve filhakika karşı karşıya bulunduğumuz
bazı meseleleri oldukları gibi ortaya koyarak bunlar hakkında pren-
sip ve direktif birliği temin edilmesini rica edeceğini bildirdikten son-
ra, sözüne şöylece devam etti:

Cereyan etmiş olan müzâkerede temas edilmiş üç mesele şunlardır :
Birincisi; 33.: D.: 'li Bü.: Müf.: 'lerin selâhiyetlerinin bir prensip ola-
rak kanun veya mevzuat zikri suretiyle değil de sadece mütâlea beya-
nı sureti ile Bü.: Mah.: müzakeratını muallakta bıraktırmaya kâfi ge-
lip gelmeyeceği cidden cây-ı sualdir. Ve hal-i fa'aliyette bulunan Bü.:
Mah.: gibi bir teşekkülün müzâkeratının herhangi bir meselede te-
reddüt ifade eden bir mütâlaa üzerine durdurulup tâlik edilmesi pren-
sip bakımından mümkün görülmediği gibi, hiçbir karar alınmamak

gibi bir durum ihdas etmesi de mümkündür. Bundan dolayı, 33.: D.: 'li Bû.: Müf.: 'lerin selâhiyetleri bu sahaya müteveccih olmaması gerektir.

İkincisi; Ankara'da mütevâliyen yeni yeni Mah.: 'ler açılmasının derecei isabeti meselesidir. Bu yeni mahfillerin açılma işini iki noktadan mütâlaa etmek gerektir; Birincisi, Ankara'daki KK.: 'imizin çalışmalarının gösterdiği inkişâflara ve bu esnada karşılaşılan ihtiyaçlara göre yeni mahfillere hakikaten lüzum hissedilip edilmediği noktası, ikincisi ise; camiamızın bugünkü durumu karşısında Ankara'da yeni bir Bû.: Mah.: açılması ihtimalinin tevlid edebileceği faide veya mahzurların şimdiden düşünülerek tedbir alınması ve çalışmalarımıza buna göre bir istikamet verilmesi noktasıdır. Bunlardan birinci nokta, hakkında takdir ve karar hakkı Bû.: Mah.: 'de, fakat, ikinci nokta Umumî Türk Masonluğu siyasetine taalluk ettiği için takdir ve karar hakkı Yüksek Şûra'da bulunmaktadır. Bu husus hakkında Yüksek Şûra, görüş ve düşüncelerini Bû.: Mah.: 'e bildirirse, işin tedbir ve idaresi ona göre kurulabilir. Ve nihayet görüşülmüş olan üçüncü mesele de, Ankara'da açılması istenen İngilizce lisanıyla çalışacak Mah.: 'in açılıp açılmaması meselesidir, ki bunun hakkında bir karara varılmak için evvelemirde yukarda bahsedilmiş olan prensibin kesinleşmiş olması iktiza eder.

Bû.: Kâ.: işbu izahatı verdikten sonra, bu suretle çerçevelenebileceğini umduğu müzâkere mevzuu hakkında Yüksek Şûra'nın direktifleri ve tenevvür edileceği beyanı ile sözünü bitirdi.

Hâk.: Bû.: Â.: , Bû.: Kâ.: 'in işaret ettiği üç nokta hakkında irşadatta bulunarak; Bû.: Mah.: 'in reisi bulunan Bû.: Üs.: 'in müsellemler olan kiyâsetini ihtilâflara meydan vermeden işleri kanunî ve mevzuat dairesinde yürütmeğe kâfi ve selâhiyetli bulunduğunu beyan ettikten sonra, Ankara'da yeni mahfiller açılması hakkında düşünülebilen mahzur ve faideleri nakli kelâm ederek, bu vâdide elyevm yeni mahfiller açılmasına lüzum mevcut olmadığı kanâatında bulunduğunu, meslekimizin dahilî siyaseti bakımından bir mahzur vârid olduğu takdirde, Yüksek Şûra'nın tedabiri lâzıme almakta tereddüt etmeyeceğini, binnaenaleyh bu yolda bir prensip kararından ziyade yeni mahfiller açılmasından faide mamûl olmadığına göre tedbir alınmanın daha isabetli olacağını, İngilizce bir Mah.: açılmasını istemekle beraber bu Mah.: açılmazdan evvel bizimle çalışmak isteyen BB.: 'in peyderpey kendi Mah.: 'lerimize iltihaklarından sonra lüzum ve ihtiyaç belirmesinin beklenmesi daha isabetli olacağını, bahusus Bû.: Mah.: kuruluşun-

dan evvel tâmim edilmiş ve Yü.: Şû.: kararlarına göre aynı B.:’in birkaç Mah.: müessislerinden olmaması iktiza ettiğini beyan ve izâh buyurdular.

Mustafa Reşit Çavdar B.:, mahafilin taaddüdüne taraftar olmadığını beyan etti. Cemil İpekçi B.: de bu kanâate iştirâkle, şimdiye kadar görülen hâdiselerin elyevm Ankara’daki mevcut mahafilin bile lüzumsuz bir miktara yükselmiş olduğunu ifade etmekte bulunduğunu belirtti. Necmettin Tahsin Erol B.:, yeni mahfillere mezuniyet verilme meselesinde, umumî nizamata beraber Yü.: Şû.: Nizamatı Umumiyesinin 173. cü maddesi dahi göz önünde tutulmak iktiza ettiğini ve bu maddede : "Ahval ve şeraiti mahalliyeinin tervici istidaya muvafık olup olmadığı..." kaydının mevcut bulunduğunu ve bunun nazarı dikkate alınması iktiza ettiğini bildirdi.

Hâ.: Bü.: Â.: Kaymakamı Ferit Zühtü Örücü B.:, müzâkerâtı hülâsa ederek; görüşmelerden âtideki neticenin çıkarılmakta olduğunu izâh etti; şöyle ki, Yüksek Şû.: Nizamatı Umumiyesinin 173. cü maddesi ve mahafil nizamatı umumiyesi ahkâmı dahilinde, eşkâl ve nizamatı kanuniyeye uygun olarak ve hakikî bir ihtiyaca tekabül etmek şartıyla, yeni mahafil açılmasına müsaade vermek veya vermemek salâhiyyeti Büyük Mahfil’e aittir. Yeni Bü.: Mah.:’ler tesisi meselesi ise, Yüksek Şû.:’ya taalluk etmekte olup, herhangi bir yerde herhangi bir miktar mahfil bulunmuş olmasının bir Bü.: Mah.: kurulmasına sebep ve mecburiyet tevcih etmeyeceği aşikârdır. Şu takdirde, muhtemel nafoş hâdiseleri şimdiden önlemek maksadıyla, muktazi tedbirler alınarak ve mevzuatımız ahkâmı ile Yüksek Şûra tamim ve tebligatı tamamen yerlerine getirilmek şartıyla mahafil tesisi bahsinde, Bü.: Mah.:’in selâhiyyetleri dahilinde hareket etmesi tabiidir.

Bundan sonra başkaca bir mütâlaa olmadığı anlaşıldığından usulü dairesinde celseye son verildi.

Hâk.: Bü.: Â.:
Mim Kemâl ÖKE B.:.

Bü.: Um.: Hat.:
Necmettin EROL B.:
(imza)

Bü.: Um.: Kâ.:
Muhip KURAN B.:.

Bü.: Üs.:
M. Hakkı NALÇACI B.:
(imza)

Bü.: Hat.:
Şükrü Hâzım TİNER B.:
(imza)

Bü.: Kâ.:
Tarık ZİYAL B.:
(imza)

L Ū G A T Ç E

(KŪÇŪK SŌZLŪK)

Â. Bŭ. Hâk. : (Âmir Büyük Hâkim) Hâkim Büyük Âmir

ahkâm: emirler, hükümler

âra: oylar; **âraya mŭracaat:** oya (oylamaya) başvurma

âtî: gelecek, gelecek zaman

badehŭ: ondan sonra

bâla: yukarı; **bâlada:** yukarıda

becâyîş: değişme, karşılıklı yer değiştirme

beyânât: beyanlar, açıklamalar; demec

bilfiil (bi-l-fi'l): gerçekten

binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı

bittabi (bi-t-tab'): tabiatıyla, doęal olarak

Bŭ. Hat. : Büyük Hatip

Bŭ. Kâ. : (Büyük Kâtip) Büyük Sekreter

Bŭ. Mah. : (Büyük Mahfil) Büyük Loca

Bŭ. Müf. : Büyük Müfettiş

Bŭ. Um. Hat. : Büyük Umumî Hatip

Bŭ. Um. Kâ. : Büyük Umumî Kâtip

Bŭ. Ūs. : Büyük Ūstat

cây: yer, mevki; **cây-ı sual:** sorulacak şey, sorulacak nokta

derdest: tutma, elde etme; elde olan, yapılmakta olan

elyevm: bugün; hâlâ; henüz; şimdi, řu anda

esbâbı mŭcibe: gerekçe

evâmir: emirler, buyruklar

evvel emirde: her şeyden önce; işin başlangıcında

faâliyyet: çalışma

fâide: fayda, yarar, menfaat, kazanç

feyz: verimlilik; ilim, irfan

hâdisât: hadiseler, olaylar

Hâk. Bŭ. Â. : Hâkim Büyük Âmir

hakayık: hakikatler, gercekler

hâl: durum; **hâl-i faâliyyette:** çalışır durumda

hasbihâl: görüşüp dertleşme; sohbet, söyleşme

icâbâtı kanûniyye: yasal gereklilikler; yasaların gerektirdiği

İdare Encümeni: Yönetim Kurulu

ihsâî: sayma ile ilgili

iktizâ: lazım gelme; gerekme

iltihâk: katılma

iltimâs: yapılmasını isteme; kayırma

inkişâf: açılma; meydana çıkma; gelişme

insicâm: tutarlılık

intac: sonuç verme

intihâb: seçim

intihâbât: seçimler

irşad: uyarma; doğru yolu gösterme

irşadat: uyarmalar

isâbet: yerini bulma; isabetli; yerini bulan; doğru

istizân: izin isteme, izin için sorma; danışma

ittihâd zinciri: birlik; **ittihâd zinciri:** kardeşlik zinciri

izâle: giderme

kâffe: hep, bütün

kâin: bulunan

kanaat: görüş; tahmin; kanma, kanış; yeter görme

keyfiyyet: nitelik; husus; iş

kiyâset: uyanıklık; anlayışlılık

Mahfil: Loca

Mahâfil: Mahfiller, Localar

Mah.: (Mahfel) Loca

Mah. Muh.: (Mahâfili Muhtereme) Muhterem Localar

Mah. remziye: (Mahafili remziye) sembolik Localar

mahzûr: engel, sakınca

malûm: bilinen, belli

mamûl: yapılmış, işlenmiş

masrûf: sarf olunmuş, harcanmış

menâfii umûmiyye: genel yararlar

mevzuat zikri: yasa, tüzük vb. hükümlerini anma

mevzû-i bahs: bahis konusu, kendisinden bahis edilen, söz konusu

muallâk: asılı; havada; sürüncemede kalmış [iş]

muayyen Sal.: (muayyen salâhiyyetle) belirli yetkiyle

muhtevâ: içerik

Muk: : Muktedir

mukayyed: kayıtlı; bir işe önem veren

muktezî: gereken; gerektiren

mücmel: icmal olunmuş, kısa ve az sözle anlatılmış

müdebbirâne: tedbirli olana yakışır surette

müessis: tesis eden, kurucu

Müf. Âz.: (Müfettişi Âzam) Büyük Müfettiş

mühmel: ihmal edilmiş, bırakılmış; manâsız, boş

Müne.: Münevver

münevver: tenvir edilmiş, aydınlatılmış; aydın [kimse]

münfail: gücenen, gücenmiş, alınmış; edilgin

müsellem: su götürmez, gerçekliği herkesçe kabul edilmiş olan

müstenid: dayanan, güvenen

mütâlaa beyanı: görüş bildirme

mütedâir: ...le ilgili; ait, için, dolayı, üzerine

müteessir: teessüre kapılan, üzüntülü; etkilenmiş

mütefekkir: düşünen, düşünür

müteferri: dal budak salan

mütekellim: söyleyen, konuşan

mütevaliyen: art arda, üst üste; aralık vermeden

mütevellid: doğan; meydana gelmiş, doğmuş; ileri gelmiş

müttefikan: elbirliğiyle, hep beraber, birlikte; oy birliğiyle

müzâkerât: müzakereler, görüşmeler

müzâkere: bir iş [konu] hakkında konuşma, danışma

nakli kelam: sözü aktarma; sözü getirme

nâm: isim, ad

necâbet: soyluluk

nisâb: varılması gereken; derece

nisâbı müzakere: görüşme yeter sayısı

noktai hendese: geometrik nokta

riyâset: reislik, başkanlık

rûzname: [burada] gündem

salâhiyyet: yetki

sarih: açık, belli; meydanda

selâmet: korku ve endişeden uzak olma; kurtulma	
seneviye: yıllık; ziyafeti seneviye: yıllık (yılıda bir yapılan) ziyafet	
sıhhî: sıhhat (sağlık) ile ilgili	
sîne: göğü, yürek; sinemizde: içimizde	
sûitefehhüm: yanlış anlaşılma	
sulh: barış	
sulhu selâmet: barış içinde ve korku ve endişeden uzak olma	
taaddüd: birden çok olma; sayısı artma; çoğalma	
taalluk: ilgisi olma ; ait olma	
tahliye: boşaltma	
tahsîlât: para alımı	
tashîhi hâl: durumu düzeltme	
tasvib: doğru bulma, uygun görme, onaylama	
teberrû: bağış	
tedâbîri lâzime: gereken tedbirler, gerek duyulan çareler	
teferrûs: sezme, anlar gibi olma	
tekevvün: var olma, meydana gelme, oluş	
temayül: eğilim	
temini tahsîl: [gelir] toplamayı sağlama	
tenvîr: ışıklandırma, aydınlatma	
teritoriyalite: (Fr. térritorialité) bölgesellik	
tervic: değerini arttırma; [bir fikri] tutma, destekleme	
tesellüm: teslim edilen, verilen bir şeyi alma	
tevlid: doğurma, doğurtma; meydana getirme; sebeb olma	
tevzi: dağıtma; paylaşırma	
tezyîn: zinetlendirme, süsleme	
yekûn: toplam	
Yük. Şû. : Yüksek Şûra	
zîkr: anma	

KAYNAKLAR

Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, 1998
Şevket Rado et.al, Hayat Büyük Türk Sözlüğü, 1969-1971

OSMANLILARDA HABNAME⁽¹⁾ TARZI, BASILMIŞ İLK MASONİK ESER (1872) VE EDHEM PERTEV PAŞA

Tamer AYAN

*Devadır kan yutma derdli özüme
Cilâdır ağlamak yaşlı gözüme
Bir nazar eyleyen soluk yüzüme
Der ki âşıkların bi-riyasıdır⁽²⁾*

Edhem Pertev Paşa

THE FIRST MASONIC BOOK OF THE OTTOMANS

Ibrahim Edhem Pertev Pasha was born in Erzurum in 1824. After working for several years in the bureaucratic offices of the state, he stayed for three years in Berlin where he learned the German language. Upon returning to Istanbul, he started his new post in the Babiali Translation Office where he had the opportunity to meet the

(1) *Hâb-Nâme: Rüya Kitabı*

(2) *bi-riya: ikiyeüzlülük*

leading profiles of his time such as Namık Kemal, Mustafa Refik and Ahmet Vefik Pasha where they shared their intellectual views and opinions. Being a poet and an author, he has always been respected as a person of high intellect and sense of humor. His book, "Dream Book" was published in 1872 and attached valuable interest among the freemasons. There is no clear evidence whether Pertev Pasha was a mason or not, but his book which discloses his ideas and thoughts during his Initiation Ceremony were the first masonic expressions and interpretations published in the Ottoman Empire.

GİRİŞ

19. Yüzyılın ikinci yarısı İstanbul'da, yabancı sefaretler aracılığıyla Mason Localarının peş peşe kurulduğu yıllardır. İlk kurulan Loca, İngiliz Obediyansına bağlı olarak 1856'da İstanbul'da kurulan **Oriental** Locası, ilk Büyük Loca ise Fransız Obediyansına bağlı olarak 1857'de İzmir'de kurulan **Grande Loge de Turquie**'dir. Beyoğlu'nda Kasım 1855'de **l'Etoile du Bosphore** adlı Fransız Locasının kurulması, sefaretler arası bir rekabetin başlamasına neden oluyordu. 1857'de İngiltere'nin İstanbul sefiri olan Sir Henry Bulwer, 1861'de Büyükdere semtinde kendi adını verdiği **Bulwer** Locasını kurmuştu. Fransa Obediyansı da 23 Mart 1863'de **l'Union d'Orient** Locasını açmıştı. Kırım Savaşı (1853/56) sırasında İngiltere ve Fransa'ya verilen tavizler nedeniyle Türkiye'ye gelen yabancı askerlere bağlı olarak Masonluk tekrar çok hızlı bir gelişme gösteriyordu. 1856'dan itibaren İngiltere, Fransa, İskoçya, İtalya, İrlanda ve Almanya'dan aldıkları beratlarla İstanbul, İzmir, Efes ve Beyrut'ta birçok Loca kurulmuştu.⁽³⁾ Gittikçe artan sayıda Türk de bu Localara üye olmuştu. Masonluğun güç kazanmasından rahatsız olan İbrahim Edhem Pertev Paşa, 1872'de "*farmasonlara reddiye*" denebilecek bir Habname, yani Rüya Kitabı yazmıştı.

Masonlukla ilgili olarak Cevdet Tarihi⁽⁴⁾ (1854/85)'nde şu satırlar yer alır:

"Avrupalılar birbirleriyle kaynaşarak ve görüşerek kendilerini bir millet gibi tanıyıp uygarlık gereği olarak yardımlaşma fikri doğmuştur. Yoksullara ve fakirlere hastaneler kurmak için tari-

(3) Celil Layiktez, *Türkiye'de Masonluk Tarihi*, Cilt I, İstanbul, 1999

(4) *Cevdet Tarihi*, 1854/88 baskısı, Cilt 6, s. 54 -56; Ahmet Cevdet Paşa (1822 -1895), Osmanlı devlet adamı, tarihçi ve hukukçusu; 12 ciltlik bir Osmanlı Tarihi yazmış, Mecelle'nin hazırlanmasında önemli rol oynamıştır.

katlar meydana çıkmıştır. Doğrudan doğruya insanlığa hizmet etmek ve her din ve mezhepten kişiler olmak üzere Avrupa'da hâlâ geçerli olan F a r m a s o n tariki de o zamandan sonra meydana çıkmıştır. Farmasonların "kemankeş sırrı" gibi bir sır olarak, diğerlerini tanımak için bir takım sembolleri ve konuya ilişkin özel işaretleri vardır. Böylece uygar ülkelerdeki gitgide artan seyahat hürriyeti Avrupalının gözlerini açmıştır. Düşünceye ve akla uygun olarak bağnazlıktan vazgeçmeye başlamışlardır."

Meşrutiyet devrinde Masonluk hakkında yayınlanan yazılardan biri Ebüzziya Tevfik'in "Farmasonluk" makalesidir.⁽⁵⁾ Ebüzziya Tevfik'e göre:

"...farmason kelimesi son elli yıldır kâfirliğin en son mertebesi olarak telakki edilmektedir ve alçaklık sıfatlarının en adisi" olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bir kişi başka bir kişi hakkında kötü düşüncelerini sıralarken "farmason" sıfatını en sona bırakmaktadır. Halk nazarında Yezid'in ismi nasıl nefretle hatırlanıyorsa veya Yezid kelimesi ne ifade ediyor ise -dinsizlik, münkirlik, zındıklık vb.- farmason da aynı manaya gelmektedir.

Ebüzziya Masonluğun tanımının objektif olarak ansiklopedilerde yapıldığını söyler. Bu tanımlardan birini makalesine alır:

"Farmasonlar yekdiğerini kardeş gibi telakki ederek hangi millete, hangi sınıfa mensup olursa olsunlar, her yerde cemiyetlerinin efradına ibraz-ı muavenet ederler."

Suha Umur Kardeşin "Osmanlılarda Masonluğa Ait İlk Kayıtlar (3)" adlı makalesinin ilk paragrafında Habname için şöyle der:

Kırım harbinden sonra (1856) ard arda açılan Mason Locaları, Masonluğa olan ilgi ve alâkayı arttırmıştır. Türkiye'de Masonluk hakkında yazılmış olan ilk kitaplar da o sıralarda yayınlanmıştır. 1871/1872 senelerinde "Merhum Pertev Paşa'nın Habname'si", kısa bir müddet sonra da "Pertev Paşa'nın Habname'sinin Lâhikası"⁽⁶⁾ isimli risaleler basılmıştır. Habname, Pertev Paşa tarafından yazılmış olmakla beraber ölümünden sonra bastırılmıştır. "Lâhika"nın ise basıldığı tarih gibi yazarı da belli değildir. Pertev Paşa'nın isminden istifade için bu şekilde isim-

(5) *Ebüzziya Tevfik, Farmasonluk, Mecmua-ı Ebûziya, 100, 1911*

(6) *Lâhika: Ek*

lendirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Abdülaziz devrinde çıkan ikisi de Masonluğun aleyhindedir.⁽⁷⁾

Habname isimli eser Osmanlı Devleti sınırları içinde basılmış ilk masonik kitapçıktır. 1872'de Pertev Paşa Tekrisle ilgili bazı bilgileri yazıya dökmüş ya da bir Mason'dan duyup öğrendiklerini yazmıştır. Araştırma sonunda, Pertev Paşa'nın biyografik geçmişi, Tekris Töreninde başından geçenler ya da diğer bir Masonun başından geçen olaylar 'riyayet' şeklinde özetlenecektir.

Yaşamı

İbrahim Edhem Pertev Paşa, devrinin fikir ve idare hayatında önemli bir yere sahiptir. İbrahim Edhem şiirlerinde kullandığı "**Pertev**" lakabı dolayısıyla, Pertev Paşa ya da İbrahim Edhem Pertev

olarak tanınmıştır. Erzurum'da 1824'de doğar. Kiğı beylerine hazinedarlık yapan Söylemezoğlu Timur Fennî Efendi ile Fatma Dursun Hanım'ın oğludur. Babasının görevi nedeniyle Anadolu'nun çeşitli yerlerini dolaşmasından dolayı düzenli bir eğitim hayatı yoktur. Pertev Paşa, çocukluk yıllarında düzgün bir eğitim görememesinin sıkıntısını ilerdeki yıllarda çok çekmiştir. Pertev çocukluğunda, Fennî lakabıyla şiirler yazan ve basılmamış divanı bulunan babasının yanında yetişmiştir. 1845'de babasının ölümü üzerine Trabzon Valisi Abdullah Paşa, Pertev'i himayesine alarak divan kâtibi olarak görevlenmiştir. Abdullah Paşa'nın vefatından sonra yeni vali Da-

mat Halil Rıfat Paşa, bu akıllı ve dürüst genci vilâyet mektupçusu olarak tayin etmiştir. Damat Halil Rıfat Paşa, İstanbul'a giderken Pertev ve büyük kardeşi Derviş Ali Kemali⁽⁸⁾ yanına almış; 1846'da Sadaret

(7) Suha Umur, Şakul Gibi, Osmanlı Topraklarında Masonluğa Ait İlk Kayıtlar, Cilt 2, Sayı 18, s. 16, 198

(8) Ali Kemali Paşa: Pertev Paşa'nın ağabeyi, Konya'da valilik yaptı, halkın saygı duyduğu bilgin bir kişidir, Konya'da vefat etmiştir, kabri Mevlana Müzesi avlusundadır.

Mektûbî Kalemî'ne tayin edilmiştir. Pertev'in bundan sonraki görevleri, kendisini himaye edenlerin yükselip düşüşleriyle yer değiştirmiştir. Damat Halil Rıfat Paşa'nın giderken yanında götürdüğü Pertev; Aydın, Akdeniz Adaları, İzmir ve Hüdâvendigar valiliklerinde memuriyet yapmıştır.

Pertev, Halil Rıfat Paşa'nın 1853 -1855 yılında Almanya elçiliği sırasında Sefaret başkâtibi olarak üç yıl Berlin'de kalmış; Almancayı öğrenmesinin yanı sıra resim öğrenimi görmüştür. Halil Rıfat Paşa'nın ölümü, sonra Berlin'den dönmek zorunda kalarak eğitim ve öğrenimden ayrılışı, Pertev Paşa için gerçekten bir dönüm noktası olmuştur. Pertev Paşa, sonra Babiâli Tercüme Odası'nda göreve başlamıştır. Babiâli Tercüme Odası'nın fikir hayatımıza büyük etkisi olmuş, Mustafa Reşit Paşa'da dâhil Tanzimat'tan sonra tarih ve edebiyatımızda dikkate değer yer tutan aydın kişiler bir okul niteliği de taşıyan bu Oda'dan geçmişlerdir. Bu Oda'dan geçenler arasında Ahmet Vefik Paşa, Namık Kemal, Sadullah Paşa, Kani Paşazade Rıfat, Mir'at gazetesi sahibi Mustafa Refik, Münif Paşa, Macit Paşa ve Edhem Pertev Paşa sayılabilir. Pertev Paşa, Siroz ve Drama kaymakamlıklarında, 1864'de Divan-ı Muhasebat üyeliğinde, 1857'de Halep kaymakamlığında, Kandiye (Girit) mutasarrıflığında görev yapmıştır. 1869'da Hariciye Nezareti mektupçusu; 1871'da serasker müsteşarı olmuştur. Âli Paşa'nın, Bebek'teki yalısında Pertev Paşa ve Namık Kemal ilk defa tanışmak üzere buluşmuşlardır. Âli Paşa'nın ölümü üzerine, Mahmut Nedim Paşa sadarete gelmiş, Pertev Paşa'yı Rumeli Beylerbeyi payesi ile Kastamonu valiliğine tayin etmiştir.

Kastamonu valisiyken, Kastamonu gazetesini çıkarmak üzere bir matbaa kurmuş ve pek çok imar işleri yapmıştır. Pertev Paşa, Nakşibendiyye tarikatına girmiş, intisabı Altın Zincir'in 30. halkası olan Musul-Süleymaniyeli Mevlâna Hâlid-i Bağdadi'nin son halifesi olan Seyyid Siyahi Hazretleri vesilesi ile olmuştur. Pertev Paşa, 6 Ocak 1873'de Nezleli Hunnak (*bademcik veya bronşit* ?) olduğu söylenen bir hastalık sonucunda 49 yaşında vefat etmiştir. Mezarı, Kastamonu'da Şeyh Şaban-ı Velî⁽⁹⁾ Âstânesındadır.⁽¹⁰⁾ Kapıdan girince sağ tarafta

(9) *Şeyh Şaban-ı Velî "Hz. Pir" (1497 -99? - 7 Mayıs 1566): Din büyüğü; Halveti-Şabanîyye Kolu'nun kurucusu; Şaban-i Velî kendi adına kurduğu tarikatla Halvetiliğin bünyesinde Melami neşesini temsil etmiştir. İstanbul'daki etkileri bir hayli olmuş Kuşadalı İbrahim Halvetî, Üsküdarlı Mehmet Nasuhî ve Fatih'in Türbedarı Ahmet Âmiş Efendi gibi Melami meşrep Şabanî şeyhleri yetişmiştir. Tasavvufî eğitim yöntemi olarak "sohbet"i seçmiş ve bu anlayış tarikat içinde bir gelenek şeklinde sürdürülmüştür.*

(10) Âstâne: Allah'a yakın kimselerin kabri

Şeyh Şaban-ı Velî Türbesi bölümü, sol tarafta Cami bölümünde ise iki mezar vardır; birinci Pertev Paşa'ya, ikinci mezar ise Sadık Paşa'ya aittir.⁽¹¹⁾

Fikirleri

Pertev Paşa'nın bıraktığı eserlerin birçoğu kendi türü içerisinde ilk eser olma özelliğini gösterecek niteliğindeki eserlerdir. Pertev Paşa kabiliyetli ve güçlü bir muhakemeye sahip bir kişidir. Ancak geçim sıkıntısı gibi bir dertle meşgul olması, kendisine verilen devlet memuriyetlerini en iyi şekilde yerine getirebilmek için elinden geleni yapması ve 49 yaş gibi genç bir yaşta vefat etmesi, onun daha fazla eser bırakamamasına sebep olmuştur. Pertev Paşa nesir ve şiirle de meşgul olmuş, bu alanlarda bazı yenilikler getirmiştir. Koska'daki evinin yanması sonucunda, kitapları, müsveddeleri ve evrakları yanmıştır. Özellikle şiirlerinin yanmış olması olasıdır. Bozdoğan kemeri civarındaki ikinci evi de harap olmuş, Paşa'dan geriye derli toplu bir evrak ve eşya kalmamıştır.

Pertev Paşa yaşadığı muhitlerde kendisini sevdiren bir kişi olmuş; hoşsohbetliği ile gönüllerde mekân tutmuştur. Pertev Paşa'nın kabiliyetlerinden bir tanesi söze son derece vâkıf oluşudur. Gayet hoşsohbet ve nüktedandır; hatta sohbet kabiliyeti, şair ve yazarlığının üstünde sayılmıştır. Pertev Paşa, kendisi ile ilgili hatıralarda ve onu tanımış olanların anlatışlarında da hep güzel niteliklerle donatılmıştır. Pertev Paşa, zeki, sadık, ilme ve öğrenmeye meraklı, görevine düşkün ve işini dürüstlikle ifa eden, dünya menfaatlerine, rütbeye, makama fazla önem vermeyen, açık sözlü, sözünü sakınmayan, hakkın müdafasıyla etrafındakileri cezbeden bir insan olarak karşımıza çıkar. Mizacı olarak latifeyi seven paşanın bir kısım Av'ave (*Havlama*) ve Hâbnâme eserlerinde mizaha temayülü görünür. Pertev Paşa görevini en iyi yapanlardan olduğu halde dünya menfaatine, payeye, nişana ve bu manada taltife de fazla değer vermemiştir. Ebüzziyâ Tevfik, Pertev Paşa'nın güzel konuşmasının yanı sıra sakınmadan, cesurane konuştuğunu da şu satırlarda ifade eder:

"Kendisi, zarif ve nüktedan bir zat olarak, ülfet (*sohbet*) ettiği zevata merâtib-i irfana (*anlayış sahiplerinin*) göre söz söyler; lâtife-pervazlıktan hazzeyler (*şakacıktan sözler söylemek hoşu*

(11) Nazlı Rânâ Gürel, *Bir Osmanlı Aydını-İbrahim Edhem Pertev Paşa, Berikan Yayınevi, 2004, s.421*

na gider), meclis-i uzmâda (yüce mecliste) dâhi ahrârâne ve lâubalîyane (laubali tarzda) idâre-i lisan (konuşabilme gücünü) ederdi."

Ebüzziya Tefvik, açık sözlülüğünden ve oldukça serbest fikirli oluşundan dolayı Namık Kemal'le ilk karşılaşmalarında iyi anlaştıklarını yazar.

Pertev Paşa'nın bir özelliği de -ki bu özellik Pertev Paşa'yı devrinin diğer aydınlarından farklı kılan bir özelliktir- yenileşme, batılılaşma, değişme fikrine yaklaşımıdır. Ne bir kısım zevat gibi Batı'ya karşı bütün kapıları kapatmış ve ne de diğerleri gibi kendi sahip olduğumuz değerlerin bizi gerilettiği fikriyle manevi hayatımıza yaklaşarak Avrupa'ya karşı bir hayranlık ve sempatiyle bakmıştır. Pertev Paşa'ya devri içinde, kişiliği kendine özgü bir insan özelliği kazandıran, özellikle Tanzimat gibi bir devirde bu meseleye yaklaşımıdır. Pertev Paşa İzmir'de görev yaptığı yıllarda Fransızca öğrenmiş, Berlin'de bulunduğu yaklaşık üç yıl süren sefaret başkâtipliği esnasında da Almanca öğrenip modern fen bilimleri sahasında da bilgi sahibi olmak için gayret etmiştir. Pertev Paşa'nın mevki ve rütbe hırsı olmayan, kendisine verilen görevleri dikkatle yerine getiren dürüst bir idareci olduğunda birleşirler.

Fransızcadan yaptığı manzum şiir çevirileriyle tanınan Pertev Paşa, açık bir dille yazdığı, kolay anlaşılan resmi yazılarıyla çevresine örnek olmuş ve Tanzimat Dönemi düzyazı geleneğinin en başarılı temsilcilerinden biri sayılmıştır. Pertev Paşa önemli eserlerini ömrünün son yedi yılında gerçekleştirmiştir. Elimizdeki bütün eserleri: İtkâkül-efkâr fî akdi'l-ebkâr (Özlü Düşünceler İnci Dizisi Hakkında Fikirlerin Açıklanışı); Hâbnâme (Uyku Kitabı); Av'ave (Havlama); Hakayı-ku'l-ve-kayı (Kızıl Bayrak); Bekayı şahsî ve nev'î (Türün ve Kişisinin Bekâsı), Emrû'l acîb fî târîh-i ehl's salîp (Haçlı Seferleri Hakkında Garip Emir) adlı kitaplar, makaleler ve şiirlerdir. Bu eserler 1866 ile 1872 yılları arasındadır.

Osmanlı Masonluğunun 19. yüzyılda gelmiş geçmiş ilk ve önemli yayını Habname'dir. Habname, Pertev Paşa'nın ölümünden sonra veya ölümü sırasında basılmıştır. Habname'nin üzerinde basım tarihi yoktur, 1872 yılında basılmış gibi görünmektedir. Pertev Paşa'nın ölüm tarihi 6 Ocak 1873'dür. **L'Union d'Orient** Locasının Üstadı Muhteremi Cleanti Scalieri'nin Grand Orient'a gönderdiği 23 Ekim 1872 tarihli bir mektuptan Habname'nin 1872'de yayımladığı anlaşılmaktadır. Mektubun yazarı Cleanti Scalieri'ye göre:

"Habname için, Masonluğun Müslümanları Hıristiyanlaştırmaktan başka amacı olmayan bir örgüt olduğuna Padişahı inandırmak için Türkçe bir kitap yayınlamıştır."

Habname'nin Masonlar üzerinde de bir hayli etkisi olduğu öğrenilir. Pertev Paşa, Mason mudur? Bilemem! Ancak, bütün kişisel araştırmalarıma rağmen Türk Masonluk tarihinde bu ismin kaydına rastlanmamıştır. Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın İnternet sitesinde ⁽¹²⁾ yayınlanan Ünlü Türk Masonları arasında "**Devlet Adamı ve Yazar Ethem Pertev Paşa**" olarak adı geçmesine rağmen "Mason olmaması ihtimali" yüksektir. Ebüzziya Tevfik "Farmasonluk"⁽¹³⁾ adlı makalesinde; 1869 yılında **L'Union d'Orient** Locasında Âli Paşa, Fuat Paşa, Mustafa Fazıl Paşa, Raşit Paşa, Süleyman Paşa, Münif Paşa'nın yanında Pertev Paşa'yı da devrin ünlü Masonları arasında belirtmektedir. İstanbul'da ilk defa 23 Mart 1863'te açılan, 1869 yılında 143 kardeşten 53'ü Müslüman olan **L'Union d'Orient** Locasında 1868'de tekris yoluyla Prens Mustafa Fazıl Paşa ile beraber Ferik İbrahim Ethem Paşanın da üye olduğunu öğreniyoruz. Kanımca aynı dönemde yaşamış bulunan Sadrazam İbrahim Edhem Paşa (Sakız 1818 - İstanbul 20 Mart 1893) ile İbrahim Edhem Pertev Paşa (Erzurum 1824 - Kastamonu 6 Ocak 1873) yanlışlıkla karıştırılmıştır. Bu eser dikkate alındığında Tevfik Ebüzziya'nın görüşünün ve Büyük Loca'nın İnternet sitesindeki malumatın pek isabetli olmadığı anlaşılır.

Habname

Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Masonların sırlarının ilk defa açığa vurulması, devlet adamı ve edebiyatçı Pertev Paşa'nın 1872 yılında yazdığı, basılmış ilk masonik eser olan Habname'yle meydana gelmiştir. Birinci görüş olarak, çok muhtemelen, Pertev Paşa 19. yüzyıl ortasında bir Fransız Locasında tekris edilmiş ve yaşadığı ağır hayal kırıklığının ardından tekrisi sırasında görüp işittiklerini 'ifşa' etmek durumunda kalmıştır. İkinci görüş olarak, yazdıkları, tekris edilmiş bir mason dostu tarafından sohbet şeklinde dile getirilmiş ve Pertev Paşa tarafından kendi görmüş ve işitmiş gibi yazılmış da olabilir.

(12) <http://www.mason.org.tr>

(13) Ebüzziya Tevfik, Farmasonluk, Mecmua-ı Ebüzziya, 100, 1911, s.273 282

Habname içinde "Mason", "Masonluk" veya "farmason" kelimeleri geçmez. Pertev Paşa, "böyle bir terminoloji tepki toplayabilir; Masonluk adını zikretmektense gizli cemiyet şeklinde ifade etmek en olumlu çaredir" diye düşünmüş de olabilir. Habname'nin basım tarihi 1872'dir; Pertev Paşa ise Kastamonu'da 1873 yılının Ocak ayında ölmüştür. Bu arada Pertev Paşa'nın hoşuna gitmeyecek bir takım nahos olaylar da geçmiş olabilir. Pertev Paşa'nın Kastamonu'da dini kavrayışı ağırlıklı olan Nakşibendiyye-Halidiyye tarikatına da girmiş olduğu söylenir. "Pertev Paşa'nın Habname'sinin Lâhikası" isimli eser ise ölümünden sonra bastırılmıştır; üzerinde yazarın adı ve tarih yoktur. Pertev Paşa'nın isminden istifade için bu şekilde isimlendirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu ikinci eser Habname ve Lâhikasıyla beraber toplam olarak 42 sayfadır.

Habname⁽¹⁴⁾ konusunu incelemiş olan, Kemal Sahir Sel⁽¹⁵⁾, Thierry Zarcone⁽¹⁶⁾, Nuh Gönültaş⁽¹⁷⁾, Nazlı Rânâ Gürel⁽¹⁸⁾ ve Metin Kayahan Özgül⁽¹⁹⁾ çevirilerinden oluşan yazıları özetlersek:

Ethem Pertev Paşa bir gece rüyasında (*âlem-i mânâ*), dört duvarı siyaha boyalı, küçük ve dar bir odada olduğunu görür. Oda da bir masa ve üzerinde bir kurukafa durmaktadır. Duvarlara beyazla insanın iskeleti (*vücûd-ı insan sûret-i teşrihi*) yapılmıştır. Yabancı dillerde yazılmış uyarı (*lâhiya*) levhalarını dikkat ve şaşkınlıkla okurken, birdenbire arkasındaki kapı açıldı ve törensel yürüyüşlü, yüzlerine peçe çekmiş (*nikap geçirmiş*) ve sırtlarına koyu renkli, uzun giysiler geçirmiş iki kişi acele ve telaşla odaya girdi. İçlerinden boylu poslu olanın elinde bir kılıç (*şemşir-i drânşan*) parlıyor ve adam hiç acımasız bir cellâda

(14) Pertev Paşa, *Habname*, İstanbul, (± 1872)

(15) Kemal Sahir Sel, *Türk Masonluk Tarihine Ait Üç Etüd, Yenilik Basımevi, İstanbul*, s. 49 -61, 1973

(16) Thierry Zarcone, *İslam'da Sır ve Gizli Cemiyetler*, (Çev. Ali Berktaş), *Alkım, İstanbul*, s.25 -27, 2005

(17) Nuh Gönültaş, *Mason-Dul Kadının Çocuğu*, *Karakutu Yayınları, İstanbul*, s.43 -48, 2002

(18) Nazlı Rânâ Gürel, *Bir Osmanlı Aydını-İbrahim Edhem Pertev Paşa*, *Berikan Yayınevi*, s.207 -226, 2004

(19) Metin Kayahan Özgül, *Türk Edebiyatında Siyasi Rüyalarda*, *Hece Yayınları*, s. 35 -43, Ankara, 2004

benziyordu. Korkunç kılıcını (*ol tîg-i hûn-rîzi*) başıma doğrulttu ve arkadaşı (*refîk*) benimle yabancı bir dilde konuşmaya başladı, ama söylediklerinden hiçbir şey anlamadığım için dil değiş-tirdi ve bana Türkçe sorular sordu. Önce şöyle dedi:- "Şu kurukafayı görüyor musun; işte tüm insanlar (*kâffe-i nev'i beşer*) bu hale gelecek!" Sonra elime bir kalem verdi, masanın üstüne üç bölüme ayrılmış üçgen şeklinde kâğıt parçası bıraktı. Dedi ki: -Sana üç sorum olacak! Cevaplarını bu kâğıdın üç ayrı bölümüne yaz. Bu üç soru, kan dökücülüğe, adam öldürmeye ve kavgacılığa hevesli misin (*hûn-rîzliğe meyyal ü kattâl ve cidâle heveskâr*)? Yazar bu soruya olumsuz cevap verir. İkinci soru: Vatandaşlarımıza nasıl davranmayı arzu edersin? İkinci soruya da güzel bir cevap verir. Üçüncü soru: İnsan için büyüklük ve övünme sermayesi (*sermâye-i fahr*) olunacak şey nedir? Yazar cevabında gerçek büyüklüğün zenginlikte değil, yüksek çalışma azminde (*âli-himmet*) olduğunu söyler.

Fesimi, üstümdeki paltoyu (*setri*) çıkardılar, saatimi ve paramı aldılar. Kravatımı çözdüler, yaka düğmelerimi açtılar ve pantolonumun sağ paçasını dizime kadar sıvadılar. Sonra iki gözümü bir mendille bağladılar. Beni sağ sol kollarımdan tutarak, aşırı mertebe telâş ve ızdıraba duçar olduğum halde, büyük bir hay-huy içinde yüksek basamaklardan çıkarıp, indirdiler (*nerdûvân*), eğile büküle daracık kapılardan geçirdiler. Birçok kez barut tutuşturuldu ve çıkan alevler yüzümü okşadı. Tüm süre zarfında bana kılıç uçlarının yere sürtünmesine ve ateşli silah patlamalarına benzeyen gürültüler dinlettiler. Bir aralık tüfek ve tabanca seslerine benzer patlamalar duydum. Bu korkunç anları yaklaşık yarım saat yaşadıktan sonra, bir meclisin karşısında bir iskemleye oturtuldum.

Meclise başkanlık (*sadr-nîşîn-i encümen*) eden şahıs ciddi bir sesle (*savt-ı bülend*) bana niye oraya geldiğimi sordu. Ben de "Bu cemiyetin itibarından ötürü orada olduğumu (*Bu cemiyetin şerefîyle müşerref olmağa geldim*)" dedim. Daha sonra acı bir sıvıyla dolu bardağı (*şerbet-i telh-kâmu*) dudaklarıma götürmem ve içmem söylendi. İster istemez birazını içtim. Korkunç karındaşın verdiği suyu adayın içmesi aşağıda yazıldığı gibi bir törenle olur (*Suha Umur; aşağıdaki satırlar tatlı-acı suyla dolu kadehi içmesi Esrâr-ı Farmason'dan alınmıştır*):

"Korkunç karındaş ikiye bölünmüş olduğu halde bir tarafında adı su ve diğer tarafında dahî bir miktar acı şerbeti hâvî olup bir mihver üzerinde döner bir kadehi münkirin eline verir. Muhterem (papaz) yine kelâma âgaz (söze başlar) edip, ey münkir vech-i âtî (peşin olarak) üzere taahhüdünü (yükümlüğünü) tekrar eyle şöyle ki Farmasonlara mahsus vezaif-i malûmenin (özel bilinen görevlerin) tamamen icrasını taahhüt eylerim ve şayet vakten min el evkat (günlerden bir gün) yeminim hilafına hareket edecek olur isem (bu aralık Korkunç karındaş kadehin içindeki adı suyun bir miktarını müptediye (acemi) içirdikten sonra ziyade içmemek için elini tutar ve kadehin içindeki acı şerbet münkir tarafına dönmek için mezkûr kadehi mihveri üzerinde çevirir) ... bu kadehi tatlı su acı olup benim için zehr-i mahz (saf zehir) olsun dediği anda Korkunç karındaş kendisine acı şerbeti içirir. Muhterem (papaz) elindeki çekici şiddetle vurup der ki, 'ne oluyorsun efendim, yüzünde görülen bu şaşırmanın sebebi nedir, menvî-i zamirin (içindeki amaç) serd eylediğin (söylediğin) kelimata muhalif (kelimeler aykırı mıdır) midir yoksa kadehin içindeki tatlı su acı mı oldu'. Şu münkiri (hariciyi) buradan alın demesi üzerine merkumu (adları yukarıda geçen) alıp şimal ve cenup direkleri arasına götürüp bırakırlar."

(20)

Papaz, hakkınızda bazı korkulu tecrübeler icra olunacaktır. "Tesadüf edeceğiniz muhataralara dayanabilecek misiniz? Münkir, 'evet efendim, dayanabilirim'. Papaz 'Öyle ise ben senin işine karışmam' dedikten sonra Korkunç karındaşa hitap edip, 'Al şu münkiri mabedin dışarısına çıkar ve esrarımızı bilmek arzusunda bulunan her bir beşerin geçmeğe mecbur olduğu geçitleri göster' diye tenbih eder. Hemen ardından orada bulunanlardan biri kulağıma gizlice şöyle dedi:- Yoksullar (Fukaralar) için kaç para vereceksin? - "Bir lira" diye cevap verdim. Sol tarafımda papaz kıyafetinde bir kişinin okumakta olduğunu, sağ ve sol taraflarında koltuk üzerinde iki kişi oturduğunu gördüm. Ve bu iki kişinin alt taraflarında da iki adam daha oturuyordu. Bunların önünde birer masa ve ellerinde kılıçlar vardı. Onlar bir kenara koydular ve gelip ben fakirin elinden tutup papazın önüne götürdüler.

Bir mihrabın dört basamağını tırmandıktan sonra, bir masanın önüne diz çöktürüldüm ve sağ elim masanın üstüne kondu. Bu masanın ar-

(20) Suha Umur, *Esrâr-ı Farmason, Mütercimi Tefrik Cemiyeti âzasından Mehmed, Maarif Nezareti, Kırkanbar Matbaası, İstanbul, 1293, s.14*

kasında ayakta duran bir adam sağ elinde bir gürz (*tokmak; çekiç*) ve sol elinde yarım arşın boyunda, iki parmak eninde uzun, çelik bir alet (*pergel*) tutuyordu. Çelik aleti başımın üstüne koydu ve tokmakla iki kez ucuna vurdu, sonra yavaşça çekti. Daha sonra başkan (*papaz*) bir metin okudu.

Bana yeniden kılıçların çarpışmasına ve ateşli silahların patlamalarına benzeyen gürültüler dinlettiler. Sonra beni oradan çıkardılar, aşağı indirdiler ve gözlerimi kapatan bağ birdenbire çözüldü. Bir de gördüm ki, otuz kişiden fazla adam etrafımı çevirmiş, Acımasız bakışlarını (*atf-ı nigâh*) üzerime dikmiş (*kân-ı hışım ve gazapla*), yalın kılıç duran adamlar çevirmişti. Kılıçlarının uçları bana doğru doğrultulmuştu. İçlerinden çoğu alafranga giyinmişti, ama bazılarında (*devlet-i kaviyyetü's şevket-i Osmaniye*) Osmanlı ordusunun yeşil kordonuna benzer yeşil ve kırmızı renkte şeritler vardı. Ötekiler de yarım arşın (*murabba*)'lık beyaz bir meşin parçası bağlamışlardı.

Papaz bana bir boyun bağı, bir eldiven ve bir risale verdi, Beyaz meşinden bir parçayı önüme bağladı. Sonra, alnımdan, yanağımdan ve ağzımdan (*bûs etti*) öptü; bazı şeyler tarif ve telkin etti. Beni oradan indirdikleri sırada hazır bulunanlar (*hûzzar*) ayağa kalktılar ve garip bir şekilde bir halka (*garib-üş-şekl*) kurdular. Herkes sağ tarafındaki sol elini verdi. Papaz sağ tarafındaki ile ağız ağza öpüştü; hazır bulunanlardan hepsi birbirleri ile öpüştüler (*bûs ü takbil*). Sonra hep birlikte orada hazır bulunan kanepe ve sandalyelere oturdular.

Daha sonra karanlık odada alınan eşya ve para (*nükûd-ı mevcûdu bî temâm*) kendisine geri verildi. Dul kesesi (*tenekeden mamul bir kutu*, gezdirildi. Papazın emri ile "*fukara defteri*" dolaştırıldı ve toplanan para (*nükûd-ı mezkûreyi*) oraya yazıldı. Kendisi kutuya daha önce fukara için söz vermiş olduğu bir lirayı attı. Herkes gönlünden koptuğu kadarını kutuya bıraktı. Sonuçta, toplanan para papazın önüne kondu. Papaz da miktarın fukara defterine işlenmesini istedi. Papaz Fransızca (*icrâ-yı vaz' ve nasihâte agaz*) öğüt verdi. Sağ ve sol taraflarındaki dört nefer yardımcıları ellerindeki topuzla (*çekiç*) önlerindeki kürsüye (*trebeze*) vurarak konuşabiliyorlardı. O sırada diğer hazır bulunanlar (*sâmîin-i sâire ihtiyâr-i sükût*) susuyorlardı. Bu şekilde devam eden sohbet (*mükâleme ve müşâvere*) gece saat sekizde (*tabii alaturka, mevsim kış olduğuna göre gece yarısından daha sonra*) sona eriyor. Ve herkes kalkıp kendi evine gidiyor.

Rüyanın biraz önce özetlenen tekrisle ilgili bölümleri, Habname'nin üçte birini kapsıyor. Geri kalan bölüm ise konuşma halindedir. Bu konuşma, toplantıdan çıkıldıktan sonra, yolda (*esnâ-yı râh*) diğer bir üyenin (*ehl-i cemaatten birisinin*) daha fazla bilgi vermesi ile oluşmuştur. Konuşma şöyle başlıyor:⁽²¹⁾

- Bu toplantılarınızı her gece mi yapıyorsunuz?
- Hayır, bu cemiyet yılda yedi ay (*mâh*) çalışır ve sürede ancak haftada bir gece toplanır.
- Acaba bu cemiyete ehli İslâm hakkında ne yarar hâsıl oluyor?
- Bu cemiyetin gayesi bütün milletler ve insanlar arasında (*kâffe-yi milel*) iyi ilişkiler, bağlılıklar ve kardeşlikler (*hüsn-i muvâneset ü ittifak ü ittihâd ü uhuvvet*) kurarak dünyadan iki yüzlülük, uyuşmazlık, düşmanlık ve savaşları (*rûy-i zeminden nifâk ü şikâk ve ba'zı adâvet ü katl ve cidâli*) yavaş yavaş (*refte refte*) ortadan (*mahv ü nâ-bedîd*) kaldırmaktır.
- İyi ama bu söyledikleriniz şimdiye kadar yapılmış bir şey olmadı gibi (*keyfiyet bidâyet-i icâd-ı kâinat*), böyle hayali bir amacın (*madde-yi mevhûme*) bundan sonra da elde edilmesine imkân yoktur. Boşuna zaman kaybettirecek bu cemiyete girmekten (*ma'lum-ı ülü'-l-ebsâr*) bir başarılı sonuç alınmaz.
- Yanılıyorsunuz, dünya bütün hızla ilerliyor (*Ve fi mâ'ba'd ilâ nihâyet'ü deverân*). İletişim ve ulaştırmadaki imkânlar (*muhâbere ve teshilât-ı nakliye ve tayy-ı mesâfe*) ve hız insanları diğer insanlarla kaynaştırıyor. Bu ilişkiler çoğaldıkça ve sıklaştıkça milletler arasındaki (*evlâd-ı âdem*) anlaşmazlıklar daha kolaylıkla ortadan kalkar. Ve fena duygular iyiye dönüşür. Bilim ilerledikçe (*fünûn ve maarif*) ahlâk (*tehzib-i ahlâk*) da olgunlaşır, seviye yükselir, taassup (*taassup da külliyyen dünyadan zâil ve mahv olur*) da ortadan kalkar. Böylece cemiyetimizin amacı hâsıl olur.

Pertev Paşa'ya göre, bir gün gelip taassubun tamamen yok olacağını ve o zaman Masonluğun hâsıl olacağını ileri sürmek hayaldir. O şöyle düşünmektedir:

(21) Kemal Sâhir Sel, *Türk Masonluk Tarihine Ait Üç Etüd, Yenilik Basımevi, İstanbul, 197*

- Karşılıklı yararlar, bir milletin başına musallat olmuş bir hali savmaya (*def'i mazarrat*) yönelik yardımlar, her ne kadar milletler arasında birleşmeyi kolaylaştırır da, bu birleşmeler rastlantısal yararlar (*tesadüf-ü menafi*) sonucu pek iğreti ve zahiri bir ilişkidir. Ne vücut ve kafa, ne de akıl ve idrak, ne boy pos ve renk, ne de ahlâk ve fikirler ile birbirine benzeyen iki insan nasıl olamazsa ayrı din ve mezhepte insanların cemiyete girip birlik ve kardeşlik (*uhuvvet ve ittihat*) üzerine yaşamaları da mümkün olmaz. Dünyada peygamberlerin, hâkim ve filozofların başarılı olmadığı "**İnsanların Birliği**"ni (*ittihadı nev'i beşer*) siz mi temin edeceksiniz? Bu defa inandım ki, birçok cahil, dinsiz ve imansız ve öbür dünyaya inanmayan yolunu kaybetmiş kişiler üyeleriniz arasındadır!

Konuşma bu şekilde devam eder; en sonunda rüya sahibi Pertev Paşa baklayı ağzından çıkarır:

- Basiretle bakılırsa anlaşılır ki, sizin asıl amacınız ulusların birliği değil, müminlerin kalplerini bozmak, Müslümanlık âlemine ayrılık ve karışıklık sokmaktır. Yazık ki görüşü sakat olan bir takım gençler bu oyunları sezemezler ve körü körüne sizi kandırmaya çalışırlar. Önlerine koyduğunuz taahhütleri hayatları pahasına ve kendi elleri ile imzalayarak arınıza girmiş olurlar. Sizin "Duvarcıların Kardeşliği" adı ile hatırladığınız bu birlik, savunduğunuz gibi, Hz. Süleyman zamanında Kudüs-ü Şerif duvarları inşa edilirken kurulduğu söylenen o eski birlik (*rişte-i uhuvvet ve râbîta-i ittihad*) değildir. Bu karışıklığın gerçek temeli, papaz (*rahîp*) olan Petro'nun Roma'ya gelip Papa'nın huzûrunda, Kudüs'ü Müslümanlardan kurtarmak için kurduğu "Haçlı Birliği'nin devamından (*bünyâd-ı fesat*) başka bir şey değildir. Sizin nişan ve sembolleriniz "Haçlı" işareti olmayıp, Süleyman'ın Mührü'ne ve Duvarcı Pergeline benzer ve daha türlü türlü şekillerden (*eşkâl-i muhtelif*) ve işaretlerinden (*işâret-i müte-nevvi*) oluşmaktadır. Bu da bir cins hile ve gizli oyundan (*bir nev'i hiyel ü desâyis*) başka bir şey değildir. Hiçbir Müslüman haç takmaz ve "Haçlı" adında bir cemiyete girip papaz önünde oturup diz çökmez. İslâm'ın aleyhinde kurulmuş olan cemiyetin adını ve 'özel sembolü' (*âlâmet-i mahsûsası*) olan Haçı da diğer şekillerle (*eşkâl-i sâire*) değiştirdiler. Bu hile ile bir takım Müslümanları aldatarak (*cem'iyet-i cesîme ve ittifâk-ı kavviye-i fesâdiyye*) cemiyete alabildiler!

Din, devlet ve millet aleyhine kurulmuş böyle cemiyetlere, İslâm ülkelerinde Müslüman'ım diye geçinen, bizim de gerçekten ehli İslâm ve din kardeşlerimiz olduklarını zannettiğimiz, pek çok ikiyüzlülerin (*münafıkların*) dâhil bulunduğunu öğrenmiş ol-maklığım Allah'ın lütfu ve keremidir. Bu çirkin ve rezil teşebbü-sü (*faziha*) mutlaka Padişahın (*sultan-ı meâlî-ma'delet ve me-lek-haslet velînimet-i bî-minnetimiz efendimiz hazretleri*) ya-kınlarına haber verir veya bir özel eser yazarak (*mahsus bir ri-sale kaleme alarak*) tüm Müslümanlara (*kâffe-i mü'minîne*) du-yururum (*neşr ü iş'âr ederim*).

Ve uykudan bidâr (*uyandım*) oldum. Lâkin bu hâb-ı hayret (*rü-ya şaşkınlığında*) efzâ derûmuna (*can-ü gönülden korkuyla ba-ğırıp çağırma*), bir dehşet-i uzmâ (*büyük korku*) ilkâ (*bırakma*) etmiş olmağla...

Habname'deki cümlelerden gizli bir tehdit, bu yola sapan Osmanlıla-rı, -hatta Mason olmuş yakın dostlarını-, padişaha jurnal ediş de his-sedilir. Ethem Pertev Paşa, son olarak, bu kitabı yazarken okuyucusu adına beslediği bir ümidinden bahseder:

İşbu risalenin tahririnden (*bu eserin yazılmasından*) muradım farmasonların yek-diğerini muavenet (*yardım*) etmekte olduk-larına dair olan rivâyâtın (*rivayetler*) kizb-i sarih (*açık yalan*) ve farmasonluğun ezmine-i kadîmeden (*eski çağlar*) berû zuhur eden tavâif-i muhtelifa (*çeşitli güruhlar*) hükümâsının efkâr-ı bâtıla (*boş fikirler*) ve itikadât-ı fâsidlerinden (*kötü inanç*) mü-rekkep bir mezheb-i gayr-ı sahih (*doğru olmayan*) olduğunu herkese ve be-tahsis (*bilhassa*) henüz mahrem-i esrar (*sır*) ol-mayan farmason mübtedîlerine (*yeni mason olanlara*) tefhim (*bildirmek*) etmekten ibarettir.

Maksadım güruh-ı mezkûrun (*sözü geçen güruhun*) bâzı nizâmâtına (*düzenlerine*) tevfikân (*uygun olarak*) hareket eden var ise bunların aleyhinde bulunmak olmayıp ancak iddiâ-yı vâkıaları hilâfında (*var olan iddialar karşısında*) hareket et-mekte olanların zehâb ü efkâr-ı bâtılarını (*yanlış yol ve fikirle-rini*) beyân etmekten ibarettir.

"... belki mütâlâa (*tetkik eden*) eden dindaşlarımız mütenebbih (*uyanık*) ve dâimâ müctenib ü muhteriz olurlar (*uzak durmak ve çekinmek*) ümit ve arzusuyla..."

Sonuç

Habname, masonik Tekris Töreninde bazı ayrıntılar ihmal edilerek yazılmıştır. Tekris Töreni aşağı yukarı doğrudur, ama masonik terminoloji Pertev Paşa'ya göre veya "ona anlatan gerçekten tekris edilmiş Masona göre" yanlıştır. Tekris töreni sırasında çok önemli olan masonik sırların verilmesi, üç seyahat ve ketumiyet bölümü yer almamıştır. Yemin törenindeki Üstadı Muhterem önünde "diz çökme" Hristiyan adedidir; Müslümanlarda yemin sırasında diz çökme adedi yoktur. Bu da Tekrisin bir Fransız Locasında olmuş olduğunu kuvvetlendirmektedir. Üstadı Muhteremin Tekris Töreninde kullandığı sembolik aletler, Çekiç ve Pergel çok kaba bir biçimde tarif edilmiş, ama avadanlık isimleri verilmemiştir. Pertev Paşa, önlük (*Osmanlılara göre peştamal*) kuşanma töreninde adaylara "*beyaz meşinden bir parça*" verildiğini söylemektedir; Paşa, "*beyaz meşinden bir parça*" verildiğini söylediği halde, neden "*önlük ve peştamal*" diyememiştir! Pertev Paşa, Masonluğun sadece ve sadece, Hristiyanlık boyutunu yakalayabilmiştir; Mason Locası Pertev Paşa'ya göre Hristiyanlık tarikatından başka bir şey değildir.

Pertev Paşa'nın kullandığı Osmanlıca masonik terminoloji uydurmadır. Pertev Paşa'nın bir Locaya "hiçbir zaman" tekris edilmemiş (!) olduğunu akla getirmektedir! Ama Paşa'nın bir yakın dostu Mason Locasında tekris olmuş; fakat Masonluğu hiç anlamadığından veya anlamak istemediğinden Pertev Paşa'ya dilinin döndüğü kadar söylemiş ve Paşa da bu duyup işittiklerini "*rüya kitabı*" halinde yazmıştır. Pertev Paşa'nın mizaç olarak latifeyi seven bir insan olduğu **Habname** eserinde ve **Av'ave** (*Havlama*) isimli eserinde alaycı ve mizaha temayüllü olduğu göze çapar. Fransa Maşrık-ı Âzamı'nın ritüelleri 1865'de çevrildiğine göre, Habname yayınlandığı sırada (1872) böyle bir masonik terminoloji var olmuş olmalıdır. Pertev Paşa'nın açıklamaları her ne kadar gerçek olsa ve doğruyu söylese de, Loca üyesi olup olmadığı şüpheli olan "*üçüncü kişiden*" duyularak yazılmıştır. Çünkü Pertev Paşa'nın Habname'si masonik terminoloji hakkında hiçbir bilgi veremez. Metinde, giriş törenini gerçekleştiren Loca görevlilerinden hiçbirinin unvanı belirtilmez. Paşa, Üstadı Muhterem, *papaz* diye tanıtır. *Papaz*, herkesin bildiği gibi, Hristiyanlara ait kilise din görevlisinin adıdır; yeni girilen bir cemiyette yöneten kişinin ismi bilinmezse papaz değil "başkan veya reis" denmesi âdettir. Yeni tekris edilen adayın (ya Pertev Paşa veya diğer bir kişi)- hemencecik eleştirmeye başladığı-Locanın, amacı Kudüs'ü Müslümanların elinden kurtarmak olan Haçlı anlayışının bir devamı olduğu açıklanır. Haçlı anlayışının deva-

mı olduğu "yanlıştır": Pertev Paşa, bu cemiyetin sembollerinin arasında haça rastlanmadığını, onun yerini duvarcı pergeli ve Süleyman'ın Mührü'nün aldığını söyler. Bu gibi sembollerin hepsi kamuoyunu yanıltmaktan başka bir şey değildir; çünkü bu gibi semboller Müslümanları yanlarına çekebilmek için değiştirilmiştir. Habname isimli eser, Osmanlının iyi eseri olmasına ve Pertev Paşa gibi mizaha ve nükteye yatkın bir kişinin kaleminden çıkmış olmasına rağmen, Masonluk hususunda pek doğru söylememektedir.

Habname'nin muhtemelen yayın tarihi olan 1872 yılından dört yıl sonra, İstanbul'da 1876'da Esrâr-ı Farmason yayınlanmıştır. Yazarın kimliği (*çeviren Mehmet olarak geçer*) tam olarak belli değildir; ancak 1989 -1990 tarihinde Türkçeye çeviren Suha Umur Kardeştir. Esrâr-ı Farmason, Fransız ve İngiliz obediyanlarının işleyişini çok ayrıntılı bir biçimde ve gerçeğe büyük bir sadakatle uyan ve hem tekris, hem de ikinci ve üçüncü derece geçiş törenlerini anlatan ilk Osmanlıca eserdir. (22)

(22) Suha Umur, *Şakul Gibi, Esrâr-ı Farmason, Sayı 16 -28, Eylül 1989-Kasım 1990*

KAYNAKLAR

Atila Özkırmı, Edhem Pertev Paşa, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Doğan Ofset, 1987

Aziz Demircioğlu, *100 Yıllık Kastamonu Basımevi (1872 -1972)*, Doğru Söz Matbaası, 1973

Cevdet Tarihi, 1891 -1892

Cüneyt Okay, Edhem Pertev Paşa'nın Masonluğu, *Toplumsal Tarih, Sayı 33, İstanbul*, 1996

Ebüzziya Tevfik, **Farmasonluk, Cüz 100, Mecmua-ı Ebûziya**, 1911

Ethem Pertev Paşa, *Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, İstanbul*, 1988

- Ethem Pertev Paşa, Cumhuriyet Ansiklopedisi, İstanbul, 1969*
- Ethem Pertev Paşa, Habname Lahikası, İstanbul, 1872*
- Ethem Pertev Paşa, Habname ve Lahikası, İstanbul, 1884*
- Ethem Pertev Paşa, Habname, İstanbul, 1872*
- Ethem Pertev Paşa, Meydan Larousse, İstanbul, 1972*
- Ethem Pertev Paşa, Türk Meşhurları, İstanbul, 1945*
- Faik Reşat, Ethem Pertev Paşa, İstanbul, 1894*
- Fatin Efendi, Ethem Pertev Paşa, Fatin Tezkiresi, İstanbul, 1855*
- İsmail Habib Sevük, Edebî Yeniliğimiz, Kısım 2, Devlet Matbaası, İstanbul, 1932*
- Kemal Sâhir Sel, Türk Masonluk Tarihine Ait Üç Etüd, Yenilik Basımevi, İstanbul, 1973*
- Mahmud Ekrem Recaizade, Edhem Pertev Paşa, Kudemadan Birkaç Şiir, İstanbul, 1305/1879*
- Mehmet Süreyya, Edhem Pertev Paşa, Sicil-i Osmanî, İstanbul, 1892*
- Mehmet Tahir, Edhem Pertev Paşa, Osmanlı Müellifleri, İstanbul, 1917*
- Kayahan Özgül, Türk Edebiyatında Siyasi Rüyalar, Hece Yayınları, Ankara, 2004*
- Mustafa Nihat Özön, Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Maarif Matbaası, İstanbul, 1941*
- Nazlı Rânâ Gürel, Bir Osmanlı Aydını-İbrahim Edhem Pertev Paşa, Berikan Yayınevi, 2004*
- Nuh Gönültaş, Mason-Dul Kadının Çocuğu, Karakutu Yayınları, İstanbul, 2002*
- Orhan Okay, Edhem Pertev Paşa, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1995*
- Oya Ribar, Edhem Pertev Paşa Hayatı ve Eserleri, İ.Ü. Edebiyat Fak. Türkoloji Bölümü Mezuniyet Tezi, İstanbul, 1967*
- Sami Şemseddin, Kamus-î Türkî, İstanbul, 1899/1901*
- Sami Şemseddin, Pertev Paşa (Edhem), Kamusü'l-A'lam, İstanbul, 1900*
- Suha Umur, Belgelere Göre 5. Murat'ın Masonluğu, Tarih ve Toplum, No. 38, Ocak 1987*
- Suha Umur, Şakul Gibi, Osmanlı Topraklarında Masonluğa Ait İlk Kayıtlar, Esrâr-ı Farmason, Sayı 16 -28, Eylül 1989-Kasım 1990*
- Şükran Kurdakul, Edhem Pertev Paşa-Şairler ve Yazarlar Sözlüğü, İstanbul, 1989*
- Thierry Zarcone, İslam'da Sır ve Gizli Cemiyetler, (Çev. Ali Berktaş), Alkım, İstanbul, 2005*
- Zeynep Kermen, Edhem Pertev Paşa, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul, 1997*

PLATON (MÖ 428 - 347)

Akıl ve Gerçek Kuramı

H. Yener GÜR'EŞ

PLATON (428 - 347 BC)

THE THEORY OF THE REASON AND TRUTH

The name of Platon reminds us "Platonic Love" which resumes his philosophy. Platon and Aristoteles formed the third stage of the First Era Philosophy or Antique Hellenic Philosophy. Platon was born in Athens as a member of an aristocrat family in AD 428 and lived until AD 347. Platon was the student of Socrates and pursued him respectfully up to his death. Therefore, his dialogs have been classified in two groups as Socratic and Platonic opuses. His philosophy of "idea" has identified the third stage of Antique Hellenic Philosophy era. Platon believed that things felt through senses were not the truth but just reflection of truth on the earth. Truth could be perceived through foresight. Platon was the most effective philosopher in the history. His ideas affected Christians and Muslims for centuries in a direct or indirect manner. Main factors of this effect were immortality of the spirit, fate and the truth of exoteric world other than one we have felt with our senses. These ideas have directed human beings to ideas of spirit's immortality and belief in God.

GİRİŞ

Platon deyince, "Platonik Aşk" akla gelir. Halk arasında karşılıksız aşk anlamına kullanılan bu deyiş, aslında Platon'un tüm felsefesini özetleyen, duyularımızla ulaşılan bilgileri ve basîretle idrak edilen hakikati, diğer bir ifade ile, konumuz olan akıllı ve gerçeği anlatmaktadır. Eflatun olarak da bilinen Platon hakkındaki bilgilerin sunumuna başlamadan önce, onun da temsil ettiği sistem anlayışı içinde, felsefenin çağlara göre değişimi ve gelişimine ve Platon'un bu felsefe dönemleri içindeki yerine bakmakta yarar olduğu düşünülmektedir.

Bugünkü felsefenin temelini oluşturması nedeniyle, Yunan felsefesi; felsefenin başlangıcı

olarak kabul edilmektedir. MÖ 4000 yılından, Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkıldığı 476 yılına kadar süren uzun bir dönemi kapsayan evrede var olan Uzak Doğu, Hint, eski Mezopotamya ve Mısır kültürleri ayrı ve özgün birer konu olarak bu incelemenin dışında tutulmuştur. Platon, Aristoteles ile birlikte, felsefenin başlangıcı olarak kabul edilen İlk Çağ Felsefesi'nin veya Antik Felsefe'nin üçüncü dönemini, yani Sistematik Dönemi ortaya çıkarmışlardır.

Yunan Felsefesi'nin **ilk döneminde**, başlıca **doğa** (kosmos) sorunu ile uğraşılmıştı. **İkinci dönem**, her şeyden önce, insan (anthropos) sorununu ele almıştır. **Üçüncü dönemde** ise, ilk iki dönemde doğa ve insan konularında elde edilen bilgilerin bir **sentez** içinde birleştirilmesi, kaynaştırılması sağlanmıştır. Temsilcilerini Sofistler ile Sokrates'te bulan ikinci dönemde bilgi, tek yanlı olarak, yalnız pratik hayat için değerlendirilmek istenmişti. Onun için ilk dönemde üzerinde durulan, araştırılan evren ile ilgili metafizik sorunlar ikinci dönemde hemen hemen büsbütün bir yana bırakılmış, gerçeğin insanın görüp algılayabildikleri yani zahiri âlem olduğu kabul edilmişti. Yunan Felsefesi'nin üçüncü döneminde ise bu metafizik problemlere yeni bir anlayışla tekrar dönülecek ve

Platon (MÖ 428 - 347)

gerçeğin gözle görünenin ötesinde olduğu, yani batını âlemde olduğu ve zahiri âlemde görülenin gerçeğin yansıması olduğu savunulacaktır. Bu yeni görüşü savunan, Zahiri dünya ile Batını dünya arasındaki dengeyi araştırarak Yunan Felsefesi'nin sistematik dönemine adını verenler de ilk çağın en büyük iki düşünürü olan **Platon ve Aristoteles**'tir.

BİYOGRAFI

Platon'un bazı kaynaklara göre İÖ 427 yılında doğduğu ve İÖ 347 yılında öldüğü, dolayısıyla 80 yıl yaşadığı belirtilmektedir. Başka kaynaklarda, aile dostları olan Perikles⁽¹⁾'in öldüğü yıl olan İÖ 429 veya bir yıl sonrası İÖ 428 yılında doğduğu da ifade edilmektedir. Doğduğu yer için de Atina ile Aigina⁽²⁾ adası gösterilir. Platon'un doğduğu yıllar; Lao-Tseu (MÖ 6.Yüzyılın sonu ve 5. Yüzyılın başları), Konfüçyüs (MÖ 551 - 497), Buda (MÖ. 550 - 480), Sokrat (M.Ö. 469 - 399) tarafından manevî değerlerin sağlam temellere oturtulduğu ve es-

ki Hinduizmin kutsal kitaplarından **Upanişad**'ın⁽³⁾ (MÖ 5. Yüzyılın sonu ve 6. Yüzyıl) yazıldığı, dolayısıyla insanî değerlerin fevkalade yükseldiği bir dönemin sonlarına rastlıyordu. Ailesi, Atina'nın en eski, en soylu ailelerindendir. Babası Ariston en eski Atina krallarından Kodrus'un, annesi Periktione ise, büyük bir devlet adamı olan ve Atina'nın yasa koyucusu Solon'un soyundandı. Platon, soyu ve çevresi bakımından tam bir aristokrattı. Bazı kaynaklara göre asıl adı, büyükbabasınınki gibi, Aristokles'tir; ancak geniş göğüslü olduğu için jimnastik öğretmeni ona geniş omuzlu anlamına gelen Platon adını takmıştır. İslam felsefesinde Eflâtun veya Felâtun olarak bilinir.

Esaslı bir eğitim görmüş; çeşitli öğretmenlerden jimnastik ve müzik dersleri almış. Gençliği Atina'nın kültürcü çok parlak bir dönemine rastladığı için bu büyük gelişmenin üzerinde büyük etkisi olmuştur. Hemen Perikles'in ardından gelen bu dönem-

(1) Perikles: (MÖ 495-429) Atina demokrasisini geliştiren ve yayılmacılığı en uç noktasına götüren devlet adamıdır. Atina'yı Yunanistan'ın siyasal ve kültürel odağı haline getirmiş, ünlü Atina Akropolis'ini inşa ettirmiştir. Perikles demokratik geleneklere bağlı aristokratik bir çevrede yetişti. Damon'dan ders alan Perikles, sonraki yıllarda Atina'ya gelen sofist düşünürlerle tanıştı.

(2) Aigina: Pire Körfezinde Salamis'in güneyindeki bir ada

(3) Hinduizmde dini inanış emir ve yasaklar **Manava Dharina Şastra** ismindeki mukaddes kitaplarında yazılıdır. **Brahmanalar, Upanişadlar, Puranalar, Mahabharatalar ve Ramayanalar** adlı mukaddes kitaplar da vardır.

deki Atina'nın sanat ve edebiyat bakımından yüksek düzeyine Platon çok şey borçludur. Bir sanatçı da olan Platon, çeşitli edebî türlerde birçok şeyler yazmıştır. Ama anlatıldığına göre, yazdıklarını beğenmemiş ve pek çok da Sokrates'in üzerinde yaptığı çok derin etki yüzünden bunları yazmıştır. Sokrates ile tanışmazdan önce de felsefe ile ilgilenmiş; hocası Herakleitosçu Kratylos imiş. Kritias ve kardeşi Kharmides aracılığıyla, yirmi yaşların-dayken Sokrates ile tanışması hayatından gerçekten bir dönüm noktası olmuştur. Bundan sonra da ölümüne kadar Sokrates'in yanından ayrılmamış, onunla çok sıkı, sürekli bir ilgi halinde kalmıştır. Platon'un hemen bütün yazdıkları onun büyük hocasına karşı duyduğu derin sevgi ve saygının belirtileriyle doludur. Platon, yaptıklarıyla hocasına bugüne kadar bütün canlılığıyla ayakta kalan bir anıt dikmiştir.

Atina'daki oligarşi-demokrasi çatışmaları içinde yetişti; ailesinde hem Perikles yanlıları, hem de sonradan en acımasız ti-

ranlardan olan Kritias gibi oligarşi yanlıları vardı. Başlangıçta gelenekçilere yakın oldu, ama şiddet yanlısı tutumları yüzünden onlardan uzaklaştı. Oligarşi yıkılarak demokrasiye geri dönlüğünde umutlandysa da MÖ 399 yılında demokrasinin Sokrates'i idama mahkûm etmesi üzerine vicdanlı insanlara Atina siyasal yaşamında yer olmadığına karar verdi ve Sokrates yanlılarıyla birlikte, Megara okulunun⁽⁴⁾ kurucusu Eukleides'in yanına Megara'ya gitti. Burada kısa bir süre kaldıktan sonra Atina'ya dönerek orada önce dar bir çerçevede, öğretici çalışmalarına başlamış, daha sonra da yolculuklara çıkmıştır. Çok yayılmış bir söylentiye göre, Platon kuzey Afrika'ya da gitmiş, Mısır ve hatta Anadolu ve İran'ı da gezmiştir. Platon'un gerçekten yapmış olduğu, Güney İtalya ve Sicilya gezileridir. Platon'un, Sicilya'ya üç yolculuğu var. Bu Güney İtalya ve Sicilya yolculuklarının Platon'un düşünce hayatı üzerinde derin etkileri olmuştur. Platon Güney İtalya'ya Atina'da tanımış olduğu Pitagorasçıların çalışmalarını yerinde ve yakın-

(4) *Megara Okulu*: MÖ 4. yüzyıl başlarında Platon'un çağdaşı Megaralı Eukleides tarafında kurulan felsefe okuludur. Aristoteles eleştirisi ve Stoa mantığı üzerindeki etkisiyle önem kazanmıştır. Savunduğu söylenen "Tanrı, us, bilgelik gibi çeşitli adlar verilmekle birlikte **İyi'nin Bir** olduğu ve karışının gerçekliği olmadığı" görüşü, Sokrates'ten çok Parmenides ve Zenon'un temsil ettiği Elea okulundan etkilendiğini gösterir. Megara okulu MÖ 3. yüzyıl başlarında etkinliğini kaybetti

dan tanımak için gitmiştir. Bu yolculuk, bir yandan ondaki matematik ilgisini güçlendirmiş, öbür yandan da ona dinî - mistik görüşler edindirmiştir. Pitagorasçılardan edindiği bu etkiler, onun felsefesinin; Sokratesçi felsefe yanında, ikinci büyük ögesi-
dir.

Platon'un ileriki yaşamının belki en önemli olayı, İtalya'nın Syracuse kentinin yeni tiranı **Dionysios**'u aydın bir kral olarak eğitmeyi üstlenmesiydi. Güney İtalya'dan Sicilya'ya geçen Platon, Syracuse'da kralın kayınbiraderi **Dion** ile tanışmış, aralarında sıkı ve sürekli bir dostluk bağı kurulmuştur. Platon'a hayran olan Dion, bundan sonra, siyasi bir reformu planlaştırması için, onu iki defa Sicilya'ya çağırmıştır. Dostu Dion'un isteği üzerine MÖ 367'de kabul ettiği bu girişim, Dionysios'un Dion'u saf dışı bırakmasıyla sona erdi. MÖ 361'de ikinci kez Syrakusa'ya giden Platon'un, kralı felsefe yoluyla aydınlatma girişimi gene başarısızlığa uğradı; kendisi de siyasal karışıklıklardan zor kurtuldu. Dostu Dion MÖ 357'de bir darbeyle Syrakusa'yı ele

geçirdiyse de, MÖ 354'te öldürüldü.

Sicilya'dan ilk dönüşünde Platon, MÖ 387'de Atina dışındaki bir zeytinlikte, Akademos denilen bölgede, bir anlamda bugünkü üniversite'nin atası sayılan ünlü Akademia⁽⁵⁾'yı kurdu. Yaşamı boyunca burada ders verdi ve yöneticilik yaptı. Platon'un Akademia'sındaki çalışmaları hemen hemen 40 yıl sürdü. Bu okul, bir felsefî tartışma ortamı oluşturmalarının yanında, sağlam bir araştırma merkezi olarak etkili oldu; matematikten retoriğe birçok alanda eğitim verdi. MÖ 4. yüzyıldaki önemli matematik çalışmalarının çoğu Akademia'da Platon'un öğrencileri ya da dostları tarafından gerçekleştirildi. Bu uzun süre içinde Akademia'dan birçok değerli insan yetişti. Bunlar, Platon'un idealist dünya-görüşünü; Yunan kültür hayatının ilgileri ve amprik bilimlerle uzlaştırmaya çalıştılar, ama anılmaya değer bir başarı elde edemediler. Bunlardan yalnız bir tanesini ayırmak gerekir: **Aristoteles**'i. Platon öldükten sonra Akademia'da kalmayıp kendi okulunu kuran Aristote-

(5) Akademia: Atina dışındaki, adını aynı adlı bir kahramandan aldığı söylenen Akademos adındaki zeytinlikte kurulmuştur. Platon, MÖ 387'de Akademia'da ders vermeye başlamıştır. 900 yıl boyunca, Aristoteles'in gezimci (peripatetik) izleyicilerinden farklılık gösteren bir Platoncu felsefe okulu olmuştur. Akademia'nın geçirdiği evreler üçe ayrılır; İlki, Platon ve öğrencilerinin önderlik ettiği ahlâkî, spekülâtif ve dogmatik felsefenin öğretildiği Eski Akademia dönemidir.

les, kendine kadarki Yunan felsefesini büyük bir sistem içinde toplayarak bu gelişmeyi en son olgunluğuna ulaştırarak, Yunan felsefesi onda doruğuna erişecekti.

MÖ 347 (veya 348) yılında, söylendiğine göre, bir akraba düğününde sessizce hayata gözlerini kapamıştır. Doğa tarihi, hukuk ve yasama konularında da çalışmaların yapıldığı Akademia, Platon'un ölümünden sonra da etkinliğini üç dönem halinde 900 yıl kadar sürdürdü. Platon'un kişiliğiyle ilgili birincil kaynak çok azdır. Öğrencisi Aristoteles'e göre *"övgüyle bile olsa, kötülerin onun hakkında konuşmasının hakaret olacağı"* kadar soylu biridir.

ESERLERİ

Platon, Eski Yunan felsefesinde Herakleitos'tan Pitagoras'a uzanan önemli bir geleneğin mirasçısı oldu. Hem öğretmeni, hem de "yaşlı dostu" olan Sokrates'le birlikte, felsefenin, bir yandan sağlam ve tutarlı düşünce çıkarımlarına, bir yandan da ince ve zengin bir dil kullanımına önem veren çizgisi üzerinde yer aldı. Hiçbir yazılı metin üretmemiş olan Sokrates'in uyguladığı "diyalog" yöntemini bir yazı biçimi haline getirerek öğretmenini bu metinlerin başkışisi olarak kullandı. Yeni Çağ'a değin kullanılan bu

yazı türünün en yetkin örneklerini verdi.

Platon'un gelişmesindeki ilk dönem, Sokrates'in etkisi altında düşünüp yazdığı dönemdir. Onun için, bu dönemine onun **Sokratesçi dönem** denir. Sokrates'in Platon üzerinde çok büyük etkisi olduğu söylenmişti. Sokrates ile tanışma Platon'un hayatında bir dönüm noktası olmuştur. Sokrates'in öğretisi Platon'un felsefesi için bir çıkış noktasıdır. Platon felsefeye, Sokrates'in anlayış çerçevesi içinde girmiş, sonra bunu gittikçe aşarak kendi görüşüne ulaşmıştır. Platon'un ilk diyaloglarına **Gençlik diyalogları** yanında **Sokratik diyalogları** da denir. Platon'un bu ilk diyaloglarında büyük hocasının kişiliği ve düşüncelerini büyük bir sevgi ve saygı ile belirtmeğe çalışmak istemesinin pratik bir nedeni de vardır; Platon bunlarla Sokrates'i sofistlere ve onu sofist sananlara karşı savunmak istemiştir. Bu diyaloglar, ayrıca Sokrates'in sofistlere karşı açmış olduğu savaşımın ileriye götürülmesidir.

Bir Sokratesçi olarak Platon'u bu döneminde yalnız **erdem ve bilgi** ilgilendirir; Erdemin özü ve kavramı, erdemin birliği ve çokluğu, erdemin bilgiyle ve öğretililebilmeyele olan ilgisi, incelediği ve çözmeğe çalıştığı başlıca sorunlardır.

Lakhes diyalogunda **cesaret**,
Politeia'de **adalet**,
Lysis'te **dostluk**,
Kharmides'te **itidal**,
Euthyphron'da **din**,
Protagoras'ta **erdem**

'in bütünü, özellikle de öğretilip öğretilmeyeceği ve birliği sorunu incelenir.

Platon'un Sokrates'ten ayrılıp kendi felsefesine doğru ilerlemesi yavaş yavaş olmuştur. Bu ilerleme, bir takım basamaklardan geçerek, sonunda Platon felsefesi için temel bir görüş olan **idea öğretisine** diğer bir deyişle **gerçek kuramına** ulaşır. Ama **gerçek** öğretisine ulaşınca da, bu öğretiyi Platon için kaskatı bir dogma olmamış; hiçbir zaman son, kesin bir biçim kazanmamıştır; problemlerle boyuna uğraşan, didinen Platon bu öğretilerde de bir takım gelişmeler geçirmiştir. Platon'un bütün yapıtları günümüze ulaşmıştır. Dahası, Hristiyan ortaçağında birçok metin, Platon adıyla yazılmıştır. Günümüzde bu sahte metinler elenmiş ve Platon'un yapıtları genel çizgileri içinde iki döneme ayrılmıştır.

Platon'un yapıtları genel olarak **Sokratik** ve **Platonik** diyaloglar olarak ikiye ayrılır. İlk bö-

lüm, daha çok Sokrates'in etkisi altında, gençlik döneminde yazılmış metinleri, ikincisi ise kendi olgunluk düşüncelerini geliştirdiği metinleri kapsar. İki dönem arasında genellikle, Theaitetos⁽⁶⁾ diyalogu sınır sayılır. Birinci dönem metinlerinde diyaloglarının başkişisi olan Sokrates, ikinci dönemde tek bir diyalogun başkişisidir. Öte yandan, birinci dönem diyaloglarındaki kişiler gerçek kişilerken, ikinci dönemde uydurma adlar ve "Bir Atinalı" gibi hayali kişiler de yer alır. Ayrıca, iki dönem arasında belirgin dil farklılıkları vardır, ama çağdaş uzmanların çoğu, bu farklara karşın, Platon'un düşüncesinde büyük bir kopmanın olmadığı, iki dönem arasında yalnızca bir gelişme ve kesintisiz bütünlük olduğu üzerinde anlaşılırlar.

Platon'dan günümüze, onun kaleminden çıktığı sanılan 35 yapıt; ilk çağın bile Platon'un olmadığını kabul ettiği birkaç diyalog ile bir destan parçası ve bir-iki yergi kalmıştır. Platon'un öğretisini gerçeğine uygun olarak anlayabilmek için bu eserlerin bazı bakımlardan incelenmesi gerekmektedir. Bu arada, her şeyden önce, kalan yapıtların gerçekten Platon'a ait olup olmadıkları sorunu ile yazılış sıraları (cronologie) sorunu en önemlileridir. 19.

(6) *Theaitetos*, 1945

yüzyılda başlayan araştırmalar, bu sorunları aydınlatmak için bir takım ölçüler kullanmıştır. Bunların aralarında en güvenilir olanları, ilkçağın -bu arada özellikle Aristoteles'in- tanıklığı ile dil ölçüsüdür. Bu araştırmalara dayanarak, Platon'un yapıtları ile bunların felsefesinin gelişme dönemlerindeki yerlerini gösteren tablolardan biri şöyledir⁽⁷⁾

SOKRATİK DÖNEM:

Gençlik diyalogları: Apologia, Kriton, Protagoras, Ion, Lakhes, Politeia I, Lysis, Kharmides, Euthyphron.

Geçit diyalogları: Gorgias, Menon, Euthydemos, Küçük Hippias, Kratylos, Büyük Hippias, Memeksenos.

Olgunluk diyalogları: Symposium, Phaidon, Politeia II-X, Phaidros.

PLATONİK DÖNEM;

Yaşlılık diyalogları: Theaitetos, Parmenides, Sophistes, Politikos, Philebos, Timaios, Kritias, Nomoi.

Platon'un özgün Yunanca metinlerini diğer bir sınıflandırma için de İoannes (John) Burnet'in hazırladığı Platonis Opera (Pla-

ton'un Yapıtları)⁽⁸⁾ temel alınır. Geleneksel olarak araştırmacılarca kabul edilen yazılış sırasına göre ve sahteliği belli olan metinler dışında Platon'un yapıtları şunlardır;

Devlet Üzerine Apologia Socratous (Sokrates'in Müdafaaası, 1942, 1973), Yasalara Saygı Üzerine (Kriton, 1942, 1973), Cesaret Üzerine (Lakhes, 1942, 1975), Ölçülülük Üzerine (Kharmides, 1949, 1975), Dindarlık Üzerine (Euthyphron, 1942, 1973), Yalan ve Haksızlık Üzerine (Küçük Hippias, 1943, 1975), Erdemin Öğretilebilirliği ve Tekliği Üzerine (Protagoras, 1940, 1965), Retoriğin Özü Üzerine (Gorgias, 1946, 1960), Yeniden Anımsama Üzerine (Menon, 1942, 1989), Dil Üzerine (Kratylos, 1944, 1960), Sevgi Üzerine (Symposium, 1958, 1972), Bilgi Üzerine (Theaitetos, 1945), Kozmoloji Üzerine (Phaidon, 1943, 1989), Şiir Üzerine (Ion, 1942, 1982), Felsefe Üzerine (Anterastai, 1943, 1975), Epinomis (Epinomis, 1943), Epistolai (1962, 1970), Euthydemos (1942, 1945), Kritias (1942). Dostluk Üzerine

(7) F. Ueberweg, *Grundriss der Geschichte der Philosophie*

(8) İoannes Burnet, *Platon'un Yapıtları*, 1900 -07, 5 cilt, yb.1973

(Lysis, 1942, 1975), Nomoi (Yasalar, 1988), Philebos (Philebos, 1943, 1959). Siyaset Üzerine: Politikos (Devlet Adamı, 1944, 1960), Felsefe Üzerine (Sofist, 1943, 1967) ve Parmenides (Parmenides, 1989).

Platon bir **problem düşünürüdür**. Elli yıl boyunca düşünüp yazmış, problemlerle didişmiş, bu arada görüşlerini boyuna düzeltip olgunlaştırmıştır. Böyle çalışan bir filozofu anlamak için en doğru yol, gelişmesinin izleri üzerinde yürümeğe çalışmak olabilir.

FELSEFESİ - YAŞAM VE GERÇEK KURAMI (İDEA ÖĞRETİSİ)

Platon'un etik ağırlıklı felsefi sistemi, mutlak olanı temsil eden **idea** ya da **eidos** (biçim) diğer bir deyişle **gerçek** kavramı üzerine kuruludur. Türkçe'mize girmiş olan **ideal** sözcüğü ile bir ilinti kurmak mümkün: bir tarafta duyularımızla hissettiğimiz zahiri dünya, diğer tarafta tefekkür ile ulaştığımız, ideallerimizin yer aldığı batını dünya. Öyleyse gerçek hangi tarafta? Zahirî dünyada yaşadıklarımız mı, yoksa batını dünyadaki idealar mı? Suret mi, siret mi? Zahir mi, **ÖZ** mü? İdea (gerçek), Felsefe Sözlü-

ğü⁽⁹⁾ adlı kitapta şu şekilde anlatılmaktadır;

"İdea (gerçek), Evrensel gerçeklik kavramını felsefe alanına sokan ve dolayısıyla idealizmi kurmuş olan, antikçağın ünlü düşünürü Platon'dur. Görmek anlamına gelen Yunanca **İdein** sözcüğünden türeyen **İdea** kavramı, görünen biçim (*Fr. Forme visible*) anlamını dile getirir. Felsefenin ana sorununu yanıtlayan iki temel öğretilerden biri olan idealizmin (düşünceliğin) baş kavramıdır. İdealizmin büyük serüveni antikçağ Yunan felsefesinde Elealılarla başlar. Elealılar duyularla algılananı, eşdeyişle **görünen**'i gerçek saymıyorlar; akıl ile kavrananı, eşdeyişle **görünmeyen**'i yani **batını**yi gerçek sayıyorlardı. Antikçağın Yunan sofistleri bu görüşe karşı çıktılar. Onlara göre görünenin yani **zahirinin** dışında hiçbir gerçeklik yoktu ve bilebileceğimiz yalnızca duyularımızla algılayabildiklerimizden ibaretti. Elealıların (özellikle Parmenides'in) birbiriyle karşılaştırdığı **görünen** ile **gerçeklik**, sofistlerce (özellikle Protagoras'ca) birbiriyle özdeşleştirilmiş oluyordu.

(9) Orhan Hançerlioğlu, *Felsefe Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, Ekim 1993 (s. 175 -177)

Platon, bu iki karşıt savdan hangisinin doğru olduğunu saptayabilmek için, **du-yum**'un incelenmesi işini üstlendi. Vardığı sonuç, Elealıları doğruluyordu. Du-yum bize hiç bilgi vermiyordu. Bir ağacı algıladığımızda bu ağaçtan edindiğimiz bilgi neydi? Uzundu, yapraklıydı dallıydı, yeşildi, v.b. Bütün bunlar **kavramlar**'dı. Kavramlar ise algılanmazlardı, aklın ürünüydüler. Demek ki bütün bunlar bize algı yoluyla ağaçtan gelmiyor, tersine, biz onları akıl yoluyla ağaca gönderiyorduk. Ağaca yüklediğimiz bu kavramların dışında ağaç neydi? Bir hiç, bir yokluk. Uzunluğu, yapraklılığı, dallılığı, yeşilliğı v.b. olmayan bir şey, bir ağaç olmadığı gibi başkaca hiçbir şey de değildi. Demek ki herhangi bir şeyi bireysel olarak varlaştıran, evrensel olarak varolandı. Tüm bireysel ağaçların gerçekliği, hepsinde ortak olan ve bu yüzden de hiç birinde bulunmayan (eşdeyişle bireysel olarak varolmayan) evrensel bir ağaçtı. Platon işte bu evrensel kavrama **İdea** yahut **Gerçeklik** adını verdi ve asıl gerçekliğin **varolan**'da değil, **varolmayan**'da bulunduğu yolundaki idealist sav da böylece ortaya atılmış

oldu. Sayısız bireysellikler ortak bir ada sahip oldukları durumda ortak bir **İdea**, eşdeyişle ortak bir **görünen biçim**'e sahiptiler. Bu **görünen biçim** (İdea) onların aslı, gerçeğı, ilk örneğıydi. Sayısız bireyselliklerse onun algılanabilen hayalleri, gölgeleri, **kopya**'larıydı. Hiçlik ve yokluk olan nesne, bu ilk örnek'le biçimleniyordu."

Platon'un çeşitli metinlerinde farklı alanlarda işlediğı, ama düşünsel açıdan bütünlüklü görüşünün **temel ögesi; idea öğretisidir**. İdea, Platon'a göre, dünyada insanları aynı adı verdikleri farklı ve çeşitli nesnelerin her birinin "o şey" (o adı taşıyan şey) olmasını sağlayan varoluş biçimidir. Terimi ilk kez kullanarak "bir şeyin ne'liğini belirleyen biçim" anlamını verdiği idealar maddesiz nesnelerdir. Bu varlıklar, algılanabilir fiziksel dünyadan farklı olan bir idealar dünyasında bulunurlar. Bu, ancak tefekkür yoluyla ulaşılabilecek bir dünyadır. Biçimler burada, yukarıdan aşağıya sıralandıkları bir düzen içinde, hiç değişmeden yer alır. Bu düzende yukarıda her ideayı o idea yapan **İyi İdeası** vardır. "İyi İdeası" bütün biçimleri belirleyen biçimdir.

Çeşitli incelemelerde karmaşık şekillerde anlatılar, bu çalışmamızda **gerçek** sözcüğü ile tanım-

ladığımız **idea**, aslında bizlerin, son nefesimize kadar avadanlıklarımızı elimizden düşürmeden aradığımız **hakikat**'in ta kendisidir, Hakk'ın tecellisi olan hakikatin. Bu gerçeklik her ne kadar bâtında ya da gönlümüzde aranır ise de, duyularımızla algılayabildiğimiz zahirî dünyaya ilişkin bilimsel bilgilerin ve gerçeklerin katkılarını yok sayamayız, her şeyin bir denge ve bir ahenk içinde olduğunu bilinci ile... Platon'un var olma ve **bilgi görüşüne** göre, her **kişinin ruhu bedensel, yani fiziksel biçimine girmeden önce** ayrı bir âlemde yer almış ve bütün biçimleri görmüştür. Ama bu ruh, bedensel varlık bulduğu anda bir "şok" geçirir ve önceki âlemde gördüklerini "unutur". Çocukluktan başlayarak algılanabilir dünyadaki nesneleri öğrendikçe de gerçekte bu nesnelerin asılları olan ideaları **anımsar**, aynı 'surette sireti' görmek gibi. Bu yüzden, **öğrenmek anımsamaktır**. Platon, bilgi ve anımsama konusundaki görüşlerini, Menon⁽¹⁰⁾ diyalogunda (Sayfa 27-28), Sokrates'in ağzından şöyle ifade etmektedir:

"Sokrates: Bunlar gördükleri işlerin sebeplerini anlatmağa çalışan rahipler, kadın, erkek rahiplerdir. Bunlardan başka Pindaros'u, da-

ha birçok şairleri, gerçekten tanrısal bütün insanları söyleyebilirim.

Bunlar, insanın ruhu ölmez, bazen hayattan uzaklaşır (ki buna ölüm diyoruz), bazen yeniden hayata döner; ama hiçbir vakit yok olmaz; bunun için insanın hayatı sonuna kadar dine uygun olmalıdır, diyorlar.

Çünkü eski suçlarından ötürü Persephon'a kefaretlerini ödeyenlerin ruhlarını o, dokuzuncu yılda yeniden yukarıya güneşe gönderir. Bu ruhlar, ünlü kral, kuvvetleriyle üstün, bilgileri ile tanınmış büyük adamlar olurlar. Bunlar ölümlülerin arasında lekesiz kahramanlar olarak anılırlar.

Böylece, birçok kere yeniden doğan ölmez ruh, yer yüzünde ve Hades'te her şeyi görmüş olduğundan, öğrenmediği hiçbir şeyi kalmaz. O halde de onun, erdemle başka şeyler üzerinde önceden edindiği bilgilerin anılarını saklamış olması şaşılacak birşey değildir. Tabiatın her yanı birbirine bağlı olduğu için, ruh da her şeyi öğrenmiş olduğundan, bir tek şeyi anımsamakla (insanların öğrenme dedikleri budur) in-

(10) Platon. Menon. Çeviren: A.Cemgil. İstanbul: Maarif Vekâleti - 1942.

san, bütün öteki şeyleri bulur; yalnız, bunun için, cesaretli ve azimli olmak gerek. Çünkü araştırma ve öğrenme, anımsamadan başka bir şey değildir.

O halde mantık oyuncularının o sözüne inanmamak, bu gibi sözler bizi tembelleştirir; bunlar tabansızların hoşuna gider. Benim sözüm ise, çalışmaya, araştırmaya götürür. Bunun için ben, gerçekliğine inandığım erdemini seninle araştırmağa karar verdim."

Böylece biçimlenen eğitim ve felsefe görüşüne göre ise öğrenmek, zihne yeni bilgi parçaları sokmak değildir, çünkü ruhta zaten bütün bilgilerin temeli olan gerçeklerin görüntüleri vardır. Yani; idealar, ya da asıl gerçekler veya hakikat insanın fitratında, yarıdılışında, özünde vardır. Ama bunlar ruh ve beden cana kavuşurken unutulmuş olduğu için, öğrenmek anımsamak, öğretmek de anımsatmaktır. Dolayısıyla eğitim süreci, dünyadaki algılanabilir nesnelerden başlayarak idealara ulaşmak, bunların çeşitli düzeyleri içinde ilerleyerek yükselmek, en sonunda da **"İyi İdeası"**na ulaşmaktır. Platon birbirine bağlı bu görüşler dizisini; Politeia'da (Devlet, 1942, 1946, 1988) **"mağara"** kıssasında şöyle tanımlamaya çalışır;

"Şimdi, bilgimizi ve bilgisizliğimizi, şu anlatacaklarım-la ölç Glaukom. Yeraltında bir mağara tasarla. Mağaranın kapısı bol ıslıklı bir yola açılıyor. Ama mağarada oturan insanların kolları, boynuları bacakları zincire bağlanmış, sırtları da ışığa çevrilmiş. Öyle ki sadece karşılarındaki mağara duvarını görebiliyorlar, başlarını arkaya çeviremiyorlar, kendilerini bildikleri andan beri burada böylece oturmaktalar. Düşün ki sırtlarının arkasındaki ıslıklı yoldan bir sürü nesneler geçiyor, ıslık bu nesneleri mağaranın duvarına yansıttıyor. Şimdi bu adamlar sadece mağaranın duvarına yansıyan hayalleri görebilirler, o hayalleri meydana getiren gerçek nesneleri göremezler, değil mi? Demek ki bu adamlar birbirleriyle konuşabilirlerdi, duvarda gördükleri hayallere birtakım adlar vereceklerdi, çünkü bu hayalleri gerçek sanmaktadırlar. Bu adamların gözünde gerçeklik, asıl gerçeklerin duvarda yansıyan hayallerinden ya da gölgelerinden başka bir şey değildir. Şimdi bu adamlardan birinin zincirlerini çözüp ayağa kalkmasına ve başını asıl gerçekliklere çevirmesine izin verelim.

Gözleri bol ışıktan kamaşır ve asıl gerçeklikleri göremezdi, değil mi? Dahası, kamaşan gözlerini tekrar duvara çevirirdi ve duvardaki hayallere rahathkla bakardı. Ama gözlerini yavaş yavaş alıştırmak asıl ışığın kaynağına da pekâlâ bakabilirdi. İşte o zaman arkadaşlarıyla gördüğü şeylerin birer hayalden ibaret olduğunu, asıl gerçeklerin şimdi gördükleri olduğunu anlayacaktı. İşte sevgili Glaukon, gözümüzle gördüğümüz bu dünya o mağaranın duvarıdır, arkasındaki ışığa bakabilen insan da duyu gözünü gönül gözüne çevirebilen bilgedir".

Bu kıssa size bir anı hatırlatmıyor mu? Hani karanlıktan geldiğimiz ve gözlerimize, nuru temsil eden ziyanın verildiği anı. Hani taassup ve cehaletle savaşacağımıza yemin edip hakikati aramaya başladığımız anı.

Platon "Devlet" adlı eserinde kısasayı bütün felsefesinin temel amacı olan "adalet nedir?" sorusuna ulaşmak için kullanır. Platon'u Sokrates'in öğretisini aşmaya götüren neden, Sofistlerin

dünya görüşü ile esaslı bir biçimde tartışmak isteği olmuştur. Sofistlerin dünya görüşü yarara, hazza dayanıyordu. Platon bu anlayışın karşısına, tam bir Sokratesçi olarak, **iyi kavramıyla** çıkar. Ona göre "**iyi**" doğru bir yaşayışın kesin ölçüsü, biricik ereğidir (telos). "İyi"ye dayanan, bilgi yolu ile iyi'yi gerçekleştirmiş olan doğru bir yaşayışa böyle kesin olarak bağlanması da, Platon'u yeni bir sorun karşısında bırakmıştır ki, bu sorun da **gerçek (idea) öğretisine** yol açmıştır. Sokrates'in anladığı gibi yaşamı felsefeye dayandırmak, ya da erdemle bilgiyi bir tutmak, "**doğru**"nun araştırılabilmesini, böyle bir olanağın bulunmasını gerektirir. Sofistler, hele yenileri, bunun olamayacağını söylüyorlardı. Bunlar; "aradığımız şey ya bilinen bir şeydir ki bunu aramağa gerek yoktur, ya da bilinmeyen şeydir; o zaman da bulunan şeyin aranan şey olduğunu nereden bilelim?" diyorlardı.

Platon bu sorunu, Menon diyalogunda, **Pitagorasçı** ⁽¹¹⁾ görüşten esinlenerek edindiği **ruhun ölümsüzlüğü** düşüncesiyle çözmüştür. Bu onun Sokrates'i aşan ilk adımıdır. Buradaki düşünce

(11) Orhan Hançerlioğlu, *Felsefe Sözlüğü*, s. 333 -334, **Pitagorasçılık**: Antikçağ Yunan düşünürü Pitagoras'ın dinsel-felsefi öğretisi. **Pitagorasçılık**, yarı gizemsel ve yarı dinî bir öğretilir. Bu öğretiye **sayı gizemciliği ve matematik simgecilik** de denir. İdealisttir, soyut nicelikleri saltlaştırır. Pek çok boş inançlara yol açtığı belirtilmiş ve sonunda **yeni Platoncuğa** karışmıştır.

şu: Ruh ölümsüzdür ve birçok defalar yeryüzüne gelmiştir. Bu

arada yeryüzünde ve Hades⁽¹²⁾'te bulunan her şeyi görmüştür. Yeryüzünde (doğada) her şey de birbirine bağlı olduğu için, ruh bunlardan birini görünce, sürekli bir araştırma ile ötekilerini de bulabilir ve anımsayabilir. Ruh-ta doğru tasavvurlar, önce, bilinçsiz bir halde bulunurlar; bunlar, ilkin, bir rüya gibi kımıldanırlar; uygun sorular ve araştırmalarla sonunda aydınlık bir bilgi haline gelirler. Buna göre: Öğrenmek, eskiden bilinmiş bir şeyi yeniden hatırlamaktan, anımsamaktan (anamnesis) başka bir şey değildir. Platon, bu anlayış ile, felsefesinin iki ana görüşünü de elde etmiş, belirtmiş oluyordu. Ruh-ta bilinçsiz bir halde bulunan doğuştan tasavvurların olduğu görüşü, bir de **doğru sanı** (orthē doxa) ile **bilgi** (epistēmē) arasındaki karşıtlık. Doğru sanı sallantılı ve süreksizdir, **bilgi** ise bir temele, bir nedene (logos) bağlanmakla, dayandırılmakla sağlam ve sürekli olur. Bilinmeyen bir şeyin aranabileceğini, Sokrates, Menon diyalogunda hiç matematik bilmeyen bir köleye, ustaca sorular sorarak bir geometri problemini çözdürerek kanıtlar.

Platon çalışmaları sırasında Sokrates'ten farklı belki de ileri

olarak şu düşünceyi geliştirmiş-tir; bilgi ile aynı olan **felsefî er-**

dem yanında, bir de doğru sanı-ya dayanan bir **basbayağı er-dem** vardır. Bilgiye dayalı felsefî erdem, basbayağı erdemden üstündür; biri asıl şey, öteki de onun gölgesi gibidir. Doğru sanı ile bilgi arasındaki, dolayısıyla bunlara dayanan sıradan erdem ile felsefî erdem arasındaki bu ayırım yeni bir gelişmeye yol açmıştır. Gerek Herakleitos'un, gerekse Elealıların felsefesini yakından tanıyan Platon, sağlam bir bilginin, hiçbir zaman sallantılı bir temel üzerinde kurulamayacağını anlamıştır. Ruhun ölümsüzlüğü düşüncesinden çıkan sonuç böyle bir durum yaratmıştı; Ruhun bu dünyadaki eski bir varlığında gördüklerinden anımsadıkları, ancak sallantılı tasavvurlar olabilir. Doğru sanıyı bir bilgi haline getirecek temel de, dolayısıyla, bu gibi anımsama tasavvurlarında bulunamazdı. Bu düşüncelerden şimdi de yeni bir sorun, **bilginin temeli problemi** ortaya çıkmıştı.

Platon bu sorunu, Sokrates'in kavram felsefesinden kalkarak çözmeğe çalışmıştır. Sokrates bilgiyi, eldeki objenin kavramını belirlemeğe çalışarak temellendirmeyi denemişti. Platon Sokrates'in bu görüşünü en kesin

(12) Hades; öbür dünya

biçimiyle ele alır, bunu Eleahlıların bilgi ile varlık arasında bir bağlaşıma (correlation) olduğu savlarına öyle bağlar ki, kavramlar birer **gerçek**, birer **varsayım** (hypostase) olurlar; bu dünyadaki nesneler yanında kendi başlarına bir dünya kurarlar, kendi içlerinde ayrı bir dünya olurlar. Şimdi iki ayrı bilme çeşidini (doğru bilgi ile sanı) karşılayan iki ayrı dünya da ayırt edilmiş oluyordu: Bir yanda asıl gerçeğin dünyası var - ideaların dünyası bu; bilgi'nin konusu olan bu dünya. Öbür yandan da, rölatif gerçeğin dünyası var - bu da meydana gelen ve yok olan nesnelerin dünyası; doğru sanının konusu olan dünya (Timaios, Politeia).

Platon, bilginin konusu olan idea'yı, Eleahlıların "Bir olan"daki niteliklerle anlatır: İdea birliktir, bölünemez, değişemez, öncesiz-sonrasız olarak kendi kendisine eşittir (Symposion, Phaidros). Duyumlanan tek tek nesneler ise, Herakleitos'un "Akış"ındaki gibi, boyuna meydana gelir, değişir ve yok olurlar. Platon felsefesinin bilgi anlayışından doğan ana metafizik düşüncesi, böylece, iki dünyanın ayırt edilmesine dayanmaktadır. Bu dünyalardan biri varolanı ve hiç oluş halinde olmayanı (to on ontos), öteki ise hep oluş halinde olup hiçbir zaman var olmayanı (ge-

nesis) içine alır. Birincisi akıl bilgisinin ve basîretin, ikincisi de doğru sanının konusudur. Buna göre: duyularla algılanan cisimlerin karşısındaki, cisimsel olmayan gerçekler (idealar) vardır. Bunlar uzayın ya da cisimler dünyasının hiçbir yerinde bulunmaz; kendi başlarınadırlar; duyularla değil, basîret ile kavranırlar; düşünülen, akıl ve hikmetle kavranılan bir dünyayı, diğer bir deyişle Batınî dünyayı meydana getirirler. İşte, felsefi erdemın temeli olan gerçek bilginin temeli, kökü ancak bu idealar dünyasında bulunabilir. Bu düşünceler ahlâkî bir motif yüzünden ortaya konuldukları için de, buradaki gerçekler (idealar) de hep ahlâk kavramlarıdır.

Platon'un böylece beliren metafizik görüşü, onun o ana kadarki felsefesinde gerek biçim, gerek içerik bakımından esaslı değişikliklere yol açmıştır. İdea yani gerçek öğretisi, onun felsefesinde önemli yer aldığından, artık Platon, erdem bilgisi için zorunlu bir temel olan "ruhun ölmezliği" düşüncesini bundan böyle geleceğin öğrettiği gibi - mythos şeklinde - bırakamazdı, bunu **temellendirmeyi** de denemesi gerekiyordu. Ruhun bundan önceki varlıklarında bu dünyada ve Hades'te bulunmuş olduğu düşüncesi de yetişmezdi; şimdi ruhun idealar dünyasına geçirilmesi,

kökünün burada olduğunun belirlenmesi de gereklidir.

Ruh, Platon'a göre, **aslında** idealar dünyasında bulunuyordu, buradan sonra yeryüzüne inmişti. Bundan dolayı da, ruhun iyiliği ile kötülüğünün kökünü dışarıda değil de, ruhun kendisinde, kendi içinde aramalıdır. Platon ruhu üç kısma bölüyor: Ruhun idealara yönelmiş olan, güdücü, akıllı bir kısmı (logistikon) ile iki tane de isteyen, duyuşsal yönü vardır. Bunlardan bir tanesi akla uyarak soylu, güçlü istençli eyleme, öteki de akla karşı gelerek bayağı, maddi duyuşsal isteklere, iştaha götüren nefis. Platon bu düşüncesini Phaidros diyalogunda, biri beyaz, öteki yağız iki atın çektiği bir arabayı kullanan bir sürücü simgesi ile canlandırmıştır. Burada sürücünün kendisi, arabayı güden olarak akli karşılar, beyaz at soylu isteğe, yağız at da maddi isteğe, nefse karşılıktır.

Anımsamanın nasıl oluştuğu üzerindeki düşünceleri de, Platon'u **eros** (sevgi) kavramına götürmüştür. Eros kavramı, idea öğretisinin ilk tasarısı için çok karakteristik bir kavramdır. Platon'a göre, insanın çok özel bir yetisi var: İnsan birçok algıları bir **kavram** halinde toplayabiliyor. Objektif olarak görüldüğünde, bu yeti, insan ruhunun

bir zamanlar gerçekler (idealar) dünyasında görmüş olduğu ideaları anımsamasından başka bir şey değildir. İnsandaki bu yeti de kendini en kolaylıkla **"güzel"**de gösterir. "Güzel" zaten gerçekler (idealar) dünyasında her şeyin üstünde parlar; yeryüzünde de en ışıltılı olan, en göze çarpan odur; duyuşların en açık olarak kavradığı **"güzel"**dir, **güzel'i** severiz, güzel bizi çeker. Platon'un deyişiyle: Eros güzele yönelir, ilgisi güzel'dir. Sevgi (eros) doğru olarak yönetilirse insanda **felsefi bir coşku uyandırır**, bu coşku da bize güzel ideasını hatırlatır, anımsama yolu ile gerçekleri (ideaları) görmeğe vardırır. Bu anlayışla Platon, Sokrates'in entelektüalizminden tamamiyle ayrılmaktadır. Platon, burada şair yönü ile güzele duyulan sevgiden doğan coşkuyu gerçeklerin (ideaların) bilgisine götüren yol olarak gösteriyor. Bu anlayışta **mistik** bir de renk var. Ancak buradaki hakikati görme; coşup kendinden geçme (eskstatis) ile elde edilen bir görüş değil, gönül gözünün önündeki perdelere bir bir kalkıp, ruhta uyuklamakta olan gerçeklerin birden ayan hale gelmesi, görünür olmasıdır- bu da akılla, tefekkürle hazırlanır.

Platon'un ünlü sözü: insan kitleleri hiçbir zaman filozof olmayacaktır. Ona göre insanların ço-

ğunda, para kazanmayı, maddî hazları amaç bilen ruhun aşağı itkileri egemendir; ancak bu itkilere karşı durabilen az sayıda insanda şeref duygusu ağır basar ve ancak bir avuç insan nesneleri düşünce ile kavramak, eylemi akla dayatmak, kısaca felsefî hayat yaşamak gereksinimi duyar.

Kendilerinde ruhun üç bölümünden biri ya da öteki ağır bastığına göre, Platon insanları üç kategoriye ayırıyor: Zenginliği sevenler, şerefi sevenler, bilgeliği sevenler. Bu üç değerden (zenginlik, şeref, bilgelik) birine ulaşmayı istemelerinin ölçüsüne göre üç insan tipi meydana gelir. Bunlar da, ancak devlet içinde tam anlamlarını kazanacaklardır.

Dinî bir renk taşıyan bu ruh anlayışının kökleri **pitagorasçı** öğretilerdir. Platon bu öğretinin ana tasavvurlarını⁽¹³⁾ benimsemiş, bunları **bilimsel** olarak temellendirmeğe ve **gerçek** öğretisinin çerçevesi içinde yerleştirmeye çalışmıştır. Bu arada da özellikle **ruhun ölümsüzlüğü** üzerinde durmuştur: Ruh, önce-siz-sonrasız idealara (gerçeklere) benzer. Yeryüzündeki oluş içinde bulunan nesneler, duyusal

sal varlıklar da bunların yansımaları, kopyaları, resimleridir. Cisimler dünyasının gerçeklik derecesi, idealar dünyasındakinden daha azdır; çünkü biri asıl, öteki de bunun kopyasıdır.

Hayatının son yıllarında Platon'un yine ahlâk sorunlarına, onun için hep başlıca bir kaygı olmuş olan bu alana döndüğünü görüyoruz. **Philebos** adlı diyalogunda yine: Yaşamamanın ereği nedir? En yüksek değer nedir? sorularını ele alır. Platon eskiden buna: "Ruhun yetkinliği, kendi kendisine yetmesi, ereğini kendi içinde aramasıdır" diye yanıt vermişti (Phaidon). Şimdi, sözü geçen diyalogda, bu asketik tutumdan (dünyaya sırtını çevirmek, dünyadan elini eteğini çekmek) oldukça uzaklaşır. Bu arada, ahlâklı bir yaşayışın ancak insanı mutlu yapabileceği inancına bağlı kalır. Esasta gerçek mutluluğu yine ruhun en yüksek olgunluğunda bulur, çünkü ancak bu yetkinlik sayesinde ruh idealardan pay alabilir; bundan dolayı yararcı ahlâkın mutluluğa ulaştıramayacağına yine inanır. Ama şimdi ruha gerçek, değerli sevinçler sağlayan **haz** çeşitlerine de değer vermektedir. Gerçi erek, duyusal hazzın ege-

(13) *Ruh tanrısal köklüdür, maddî-duyusal olan her şey ruhu lekeler; insanın bu dünyadan elini çekmesiyle (askese) ruh arınır. Ölümsüz olan ruh göçer, bu arada çeşitli kılıklara girer ve öbür dünyada yargılanır.*

menliğine karşı şiddetle savaşıyor; ama hazzı büsbütün ortadan kaldırmak isteminin de insanın özüne aykırı olduğunu artık kabul eder; duyu hazlarının hepsi değersiz değildir, temiz, acı vermeyen hazlar da vardır. Anlayışındaki bu değişiklikler yüzünden Platon, gerçek mutluluğu ancak bilgili olmada bulmak isteyen görüşle de savaşıyor: Doğrusu, bilgi ile hazzı birleştirebilmiş olan bir yaşayıştır.

Platon, en son eseri olan **Nomoi**'de (Yasalar) **devlet problemi** yeniden ele alır. Philebos'ta olguları göz önünde bulunduran, buna göre ayarlanmış gerçekçi bir ahlâk anlayışı dile getirilmiştir. Bundan önceki devlet anlayışının ana yapıtı Politeia ile karşılaştırılırsa, Nomoi'deki tutumun da oldukça realist olduğu görülür. Uzun bir hayatın görgüleri Platon'a çok şey öğretmiştir. Platon, bu dünyada aklın ve iyi'nin gücüne, artık eskisi kadar inanmamaktadır, haz ile acının insan için daha zorlu güdüler, zemberekler olduğunu anlamıştır, artık insanların mutluluğunu sağlamak için eskiden düşündüğünden başka araçlar gerektiğine inanmaktadır. Bu döneminde Pythagorasçı felsefenin etkisi büsbütün artmıştır, bu felsefenin dinî karakteri kendini büsbütün belli etmeğe başlamıştır: dünyanın gerçek sahibi

Tanrı'dır; Tanrı'nın bu dünyayı olgunluğa götüren bir planı vardır; insan Tanrı'ya inanmasıyla erdemli olmak için bir dayanak elde etmiş olur. Şimdi, mutlak olarak değil de, ancak **relatif olarak en iyi olan** devleti tasarlar. Bu devlette artık en iyi, en bilgili kişiler değil, yasa egemendir. Bu devletin yöneticileri yasanın üstünde değil, yasa onların üstündedir.

Sonuç

Ruh kuramı, bilgi öğretisi, akıl ve gerçek kuramı, sanat anlayışı, ahlâk ve devlet görüşü ile felsefenin gelişim süreci içinde müstesna bir yere sahip olan Platon, felsefe tarihinin etkisi en yaygın filozofu olmuştur.

Düşünceleri bazen ikinci ya da üçüncü elden de olsa Hristiyanlık ve Müslümanlığı yoğun biçimde etkilemiştir. Bu etki içinde temel öğeler, ölümsüz bir ruh, her şeyi belirleyen kader ve insanların toplumsal yaşamlarında yaşadıkları dünyanın dışında bulunan ama onu belirleyen bir dünyanın bilgisiyle biçimlendirilmesi düşünceleridir. Platon doğrudan böyle bir amaç gütmemişse de, bu düşünceleri tek tanrılı dinlerde yaygın olan öteki dünya, ölümsüz ruh ve her şeyi belirleyen tanrı düşünceleri-

ne yol açmıştır. Bu, dinlerin ilk biçimlenmelerinde olduğu kadar, sonraki düşünsel gelişmele-

rinde de Platon'un yapıtlarının dinsel yorumları çok önemli olmuştur.

KAYNAKLAR

AKİN, Asım, *Masonluk ve/veya Pozitif Düşünmenin Soyağacı 2. Baskı, Nisan 2004*

GÖKBERK, Prof. Macit, *Felsefe Tarihi 6. Basım, Remzi Kitabevi, 1990*

HANÇERLİOĞLU, Orhan, *Felsefe Sözlüğü 8. Baskı, Remzi Kitabevi, 1993*

PLATON, *Alkibiades 2. Baskı, Çeviri: İrfan ŞAHİNBAŞ, Maarif Basımevi, 1963*

PLATON, *Devlet, Çeviri: Hüseyin DEMİRHAN, Sosyal Yayınlar, 2002*

PLATON, *Devlet Adamı, Çeviri: Behice BORAN Mehmed KARASAN, Sosyal Yayınlar, 2001*

PLATON, *Lakhes 2. Baskı, Çeviri: N. Şazi KÖSEMİHAL, Maarif Basımevi, 1958*

PLATON, *Mektuplar, Çeviri: İrfan ŞAHİNBAŞ, Çağdaş Matbaacılık, 1999*

PLATON, *Menon, Çeviri: A.CEMGİL, Maarif Vekâleti Yayınları, İstanbul-1942.*

PLATON, *Phaidon, 3. Baskı, Çeviri: Ord. Prof. Suut K. YETKİN, Prof. Hamdi R. ATADEMİR, Maarif, Basımevi, 1963*

PLATON, *Philebos, 2. Baskı, Çeviri: Prof. Sabri Esat ŞİYAVUŞGİL, Maarif Basımevi, 1959*

PLATON, *Sofist, Çeviri: Cenan KARAKAYA, Sosyal Yayınlar, 2000*

PLATON, *Symposion, Çeviri: Cenan KARAKAYA, Sosyal Yayınlar, 2000*

SUNAR, Prof. Dr. Cavit, *Tasavvuf Felsefesi veya Gerçek Felsefe 2. Baskı, Anadolu Aydınlanma Vakfı Yayınları, Eylül 2003*

SHWARZ, Fernand, *Bilgeliliğin Yeniden Keşfi, Çeviri: Ayşe Meral ASLAN, İnsan Yayınları, Haziran 1997*

Ana Britannica, Cilt 1, 22, 25, 32

Meydan Larousse, Cilt 1, 4

Web Siteleri

<http://www.ozgurakademi.org>

<http://www.ozgurakademi.org>

<http://www.ozgurakademi.org>

<http://www.ozgurakademi.org>

<http://www.ozgurakademi.org>

<http://www.ozgurakademi.org>

<http://www.ozgurakademi.org>

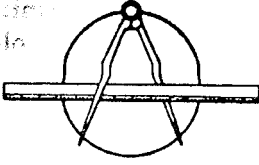
<http://www.ozgurakademi.org>

<http://www.ozgurakademi.org>

<http://www.ozgurakademi.org>

<http://www.ozgurakademi.org>

<http://www.ozgurakademi.org>

RENÉ GUÉNON

ABDÜLVAHİD YAHYA K. (1886 - 1951)

Armağan GÜRSEL

*Ara, bulursun;
kapıyı çal ve açılacaktır.*

(Anonim)

GREAT SOFI AND THINKER OF THE MODERN WORLD
Bro. RENÉ GUÉNON "ABDÜLVAHİD YAHYA" (1886 -1951)

"Man is a symbol just as a word is a symbol."

René Guénon was born in Blois, France, in 1886. His official studies were based on philosophical literature, advanced mathematics and theology. His fastidious and searching personality led him to interface with the spiritualist, occultist and gnostic groups. By this time he found the opportunity of studying mystical doctrine deeply and comperatively. After he came to Paris, he joined the religious circle. He became a muslim in 1912 and was named as "Abdülvahid Yahya". He settled in Egypt in 1930. There, he lived according to the Islamic tradition and his intellectual personality until his death in 1951. In the articles he wrote in languages other than Arabic, he used the René Guénon signature. From one perspective, with his 17

books and 350 articles he shed light on Chinese, Indian and Islamic Sufism, while at the same time critisizing the modern west as a diversion from the normal course of humanity. In his opinion, the love in the esence of eastern doctrine manifests what the modern world sacrificed for its current state and reveals how this modern world can overcome this deep depression.

YAŞAMI

15 Kasım 1886 yılında Fransa'nın Blois şehrinde bir mimarın çocuğu olarak dünyaya geldi. Resmi adı René Jean-Marie-Joseph Guénon'dur. Soy bakımından tamamen Fransız ve Katolik bir ailenin çocuğudur. İlköğrenimini öğretmen olan teyzesinden gördü. Orta öğ-

renimini dinî bir okulda yaptı. 1902'de retorik öğrencisi olarak Augustin-Thierry kolejine başladı. 1903'te kolejin felsefe bölümüne girdi ve aynı yıl felsefe-edebiyat diplomasını elde etti. Ekim 1904'te Paris'te College Rollin'e matematik öğrencisi olarak yazıldı. Sağlık durumu el vermediği için üniversite öğrenimini bırakarak Paris'e yerleşti. Klasik öğretimin verdikleriyle tatmin olmadığını hissederek entelektüel ufkunu genişletmek için, o devirde rağbette olan "neo-spiritualiste" doktrinleri incelemeye yöneldi, 21 yaşına geldiğinde bir arkadaşı vası-

tasıyla, "*bâtını ve gizli ilimler*" ile uğraşan "*occultiste*" bir cemiyetin ileri gelenleriyle tanıştı. Kısa zamanda titizliğiyle kendini kabul ettirdi. Paris'te Advaita Vedanta okulundan bazı Hindularla bir araya gelişi bu döneme rastlar. 1909 yılında ise René Guénon o yıl Gnostique Kilişesine girer ve "Palengeniüs" adıyla piskopos olur; tıpkı "René" sözcüğü gibi, "Palengeniüs" da "yeniden doğmuş" anlamına gelmektedir.

1909 yılı Kasım ayında çıkarmaya başladığı *La Gnose* adlı dergide ilk makalesi yayımlandı. 1910'da İsveçli ressam Abdülhadi (*John Gustaf Agueli*, ö.1917) ile tanıştı. *La Gnose*'da iki yıl boyunca İslam Tasavvufuna dair makaleler yazdı. Ezher şeyhi Maliki âlimi Abdurrahman İlliş el-Kebir'in halifesi Abdülhadi vasıtasıyla Müslüman olan Şazeliye tarikatına 1912 yılında intisap etti ve **Şeyh Abdülvahid Yahya** adını aldı. Temmuz 1912'de bir Fransız'la evlendi. Ekim 1917 tarihinde Cezayir'in Setif şehrindeki kolejde felsefe dersleri yanında Fransız-

ca ve Latince de okuttu. Bu şehirde bulunduğu sırada Arapça'sını ilerletti. Ekim 1918'de Fransa'ya döndü ve doğum yeri Blois'daki Augustin-Thierry Koleji'ne felsefe öğretmenini oldu. Müslüman, Hindu, Yahudi ve Hristiyan gençlerin devam ettiği toplantılara da katıldı. Bu gençlerin kendi gelenek ve dinleri hakkında müphem bazı bilgilerin dışında hiçbir şey bilmediklerini ve aşırı derecede Batılaşmış olduklarını gören Abdülvahid, İngilizce, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Arapça, Sanskritçe, Latince, Yunanca, İbranice, Rusça ve Lehçe bildiği için sohbetlerde onlara kendi dilleriyle hitap ediyordu.

1925 -1927 yıllarında yazı kadrosuna katıldığı *Le Voila d'Isis* dergisinde çalıştı. 1928'de Fransız eşi öldü. 1929 yılında tanıştığı, Mısırlı Mühendis Hasan Ferid Dina'nın eşi Marie W. Shillito Abdülvahid'in eserlerine büyük ilgi göstermişti. Dina Hanım, Abdülvahid'in İslam tasavvufuyla ilgili bazı eserleri neşredecek bir yayınevi kurmayı düşündüğünü kendisine bildirdi. Abdülvahid Yahya, bu maksatla Dina Hanım ile birlikte 1930 yılında Mısır'a gitti. 1931 kışında dostlarına Fransa'ya dönmekten vazgeçtiğini bildirdi.

Kahire'de yeni memleketinin bütün örf ve adetlerini benimsemiş **Şeyh Abdülvahid Yahya** olarak yaşamaya başladı. 1934 Temmuz'unda Şeyh Muhammed İbrahim'in büyük kızı Fatma ile evlendi. Arkadaşlarına mektup yazıp Paris'teki evini boşaltmalarını, kitap ve evraklarını kendisine göndermelerini istedi. Kahire'ye yerleşen İngiliz Müslüman Şeyh Ebubekir, Müslüman olup Ruhiye Nureddin adını alan Lamartine'in küçük yeğeni Valantine de Saint-Point, Amerikalı Müslüman Şeyh Abdülkadir'le zaman zaman sohbetlerde bulundu. Necmeddin Bammât (ö.1985) "*Visites a René Guénon*" başlıklı hatıra yazısında, onun sofrada "*ekmeği parçalarken, yemeğe tuz katarken bile hareketlerine bir ibadet kıymeti verdiğini*" söyler.

23 Kasım 1948'de Mısır uyruğuna geçmek için müracaat etti. Bu isteği ancak uzun girişimler sonunda gerçekleşebildi. 1947'de bozulan sağlık durumu 1950'nin son aylarında daha da kötüleşti. 7 Ocak 1951'de vefat etti. Ertesi gün vasiyeti üzerine Seyyidina Hüseyin Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Mukattam tepesi yakınında Derrase Mezarlığı'na defnedildi. Ölümüne kadar 17 kitap ve 350 makale yazdı.

MASONLUĞU

René Guénon 1906 yılında Mason Localarına girdi. Kısa zamanda yüksek derecelere ulaştı. 1908'te yapılan Spiritüalist ve Masonik Kongre'de sekreter olarak bulundu. Kongre'de *Ecole Hermetique'in* şefi Papus'un (Dr. Gerard Encausse) "*insan ruhunun ölümden sonra tekrar dünyaya gelip bir bedene girerek tekâmül edeceğini (reincarnation: tenasüh), böylece ölümsüzlük (survivance) kazanmış olacağını*" ve bunun spiritüalizmin iki temel gerçeği olduğunu söylemesi üzerine sekreterlikten ayrıldı. Bu sırada *L'Eglise Gnostique'in* ileri gelenleriyle tanışarak bu kuruluşa girdi. Adı geçen bu Mason Locaları ve "*occultiste*" teşekkülleriyle irtibatını kesdikten sonra bir başka Mason Locasına girdi. 1914'e kadar devam eden masonik faaliyetlerine bu tarihten itibaren tamamen son verdi.

René Guénon'un hatırasını yaşatmak için ve araştırmalarına öncülük etmek için kurulmuş Mason Locaları bulunmaktadır. Adına kurulmuş olan Mason Locaları;

No. 76 René Guénon Locası: Kuruluş Tarihi 1983. İsviçre Alpine Büyük Locası'na bağlı; Lozan kentinde, Skoç Ritinde çalışıyor.

No. 1175 René Guénon Locası: Kuruluş Tarihi 1932. İtalya Grand Orienti'ne bağlı; Milano vadisine bağlı olarak çalışıyor; René Guénon'un çalışmaları basılmış ve üzerinde tartışmalar yapılmış durumdadır.

Ölümünden sonra **Ulusal Portekiz Grand Locası'na** katılımı yapılan bir locaya adını yaşatmak için Réne Guénon Locası adını vermişlerdir.

ESERLERİ

Kitaplarında René Guénon adını kullanmış, sadece Arapça yazdığı makaleler Abdülvahid Yahya ismiyle yayımlanmıştır. On yedi kitap; beşi Arapça olmak üzere 350 kadar makale yazmış, makaleleri konularına göre derlenerek ölümünden sonra dokuz cilt halinde basılmıştır. Abdülvahid Yahya'nın eserleri İngilizce, İtalyanca, İspanyolca, Portekizce, Almanca gibi Batı dillerine tercüme edilmiştir.

Hindu Doktrinlerinin İncelemesine Genel Giriş, 1921; Doğu ve Batı, 1924; Modern Dünyanın Bunalımı, 1927; Haçın Simgeselliği, 1931; Varlığın Birçok Durumları, 1932; Teosofizm, Bir Sah-te Dinin Tarihi, 1921; Ruhcu Yanılgı, 1923; Vedantaya Göre İnsan ve Oluşumu, 1925; Dante'nin Esoterizmi, 1925; Doğu Meta-fiziği, 1939; Dünyanın Kralı, 1927; Aziz Bernard, 1929; Maddi İktidar ve Manevi Otorite, 1929; Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alametleri, 1945; Sonsuz Küçük Hesabın İlkeleri, 1946; Büyük Üçlü, 1946.

Makalelerinden derlenen aşağıdaki eserler ölümünden sonra yayımlanmıştır.

Başlangıç ve ruhsal uyanma, 1952; Batini Hristiyanlık üzerine toplu bakış, 1954; Kutsal Bilimin temel simgeleri, 1962; Hürma-sonluk üzerine incelemeler, 1965; Hinduizm üzerine inceleme-ler, 1967; Geleneksel görünüm ve kozmik dönemler, 1970; Özetler, 1973; İslam Maneviyatı ve Taoculuğa Toplu Bakış, 1973; Karışım, 1976.

Guénon'un eserinden çıkan notlar "*geleneksel öğreti*"ye aittir. İnsanlık çevriminin gelmesini hazırlayacak bir "*elit*" in oluşmasını kolaylaştırmak için katkıda bulunmaktadır. René Guénon eserleri, sanki rüyadaymışçasına olan bu tabloyu, bu çağdaş dünyayı yalnız eleştirmekle kalmıyor, açıklamasını da yapıyor; insanlığın bu sıkıntıdan nasıl kurtulacağını da düşünsel planda gösteriyor. 1951 tarihinde *Noe-velle Revue Française* özel sayısında, Gide'nin şu sözlerini aktarıyor: "*Guénon haklıysa, benim bütün eserlerim tepetaklak olur. Guénon'un yazdıklarına hiçbir itirazım yok, kesinlikle yok. Onlar çürütülemez.*" ve Gide günlüğünde şunları yazar:

"Gençliğimde Guénon'un eserleriyle karşılaşmasaydım neler gelirdi başıma. Ama o zamanlar Guénon'un eserleri henüz yazıl-

mamıştı. Şimdiyse, artık çok geç. Ben **Descartes** (ö.1650) ve **Bacon** taraftarıyım. Ama ne önemi var. Guénon'un kitapları çok ilginçtir ve bana çok şey öğretmiştir, tepkiyle de olsa."

FİKİRLERİ

René Guénon, İslamiyet ve tasavvufa pek az yer verir; ancak bazı temel mefhumları, bilhassa *tevhid*, *vahdet-i vücud*, *insan-ı kâmil*, *şeriat*, *tarikat* ve *hakikat* gibi kavramları sık sık kullanır. Tevhid ve vahdet-i vücud düşüncesini hem hareket, hem de varış noktası olarak bütün yazılarında görmek olasıdır. Abdülvahid Yahya, doğu düşüncesine ait mefhumları ifade edebilmek için Fransızca kelimelere yeni anlalar yükleyerek kendine has bir terminoloji meydana getirmiştir. Mesela *métaphisique* (tasavvuf), *tradition* (gelenek, İslam manası ile içtimai, hukuki yani zahir ve bâtını her yönüyle içine alan en geniş manada din), *religion* (inanç, ibadet ve ahlâkı içine alan en dar manada din, dinin en dar manada zahiri), *intelligence* (kalp, gönül), *intellectualité* (irfan, maneviyat), *intellectuel* (arif), *élite* (havas), *initiation* (tasavvuf, intisap), *réalisation* (seyr-u suluk), *indentité supreme* (vahdet-i vücud, aynu'l-cem') gibi kelimeler bunlardan bazılarıdır. "İslam Tasavvufu" adlı makalesinde bütün geleneksel doktrinler içinde şeriat ve hakikat farkının en açık bir şekilde İslam'da ifade edildiğini, şeriatın herkes için müşterek, hakikatin ise yeterli kabiliyete sahip bir havas zümresine özgü olduğunu belirtir. Tasavvuf teriminin Fransızca'da "*mistisizm*" ile değil, "*initiation*" kelimesiyle karşılanabileceğini söyler ve bu ikisi arasındaki fark üzerinde durur.

Abdülvahid Yahya'ya göre Doğu ile Batı arasındaki en esaslı fark, Hint ve Çin'de "gelenek" in zahir ve batınıyla bir bütün olarak bilhassa batını temsil eden tasavvufun İslam ülkelerinde müşidler aracılığıyla hala canlı bir doktrin şeklinde mevcut olmasıdır. Batılılaşma Doğu'nun da büyük ölçüde çehresini değiştirmiş ve hala değiştirmekte ise de her şeye rağmen Doğu kendi geleneğini devam ettirmektedir. Batı'da "gelenek" Katolik temsil etmekle birlikte bir taraftan zahirini asgari hudutlarına indirmiş, diğer taraftan batını temsil eden teşekkül ve doktrinleri hemen hemen kaybetmiştir. Onun içindir ki Batı, Rönesans ve Reform ile birlikte diğer medeniyetlerden farklı, tamamen maddî gelişmeleri esas alan dünyevî ilim ve bilgi üzerine dayanan bir medeniyet kurmuş, ilahî ve manevî prensiplerden uzaklaşmıştır. Eserlerinde mevcut ve geçmiş bütün dinlerden bahseden ve modern

Batı medeniyetini her yönüyle eleştiri süzgecinden geçiren Abdülvahid Yahya çeşitli din, fikir ve sanat çevrelerini derinden etkilemiştir. Fikirlerini benimseyenler *Etudes Traditionelles* dergisinde toplanmış, ölümünden sonra da bu dergiyi onun görüşleri doğrultusunda devam ettirmişlerdir. Titus Burckhardt (İbrahim İzzeddin), Michel (Mustafa) Valsan (ö.1974) bazı ihtilafları olmakla beraber İsviçreli Fritjof Schuon (Şeyh İsa), Martin Lings (Ebubekir Siraceddin) ve Ananda Coomaraswamy (ö.1947) onun ana fikirleri çerçevesinde kıymetli ilmi yayınlar yapmışlardır.

Guénon'a göre, Modern Batı işte bu akıl üstü alana girme konusunda yolunu kaybetmiştir. 1924'te yayınladığı "*Doğu ve Batı*" adlı kitabı bu tezi kuvvetle doğrulamaktaydı. Bir yandan Doğu'nun geleneği koruduğunu söylüyor; öte yandan Batı'nın geleneği kaybettiğini ve unuttuğunu ileri sürüyordu. Bir yandan Doğu'nun metafiziksel bilgiyi sürdürdüğünü, öte yandan Batı'nın metafiziksel bilgiyle ilgili hiçbir şey bilmediğini söylüyordu ve sonuç olarak şunu da ifade ediyordu:

"Bu iki uygarlık arasında ortak bir ölçü bulmak mümkün olur mu? İnsan, içine girdiği bilmem hangi düşünceyle kör olmadıkça nasıl cüret eder de maddi üstünlüğün düşünsel çöküntüyü telafi edeceğini ileri sürebilir?"

İslam'a niçin dönmüştü? Çünkü bu manevi inzivayı kesin olarak İslam'da bulduğuna inanıyordu, bu manevi durum ona layık olanlara özgü bir durumdu. Bu konuda 1947 de "*Cahiers du Sud*" de yayımlanan bir makalede açıklamada bulundu. O makaleden alınan bir bölüm:

"Bütün geleneksel öğretiler içinde, İslam öğretisi, zahiri ve batını diyebileceğimiz, biri ötekinin tamamlayıcısı olan iki öge arasındaki farkın en net biçimde belirtildiği tek öğretilerdir. Arapça'da bu iki terim şöyle ifade edilir: şeriat, yani sözlük anlamıyla herkese açık büyük ve anayol; hakikat, iç gerçek ki seçkin bir zümreye özgüdür. Tersine eşyanın tabiatından dolayı böyledir, çünkü herkes hakikat bilgisine ulaşmak için aynı niteliklere ya da aynı yeteneklere sahip değildir."

Herkese açık "anayol'un, batını hakikatle olan ilgisi hakkında da şunları söylüyordu: "Şeriat, Batı dillerindeki "*religieux*" sözcüğünün belirtilebileceği her şeyi kapsar. İslam dininde yasal ve toplumsal öğelerin tümü, özellikle dinle bütünleşir. Her şeyden önce, din bir yaşam biçimi olduğunu söyleyebiliriz.

"Oysa hakikat saf bilgidir. Ama şunu hemen belirtelim ki, şeriata da yüksek ve derin anlamını ve gerçek var oluş nedenini kazandıran gene bu bilgidir."

Guénon'un Müslüman oluşunun nedeni buydu. Guénon'a göre İslam saf bilgiye ulaşmak için biçilmiş bir kaftandı. Fakat bu yol da, Batı'nın anladığı şekliyle, bütün dinle gibi aşılmalıydı. O temel hakikat geleneğini dinlerin önüne ve üstüne yerleştiriyordu. Nitekim O, nefsin Yüce İlke'yle birleşiminin en saf anlamını Hint maneviyatında bul-

muştu. Guénon'un düşüncesiyle ilgilenen birine kendisi şöyle demiştir:

"Kesinlikle böyle bir şey yokmuş gibi görülmelidir, en azından, diyordu, eserimiz söz konusu olduğu zaman pek bir şey sayılmamalıdır. Çünkü eserimizin içine bize özgü bir düşünce koymadık; eserimiz sadece geleneksel verilerin bir açıklamasıdır. Bu açıklamalarda bize ait olan ise sadece onların ifadeleridir."

Guénon'un eserlerinde bize sunulan temel hakikat bütün dinlerin önünde ve üstünde olan bir gelenekten gelmektedir. O çeşitli dinlerde o hakikatlerin izlerini yeniden buluyor; fakat kendisine göre, o izler dinlerde az çok zayıflamış ve bozulmuş haldedir. Guénon her dini düşünceyle hem bir yakınlık kurmakta, hem de her sahih dinden ayrılmaktadır. Guénon için *Tasavvuf* temel hakikati teşkil eder. Bu konuda, *Hristiyanlık* ve *Tasavvuf* başlığı altında yaptığı uzun bir incelemede vardığı sonuç: "Hristiyanlığın Tasavvufi Kaynakları" dediği şeye gelince, bunların Hristiyan inancından bizi nerelere kadar götürdüğü görülecektir. Orada bütün çağların ve bütün ülkelerin geleneklerinin ortak simgesi olan haç hem üstün, hem de metafiziksel bir anlamın anlatımlarını içermektedir. Hristiyanlık dini ahiret mutluluğunu düşünür, oysaki tasavvufun amacı insanı kurtuluşa götürmektir. Bu kurtuluşun incelenmesi bizi tam Tasavvufun içine, yani bizim bu konudaki bilgimizin ulaştığı alanın ötesine sokmaktadır. Guénon, Tasavvufu amatörce ilgilenilmesini istemezdi. İşin içine kendi düşüncesinin girmediğini söylerken kendisinin mutlak hakikatin hizmetinde olduğunu söylemek istiyordu. Guénon görevi, Mutlak Hakikat'i, o hakikate yaklaşmak isteyenlere tanıtmaktı. Guénon bununla bir polemige girmeyi kesinlikle düşünmüyordu, fakat bir durumu savunmak

istiyordu: *Tasavvuf* hakikatinin bir iletişimidir ki bu hem *Hakikat*'in yüceliğini, hem de o hakikati arzulayan kişinin manevi saygınlığını onurlandırır.

Bu noktada bahsedeceğimiz hususlardan biri, tüm batını düşüncelerde yapılan -zahiri olarak bunun yapılması mümkün değildir; yani bilindiği anlamda kitlelerin inandığı dinlerde bu ayrım yapılamaz- bir ayrım yani Mutlak ile izafiyetin başladığı yer ayrımıdır. Ezeli, Ebedi, Tek, Değişmez, Sonsuz ve Şartsız olan Mutlak, Hinduizm'de kutsal **OM** terimiyle temsil edilmiş ve Benlik (self) demek olan **Atma** ve örneğin dişi ve erkek gibi tüm ikiliklerin ötesindeki şey manasına gelen **Brahma** ile adlandırılmıştır. Buna aynı zamanda 'O' manasına gelen **Tat** adı da verilmiştir; bazan da tasavvufta olduğu gibi Mutlak'a **Huve** (O) denilmiştir. Tasavvufta Allah'ın Zatı ile isimleri, örneğin *Bir, Hakk, Hayy, Rahman* ki bu, isimler tüm iyiliğin kaynağı olup -Allah'ın Zat isimleridir- arasında bir ayrım yapılmıştır. Bunların altında ise Halik, Rahim ve Rahman gibi sıfatlar yer alır; açıktır ki bu bir ikiliğin başlangıcıdır. Guénon; Mutlak'tan, kişisel Tanrı'dan yaratılmış logos'a kadar aynı zamanda akıl da denilen logosun üç veçhesi bulunmaktadır: Hinduizm'de bunlar yaratılmış varlıklar olsa da Mutlak'ın isimleri olarak kabul edilebilir, çünkü onlar, Mutlak'tan gelmiş ve tekrar O'na döneceklerdir. Onları Mutlak Brahma, Atma ve Om'la ilişkileri çerçevesinde anlamak gelir. Sekiz yaşına gelen bir Brahmanın çocuğu babası tarafından manevi yolla tanıştırılır ve kulağına **tat tvam asi** ("Sen O'sun") sözü söylenir; buradaki O ise Mutlak'tır. Fakat tasavvufta sır denilen o hakikat tüm batını öğretilerde bugün mevcuttur; yoksa esoterizm adını hak etmezlerdi.

Guénon'un Avrupalılara mesajı aktarmada onu doğru vasıta yapan Hinduizm'in bir başka özelliği de, Hinduizm ile Ariler (Avrupalılar) arasında bir yakınlığın bulunmasıdır; zira Avrupalılar, Hinduizm'in kardeş dinleri olan Klasik Antikite dinlerine mensup insanlardan gelmektedir. Gerçi bu eski dinler şimdi mevcut değil, ama yine de geleceğin bir parçasıdırlar ve bu yüzden denilebilir ki, Guénon hakikati Hindu terimleriyle dile getirmekle aslında bir anlamda esrarengiz bir uyanışın olanağını da sunmaktadır. Bilindiği kadarıyla Guénon Hindu olmayan birisine hiçbir zaman Hindu olmasını tavsiye etmemiştir.

René Guénon'un sloganı şuydu:

vincit omnia veritas (Hak herşeyi fetheder);

fakat aslında onun gizli sloganı şöyle ifade edilebilir:

'Ara, bulursun; kapıyı çal, açılacaktır.'

Gu  non, bir fonksiyonu olduğunun bilincindeydi ve fonksiyona neyin dahil olup neyin olmadığını biliyordu. Onun işlevi, insanların kendi yolunu bulmaları için onları hazırlamak ve modern eğitim in boş bıraktığı yerleri doldurmaktı. Bu boşluklardan biri, aşkın kavramını ve dolayısıyla akıl kavramının doğru anla  ılamamasıdır. Gu  non eserlerinde bu kelimenin gerçek anlamını vurgulamış ve onların ruhtaki uzantılarını idrak eden ki ruhtaki bu uzantılar entelektüel sezgi olarak adlandırılabilir bir meleke olduğunu belirtmiştir.

Dr. Martin Lings'in ⁽¹⁾, Gu  non hakkında 1994 sonbaharında Londra'da Prince Wales Institute'da verdiği konferans metninde;

"  imdi şahsi bir düzeyde konuşmak istiyorum ki bu, konumuzla pek de ilgisiz değildir. Otuzlu yılların başında Gu  non'un eserlerini okumaya başladığımda sanki aniden aydınlandı  ımı ve hakikatı bulduğumu d    nm    t  m. Birçok dinin olduğu ve hepsinin de saygıyla ele alınması gerektiği, çünkü onların farklılığının nedeninin farklı insanlara gelmesi olduğu hakikatını en açık bir biçimde Gu  non'un eserlerinde bulmuştum. Bu bana mantıklı geliyordu, çünkü okulda bize öğretilen şeyin kendisine öğretildiği normal akla sahip bir   ğrenci kaçınılmaz olarak şu soruları soracaktır: Peki ya dünyanın geri kalan kısmı ne olacak? Niye böyle olmuştur? Hakikat niye sadece bir kavme yani Yahudilere verilmiştir? Hristiyanlığın daha sonra tüm insanlık için gönderildiği söylenmektedir; bu niye bu kadar geç olmuştur? Daha   nceki çağlarda yaşayan insanlar ne olacaktır? Bu sorular asla cevaplanmıyordu; bu yüzden Gu  non'u okudu  ımda söylediklerinin doğru olduğunu gördüm ve bu konuda bir  eyler yapmam gerektiğini d    nd  m.

Elbette herşey bir semboldür; aksi takdirde varolamazdı; ama temel semboller **Yüce Hakikat** ve **Yüce Yol**'un veçhelerini belि  bir biçimde simgeleyen sembollerdir. Hem **Yol**'un hem de **Hakikat**'in veçhelerinden biri sözgelimi 'dünyanın eksen i' adı verilen şeydir ki bu, bir merkezden diğer tüm yüksek durumların i  inden geçer. Bu, Hayat Ağacı denilen şeyin manasıdır. Hayat Ağacını birçok ağaç sembolize eder:

(1) Dr. Martin Lings, British Library'de Doğu Elyazması Eserleri hafız-ı k  t  b   olmadan önce Kahire   niversitesi'nde yıllarca ders vermiştir. Bir çok kitabın yazarı olan Lings'in eserlerinden bazıları şunlardır: *The Eleventh Hour* (Onbirinci Saat), *Symbol and Archetype* ve *Muhammad: His life Based on the Earliest Sources.* () M.Lings, gelenek ve özellikle tasavvuf hususunda bir otoritedir. SOPHIA, c. I, Yaz 1995, s. 21 -37

Meşe, dişbudak, incir ve diğerleri. Eksen, Mutlak'a giden Yol'dur. Bu Yol'u insan yapımı şeyler de sembolize eder: Merdiven, direk, neşter.

"Bir diğer önemli sembolde nehirdir. Nehrin üç yönü bulunmaktadır: nehrin geçiş yeri bu dünyadan daha yüksek bir dünyaya geçişi sembolize eder. Nehrin geriye doğru akıtılmasının zorluğu manevi yoldaki, yani akıntıya karşı insanın kaynağına dönüşündeki zorlukları simgeler. Ayrıca nehrin okyanusa doğru akması da Yol'un bir başka sembolüdür. Guénon bu kitabında zikrettiğimiz sembollerden başka bir de dağ, mağara, zaman çevrimi gibi sembollerden bahseder.

Religio perennis olarak bilinen bu evrensel ilke çerçevesinde Guénon'un bir diğer işlevi de dünyanın büyük dinlerinin sadece insanın kurtuluşuna matuf olmadığını, fakat onun da ötesinde bu dünyada bile insana iki batını olanak -Greko Romen Antikite'de bunlar **mysteria Para** (Büyük Sırlar) ve **mysteria Mag-na** (Küçük Sırlar) adlarıyla anılıyordu- sunan vahiyler olduğunu insanlığa hatırlatmaktı. Bunlardan ilki düşüşle kaybedilen asli mükemmelliğe dönüş yolu iken, ikincisi birinciye geciktirir, irfan yani '*kendini bil*' ibaresinin gerçekleştirilmesinin yoludur. Bu tek nihai gayeye Hristiyanlıkta *deificatio*, Hinduizm'de *yoga* (birlik) ve *mokşa* (kurtuluş), Budizm'de *nirvana* (yanıltıcı olan herşeyin sonu), İslam tasavvufunda *tahakkuk* (gerçekleşim yahut bir Süfi şeyhinin deyimiyle Tanrı'da kendini gerçekleştirme) adı verilmiştir."

Guénon modern dünyaya kutsal bilgileri hor gördüğünden dolayı si-tem ediyor ve şöyle yazıyordu:

"Bu nitelikte dünyevi alanın meşruiyetini kabul ettiğini ileri süren sadece tek Modern Batı Medeniyeti vardır. Hatta Batı Medeniyeti insan etkinliğinin büyük bir bölümünü dünyevi alan içine sokmayı bir ilerleme olarak değerlendirmektedir; öyle ki tamamen modern kafa yapısına sahip biri için, en son durumda artık dünyevi alandan başka bir söz konusu olmamaktadır. Böyle birinin tüm çabası kutsal alanı inkâra ya da dışlamaya doğru yönelmek-

tedir. Buradaysa ilgiler tersine çevrilmiştir: geleneksel bir uygarlık, küçülmüş de olsa, dünyevî bakış açısının varlığını, kaçınılmaz bir durum olarak ancak hoş görebilir ve mümkün olduğunca dünyevî bakış açısının doğuracağı sonuçları sınırlandırmaya çalışır. Modern uygarlıktaysa aksine, kutsal alana artık hoşgörülle bakılmamaktadır."

"Yapacağımız yahut söyleyeceğimiz herşey bizim sahip olmadığımız imkânları bizden sonra gelenlere sağlamak amacına matuf olmalıdır. Her yerde olduğu gibi burada da en zor olan çalışmanın başlangıcıdır."

René Guénon
(Abdülvahit Yahya)

KAYNAKLAR

Abdülhalim Mahmud, *el-Feylesufu'l-Müslim Rınü Cinü ve ' Abdülvahid Yahya*, Kahire, 1954

Abdülhalim Mahmud, *el-Medrese eş-Şazeliyye el-Hadise ve İmamuha Ebu'l-Hasan eş Şazeli*, Kahire, 1968

Angelo Terenzoni, *Lessico di René Guénon*, Genova, Alkaest, 1983.

Christophe Andruzac, *René Guénon*, Paris, Dervy-Livres, 1980.

Etudes Traditionnelles dergileri

Giuseppe Cognetti, *L'arca perduta. Tradizione e critica del moderno in René Guénon*, Firenze, Pontecorvoli, 1996.

Institute René Guénon of Traditional Studies

İslam Ansiklopedisi

Jean Robin, *René Guénon. Témoin de la Tradition*, Paris, 1978.

- Jean Tourniac, **Propos sur René Guénon**, Paris, 1973
- Jean-Pierre Laurant, **Le sens caché dans l'oeuvre de René Guénon**, Lausanne, 1975.
- Julius Evola, **Un maestro dei tempi moderni: René Guénon**, Roma, 1984.
- Le Jardin Hermétique**
- Lucien Méroz, **René Guénon ou la Sagesse initiatique**, Ed. Plon, 1962.
- Martin Lings, **René Guénon**, konferans metni, Londra, Prince Wales Institute, 1994 Yazi.
- Massimo Pacilio, **Conoscenza tradizionale e sapere profano. René Guénon critico delle scienze moderne**, Padova, Edizioni di Ar, 1998.
- Michel Valsan, **Etudes Traditionnelles**, Ocak-Şubat 1953
- Michel Valsan, **Etudes Traditionnelles**, Ocak-Şubat 1969
- Michel Valsan, **L'İslam et la Foction de René Guénon**, Paris, 1984
- Nuccio D'anna, **René Guénon e le forme della Tradizione**, Rimini, Il Cerchio, 1989.
- Paul Chacornac, **La Vie Simple de René Guénon**, Paris, 1958.
- Paul Serant, **René Guénon**, Paris, 1953.
- Piero Di Vona, **Evola e Guénon. Tradizione e civiltà**, Napoli, S.E.N., 1985.
- Piero Di Vona, **René Guénon contro l'Occidente**, Rimini, Il Cerchio, 1998.
- Piero Di Vona, **René Guénon e la metafisica**, Borzano (RE), Sea, 1997.
- Pietro Nutrizio, **René Guénon e l'Occidente**, Milano, Luni Editrice, 1999.
- Planète Plus (**René Guénon özel sayı**), Paris 1970
- Rene Alleau and M.Scriabine, **René Guénon et l'actualité de la Pensée Traditionnelle: Actes du colloque International de Cerisy-La-Salle; 13-20 Juillet 1973.** (Paris: Dervy Livres, 1981)
- René Guénon, **"Tevhid"** (tercüme. Mustafa Tahralı), Kubbealtı Akademi Mecmuası, İstanbul 1979
- René Guénon, **Doğu Düşüncesi**, İstanbul, 1997.
- René Guénon, **İslam Maneviyatı ve Batı**,
- Robin Waterfield, **René Guénon and the Future of the West : the Life and Writings of a 20th-century Metaphysician** (Wellingborough : Crucible, 1987)
- Sophia The Journal of Traditional Studies**
- VV. AA., **L'Homme et son message. René Guénon**, numero speciale di Planète Plus, nuova serie, n.15, 1970
- VV. AA., **René Guénon**, numero speciale di Arthos, nn.31-32, 1987-88
- Mustafa Tahralı çevirileri:**
- Seyfu'l İslam, 1980
- Nefsini Bil, 1981
- İslam Tasavvufu, 1985
- Doğu Metafizigi, 1985
- Fransız Müslüman Abdülvahid Yahya (René Guénon)'nın Eserinde Tasavvuf ve Mistisizm Farkı, 1981
- Batı'daki İhtida Hadiselerinde Tasavvufun Rolü, Uluslararası Birinci İslam Araştırmaları Sempozyumu, İzmir 1985
- Fransız Müslüman Abdülvahid Yahya (René Guénon)'nın Eserinde Tasavvuf ve Mistisizm Farkı, 1981

HÜRMASONLUK VE GELİŞME

Hasan KİRMANOĞLU

FREEMASONRY AND DEVELOPMENT

The recent developments in social sciences confirm the validity of Freemasonry's philosophy which, basically, defends the human development and has achieved this long before social sciences. That is why "G" is interpreted as "Gelişme" (Development in Turkish) and asserted that there is a causality running from Freemasonry to the human development through Geometry. The purpose of the comparison of Freemasonry with social sciences is to underline the intellectual power of Freemasonry. The result obtained from the studies within the last five years in the field of social sciences already exists within the boundries of the masonic intellect since centuries. Such a comparison will once more determine the universality of Freemasonry.

G Harfinin, Hürmasonlukta muhtelif anlamları bulunmaktadır: "Tanrı için şeref (Gloire pour Dieu), Usta için büyüklük (Grandeur pour le Maître), Kardeşler için Geometri (Géometrie pour les frères). Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nde ise G Harfinin beş anlama geldiğini biliyoruz: Geometri, Génération (Üreme, nesil), Gravitation (Yerçekimi),

Génie (Deha) ve Gnose (İlahi Bilgi). G harfi bu anlamlarının dışında Türkçe'de Tamer Ayan Üstat tarafından Gönül, yani sevgi olarak tefsir edilmiştir.⁽¹⁾

Bu çalışmanın amacı, G Harfinin Gelişme olarak da tefsir edilebileceğini göstermektir. Söz konusu gelişme, doğallıkla, beşeri gelişmedir. Çalışma iki bölüm-

(1) Tamer Ayan, *Ham Taşın Evrimi*, Ak Yayınları, 2000

den oluşmaktadır. İlk bölümde sosyal bilimlerde beşeri gelişmeden ne anlaşıldığı bugün gelinmiş olunan nokta itibarıyla özetlenecek, ikinci bölümde ise Hürmasonluğun aslında bu noktayı asırlardır gerçekleştirmeyi hedefleyen bir fikriyatı vurguladığı gösterilecektir. Sosyal bilimlerle karşılaştırma yapmanın nedeni, Hürmasonluğun fikri gücünün altını çizmektir. Zira sosyal bilimlerin son otuz yıldır harici alemde gözlenen değişimleri dikkate alarak, yaklaşık son beş yılda yaptığı teorik ve ampirik çalışmaların bugün ulaşmış olduğu sonuç, mesleğimizin fikri yapısında aslında asırlardır mevcuttur. O nedenle özellikle beşeri gelişme bağlamında, sosyal bilimlerle yapılacak olan karşılaştırma, hürmasonluğun evrenselliğini bir kez daha gösterecektir kanısındayım.

I. Sosyal Bilimlerde Beşeri Gelişme

Sosyal bilimler ya da insan bilimleri olarak nitelendirilen disiplinler, bilindiği gibi, fen bilimleri ve matematik dışındaki alanları

kapsamaktadır: ekonomi, siyaset, sosyoloji, antropoloji, etnoloji, psikoloji, edebiyat, dilbilimi vb. Gelişme kavramı, 2. Dünya Savaşı sonrasında 1950'li yıllarda öncelikle ekonomi disiplininde ortaya atılmış bir kavramdır. O nedenle, "gelişme ekonomisi"⁽²⁾, bir sosyal bilim olarak ekonomi disiplini içinde yer alan özel bir uzmanlık alanıdır. Tıpkı, tıp bilimindeki "kardioloji" gibi. Gelişme ekonomisi, özet olarak, bir ülkenin kişi başına milli gelirin hangi etkenlere bağlı olarak arttığını inceler. Sosyal bilimlere ilişkin özel bir uzmanlık alanı olarak belirleyeceğimiz herhangi bir çerçeve, bu çerçeve konusunda ne kadar titiz olmaya çalışsak da, yapay olmaya mahkûmdur. Zira, toplumun muhtelif alanları arasında karşılıklı etkileşim ve bağımlılık söz konusudur.⁽³⁾

Bu etkileşim ve karşılıklı bağımlılık dikkate alındığında, ekonomik gelişmeyi toplumun diğer alanlarındaki gelişmelerden soyutlamamızın mümkün olmadığı anlaşılır. Özellikle ekonomik gelişme konusuyla ilişkili olan alanlar, sosyal psikoloji ve siya-

(2) Diğer adıyla "Kalkınma Ekonomisi".

(3) Aslında aynı durum tıp bilimleri için de geçerlidir. Vücudun genel dengesi içinde belli bir organın diğer organlarla, örneğin kalbin akciğerlerle ilişkisi dikkate alınmadan kalbe ilişkin patolojinin incelenmesi, tedavi edilmesi mümkün değildir. Nitekim 18. yüzyıl Fransız iktisatçılarından François Quesnay, ekonominin genel denge analizini insan vücudundaki kan dolaşımı sisteminden esinlenerek incelemiştir. Zira kendisi ekonomi ile ilgilenmeyi seçmeden önce tıp eğitimi almış bir doktordur.

set bilimidir. Sosyal psikoloji, toplumda geçerli olan kültürel değerlerle ilgilidir: özetle, toplumu oluşturan insanların ne ölçüde bireysel planda özgür olarak ya da dahil oldukları gruplara sadık kalarak davrandığını sorgular. Siyaset bilimi ise esas olarak, toplumların siyasi rejimlerinin niteliği ve bunları belirleyen etkenlerle ilgilenir. Ekonomi, sosyal psikoloji ve siyaset bilimi arasındaki karşılıklı ilişkiler, bu ilişkilerin hangi yönde geçerli olduğunu gündeme getirmektedir. Diğer bir deyişle, hangisi hangisini belirlemektedir?

Örneğin, bir ülkede demokratik bir rejim varsa; bu, bireylerin rasyonel ve özgür davranıp ülke ekonomisinin daha hızlı gelişmesine yol açar diyebilir miyiz? Yoksa başlangıçta demokrasi olmasa da; önce ekonomi gelişir, sonra da demokratik bir rejim kurulur demek mümkün müdür? Tüm bu sorular Aristo kadar eski olup, Adam Smith ve Karl Marx'tan Amartya Sen'e kadar, tanınmış ve tanınmamış birçok düşünür tarafından sorulmuş ve cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

Bu sorulara cevap verebilmek için sosyal bilimciler çok mürekkep akıtmışlar ve akıtmaya devam etmektedirler. Ekonomik gelişme ile demokrasi arasındaki

ilişkiyi en kapsamlı biçimde ele alan ilk bilim adamı Lipset'tir.⁽⁴⁾ Lipset'e göre, demokrasi ancak ekonomik açıdan belli bir gelişmişlik düzeyine ulaşmış toplumlarda tam olarak uygulanabilir. Ekonomik büyümenin "yeterince" sağlanmış olması, Lipset'e göre, toplumun dinamik unsurlarının merkezi siyasal iktidarlarından bağımsızlaşmasını ve böylelikle demokrasinin gelişimi açısından elverişli bir ortamın oluşmasını mümkün kılmaktadır. Lipset'i izleyen bilim adamlarının aynı çerçevede geliştirdikleri kurama göre, ekonomik büyümenin sağladığı eğitim düzeyindeki yükselme, demokrasinin gerçekleştirilmesini kolaylaştıran bir etkidir. Önce ekonomik büyüme, sonra demokrasi diyen yaklaşımı, "demokrasi bir lüks maldır" diye de özetlemek mümkün.

Diğer taraftan, ekonomik büyüme ile demokrasi arasındaki nedenselliği büyümeden demokrasiye doğru değil, demokrasiden büyümeye doğru inceleyen ve birbirinin taban tabana zıddı olan iki yaklaşım söz konusu. İlk yaklaşım demokrasinin ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkileyeceğini savunuyor. Buna göre, demokrasi genel seçimler aracılığıyla herkese, bu arada gelir bölüşümü açısından kötü durumda

(4) Seymour Martin Lipset, "Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy. *American Political Science Review* 53, 69-105, 1959.

olanlara da söz hakkı vermek durumunda. Gelir bölüşümündeki bozukluk ölçüsünde siyasi partilerin bu kesimlere yönelik yenden dağılım politikalarına öncelik vermesi, toplumdaki kaynakların büyümeyi gerçekleştirecek üretken yatırımlara kanalize olmasını önler.

Demokrasinin ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkileyeceği yolundaki yaklaşımı savunanların ileri sürdükleri iki tez daha var: demokraside çıkar gruplarının rant kollama davranışlarının ve siyasal iktidarların kısa dönemli seçim hesaplarının ekonomik büyümeyi frenlemesi.

Demokrasinin ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkileyeceğini savunan yaklaşım ise, daha fazla demokrasinin başta mülkiyet hakları olmak üzere siyaset/toplumsal karar alma süreçlerinin şeffaf biçimde işlemlerini sağlayacak kurumların oluşmasını mümkün kılacağını ileri sürmektedir.

Burada dikkat edilmesi gereken husus şudur: Bu konularda ileri sürülen tezlerin geçerliliği (ya da geçersizliği), tıpkı fen bilimlerinde olduğu gibi, ampirik olarak sınanabilir niteliktedir. Örneğin, önce demokrasi, sonra ekonomik ve bireysel gelişme iddiasını, ger-

çek hayatta olup bitenlerle, yani verilerle test edebiliriz. Çünkü fen bilimlerinde olduğu gibi sosyal bilimlerde de, artık ölçme ve dolayısıyla herhangi bir teorelin sınanması, son dönemlerde geliştirilen teknikler sayesinde mümkün olmaktadır. Beşeri gelişme konusundaki teorileri, mevcut tüm verileri kullanarak en gelişmiş tekniklerle sıyan bir çalışma, Michigan Üniversitesi'nden siyaset bilimci Profesör Inglehart ve meslektaşlarınınca yapılmış ve 2003 yılında yayınlanmıştır.⁽⁵⁾ Bu çalışmanın ortaya koyduğu bulguya göre, beşeri gelişme şu üç unsura bağlı olarak gerçekleşmektedir:

- (1) Sosyoekonomik gelişme,
- (2) Özgürleştirici kültürel değişme ve
- (3) Demokratikleşme.

Bu üç unsur tutarlı bir bütün oluşturup, "sosyal ilerleme" olarak nitelendirilen olguyu ifade etmektedir. Beşeri gelişme, bu tutarlı bütünün ortak paydasıdır ve bireylerin tercih kümelerinin genişlemesi olarak tezahür eder. Beşeri gelişmenin dayandığı, yukarıda saydığımız üç unsur arasındaki nedensellik şöyle işlenmektedir: Sosyoekonomik gelişme, özgürleştirici kültürel değişmeye, özgürleştirici kültürel değişme de demokratikleşmeye yol

(5) Inglehart et al, *The Theory of Human Development: A Cross-Country Analysis*, *European Journal of Political Research*, 42: 341-379, 2003.

açmaktadır.⁽⁶⁾ Buna göre, bireyin içinde yaşadığı toplumun sosyoe-konomik gelişmesi, yani ekono-mik açıdan zenginleşmesi, bireye tercihlerini arttırmanın **nesnel** koşullarını vermektedir.

Ekonomik gelişme ve zenginleş-me öncesinde birey, "kendini ifa-de etme" ihtiyacını, psikolojik yönden maliyeti yüksek olsa da, "ertelemektedir". Bu nedenle, ekonomik azgelişmişlik ve fakir-lik aşamasında, "bireylerin" dâhil oldukları grup dışında ka-lanlar, sahip olunan kısıtlı kay-naklara potansiyel ortak, yani rakip olarak değerlendirilip gü-venilmez kabul edilirler.⁽⁷⁾

Maddi zenginlik aracılığıyla bi-rey, içinde yaşadığı toplumdan **farklı olarak düşünme, his-setme ve davranma** imkânını öncelikle zihniyet planında gelişt-irir. Özgürleştirici kültürel de-ğişme, zihniyet planındaki bu ge-lişmeden başka bir şey değildir ve grup disiplinine uymanın, top-lumsal denetimin, hiyerarşinin, ahlaki katılığın ve güçlü otorite-nin taban tabana zıddıdır. Zihni-yet planındaki bu gelişme, kamu-sal alanda bir dizi sosyal talep olarak ifade edilir. Bu talepler, nesnel zenginleşmenin gücü ora-nında fiilen işleyen demokrasi-nin gelişmesine yol açar. Şöyle diyebiliriz: bireyler ekonomik

açıdan zenginleştikleri oranda özgürleşirler ve demokrasi talep ederler.

Ekonomik zenginliğin sağlanma-dığı toplumlarda, demokrasiyi talep edecek zihniyet değişimi de ortaya çıkmaz. Zihniyet değişimi olmayınca da, demokrasi huku-ken varolsa dahi, sadece kağıt üs-tünde kalır. Bir örnek vermek ge-rekirse, Hindistan'da formel ola-rak, yani hukuken, elli yıldır de-mokratik bir rejim olsa da, bu sa-dece kağıt üzerinde kalmakta, fi-ilen işlememektedir. Zira, Hin-distan, bilindiği gibi dünyanın en yoksul ülkelerinden bir tanesidir ve bireylerinin demokrasi talep edecek zihniyet değişimleri bu nedenle son derecede yavaş ger-çekleşmektedir.

Buna benzer, ancak tersinden başka bir örnek eski Çekoslovak-ya'dır. Özellikle Çeklerin maddi ve entelektüel zenginlikleri, di-ğer faktörlerin yanı sıra, otokra-tik bir rejimi demokratik bir rej-i-me dönüştüren önemli etkenler-den biri olmuştur. Demokrasinin fiilen işlemesi, ancak garanti al-tına alınmış ve yine fiilen işleyen yasal haklarla mümkündür. An-cak bu koşullar altında bireyin sosyal yaşamın her alanında ter-cih yapma imkânlarının artması, yani gelişmesi, mümkün olabilir. Birey bu durumda, birlikte olaca-

(6) Inglehart et al, a.g.e.

(7) A. Maslow, *Motivation and Personality*, 3rd edn. New York: Harper & Row, 1988.

ğı kişiden yapacağı işe, mensup olacağı dinden oy vereceği siyasal partiye kadar **en az iki** seçeneğe sahip olur. Açıktır ki tercih kümesinin sadece tek bir unsurla sınırlı olması, tercih yapma özgürlüğünün bulunmaması ile eşanlamlıdır. Ve yine açıktır ki, tercih yapma özgürlüğünün bulunmaması totaliter rejimlere has bir özelliktir.

II. Hürmasonluk ve Beşeri Gelişme

Sosyal bilimlerin bugün gelmiş olduğu nokta itibariyle yukarıda özetlemeye çalıştığım biçimde tanımladığı beşeri gelişme, Hürmasonluk tarafından aslında asırlardır gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Hürmasonluk, nedenselliği farklı bir şekilde işleterek, asırlardır bireylerin özgürleşmesini hedeflemektedir. Çünkü çoğu geometriden gelen nesnel avadanlıkların sembolizması üstüne çalışmanın sağladığı imkânla, inisiyeller olarak öznel zenginliğimizi gerçekleştirir, yani ham taşımızı yontarız. Çıkarak, kalfa ve üstat aşamalarından geçerek tercih yapma imkân ve gücü olan hür bireylere dönüştürüz.

Resmi tanımımız olan Geometri bize, liyakate dayalı ispat yönteminin yegâne yükselme aracı olduğunu ima ederek, özgürlü-

ğümüzün sadece kağıt üzerinde yazılı bir kural olmaktan çıkıp fiiliyatta işleyen somut bir gerçekliğe dönüştüğü demokratik bir ortam sunmaktadır. Hürmasonluğun çalışma mekânları olan mabetler, Hakikatin tam bir özgürlük içinde araştırılıp açıklandığı ortamlardır. Bunu mümkün kılan "geometrici zihniyeti-dir".⁽⁸⁾

Kavramlarla düşündüğümüze göre, düşüncelerimizin berraklığı kavramlar konusundaki berraklığımıza bağlı. Mensubu olduğumuz ve harici aidiyet(ler)imize kıyasla birincil aidiyetimizi ifade eden Masonluğu tanımlamak, Masonluk üzerine söyleyeceğimiz/yazacağımız her şeyin temelini oluşturmak durumundadır. Düşünmemizin vazgeçilmez bir ilk aşaması olarak kavramsallaştırma ise tanımlama ile eşanlamlıdır. Bugünkü Spekülatif Masonluğun kronolojik olarak öncüsü olan Operatif Masonluğa dair elimizde bulunan en eski iki belge - Regius ve Cooke elyazmaları-, Masonluğu şöyle tanımlıyor: "Geometri, yerde ve gökte bulunan her şeyi ölçme sanatıdır. Bu sanat, Hürmasonluk olarak da adlandırılır..."**"Bütün sanatlar geometrinin üzerinde yükselir. Dilbilgisi ve belagat bile geometrisiz var olamazlardı."**

(8) Daniel Beresniak, "Le Jeu d'Hermes", Editions Vegas, 2001, ss. 47-49.

Hürmasonluğun geometri olarak tanımlanması, bizatihi bu kavramın sözlük manası gereği üç önemli veçhesini çok açık ve net olarak ortaya koymaktadır. Geometrinin (ve aslında kendisinin bir dalı olduğu ve bilimlerin kraliçesi olarak nitelendirilen matematiğin) üç önemli veçhesi vardır:

II.1. İnsanın sezgisi ve hayal gücü ile mantığının en üst seviyedeki birleşimi.

İnsanı insan yapan bu iki hassanın birleşimi sadece geometriye, dolayısıyla **HÜR MASONLUĞA** hastır. Bu iki hassa harici âlemde, birbirinden kopuk ve dağınık olarak mevcuttur. Sık sık duyarız: "Mantığın bittiği yerde sezgi başlar". Ne kadar yanlış! "Tesadüfe" bakın ki, yine ünlü bir Alman matematikçi olan Gauss çok uzaklarda kalan geçmişte şöyle demişti: "Aslında ben bütün çözümleri biliyordum. Bütün yaptığım sezgilerimi mantıksal olarak ifade etmekten ibaretti."⁽⁹⁾

Peki, bu iki hassanın, sezgimiz ve hayal gücümüz ile mantığımızın, birleştirilmesi neden bu kadar önemlidir? Cevap aslında basit: Yersiz ve gereksiz bir dağınıklı-

ğın, bölünmüşlüğü insanın yaratıcı gücünü güdük bırakması na karşı çıkmak için. Söz konusu bölünmüşlüğü açık ve net olarak ifade etmekte yarar var. Bir yanda, yine resmi metinlerimizden Anderson Yasalarında dile getirilen "aptal ateizm" ve bunun, insanlığın ortak hayal gücünün ürünü olan destan, kurucu efsane ve dinleri yok sayması ve sadece akıldan söz etmesi. Diğer yanda, hakikatin keşfini kutsal metinlerin tetkikine indirgeyen dinsel/mistik yaklaşım. **Hürmasonluk, bir bakıma, akıl ile sezginin "corpus callosum"udur.**

Corpus callosum, beynin iki yarıküresi arasındaki iletişimi sağlayan bir şerittir ve 200-250 milyon sinir lifinden oluşmaktadır. Beynimizin sağ ve sol yarıküresi, diğer fonksiyonlarının yanı sıra, rasyonel düşünme ve sezgi gibi farklı düşünme biçimlerinde "uzmanlaşmıştır". Rasyonel düşünce sol yarıkürenin, sezgisel düşünce ise sağ yarıkürenin uzmanlaştığı düşünce biçimleridir. İşin ilginç, tıpkı kulak, göz, akciğerlerimiz gibi yapı bakımından simetrik olan bu iki yarıküre, bu organlarımızın aksine, fonksiyonları açısından asimetriktir. Dolayısıyla, tek bir kulak, tek bir göz vb. ile idare edebiliriz ancak

(9) Gauss'un bu sözü bir yana, "mantığın (ya da aklın)" bittiği yerde sezginin başlayacağını, aklımızın dışında bize ne söyletebilir ki?

beynimizin sadece bir yarıküresi ile idare edemeyiz. Bu nedenle sağ yarıküremiz ile sol yarıküremizin, yani aklımızla sezgimizin, sadece iyi korunması değil, aynı zamanda mükemmel bir biçimde iletişim halinde olması gerekir. **"Her soru için tüm cevaplar makbuldür; ancak, hiçbir cevap yeterli değildir" diyen Sokrat'ın filozof sezgisinin yaratıcılığı ile "hiçbir zaman tam ve mükemmel bilgi olamaz" diyen matematikçi Gödel'in rasyonel düşüncesinin keskinliği tam bir tutarlılık oluşturmuyor mu?**

Ve de bu tutarlılık, beyin fizyolojisinin, asimetrik işlevselliğinin mükemmel bir biçimde iletişimde bulunabileceğinin güzel bir örneği değil mi? İnsan fizyolojisinde mevcut olmayan ancak harici alemde varolan bu dağınıklığın Hürmasonluğun tarifi olan geometri aracılığıyla ortadan kaldırılması, insanın sadece yaratıcı gücünü arttırmak işlevini görmez. Bu, aynı zamanda, insanın hür olması demektir. Yaratıcı gücümüzün önündeki engellerin ortadan kaldırılması, özgürleşmemizin önde gelen şartlarından biridir. Zira, ancak bu durumda harici alemin insanlara dayattığı ve mevcut dağınıklığa tekâbüle eden bu iki sistemden birine uygun davranmak mecburiyetinden kendimizi kurtarabilir ve gerçekten kendimiz olabiliriz.

II.2. İnsanlar arasındaki hiyerarşinin hakiki ustalığa dayanması

Yalnızca geometride ve dolayısıyla Hürmasonluk'da hiç kimse, örneğin, "Bu ülkenin hâkimi olarak ilan ve beyan ederim ki, bir üçgen ile bir beşgen aynı şeydir" diyemez. Sadece geometride ve onu tarif ve zihniyet olarak kabul etmiş olan Hürmasonlukda, mantık ve hayal gücü arasındaki birleşimi en üst seviyede gerçekleştirmeye yeteneğine sahip kişiler usta sıfatına layık görülürler.

Çıraklıktan üstatlığa giden yol aslında varoluşun üç farklı şekline tekabül eder:

- a) Çırak ya da salt içgüdülerden oluşan varlık (psyche),
- b) Kalfa ya da sosyalleşmiş birey,
- c) Üstat ya da hür/özerk birey.

Her bir varoluş şeklinden bir üst şekle, ya da dereceye geçiş sadece geometride liyakat ispatı ile olur. Hürmason, dile getirdiği her önermenin kendisince doğrulanması gerektiğini bilir: avadanlıklarını, gönye ve pergeli kullanarak. İspat yapma yeteneğinin deyim yerindeyse ispat edilmesi, diğer hiçbir disiplinde geometride olduğu kadar ön plânda değildir. Bu son derecede hayati bir farklılıktır. Yükselmek için ispat yapma mecburiyeti, kişinin kendisini bir başkasına beğendirme kaygısından arındırması ile eşan-

lamdadır. Bu kaygıdan arınmak, yani kişinin kendisi olması ise hür olması demektir. Bu nedenle, ispat yeteneğinin gelişmesi ve ustalaşmak kişinin hür olması ile aynı şeydir, eşanlamlıdır: Hürmasonları hür yapan geometrici zihniyetidir.

II.3. Ancak, bir teoremin liyakatle ispat edilmiş olması, başka teoremlerin de mevcut olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz.

O nedenle, geometrinin temsil ettiği zihniyet ispata dayalı olduğu için kesindir (rigorous) ama dogmatik değildir. Geometri vasıtasıyla dile getirilen fikriyatın dogmatiklikten uzak olması, yine bizzat geometri tarihi ile ispatlanmıştır. Mesleğimizizin tanımı olan geometri, Öklid tarafından beş postülaya dayalı olarak geliştirilmiştir. Postüla, eski Yunanca'da (postulare) ispatlanmayan, fakat doğru olarak kabul edilmesi talep edilen önerme demektir. Ancak, ilk dört postüla matematikçiler tarafından yine de ispatlanmış, buna karşılık, 5. postüla ispatlanamamıştır. Bir doğru dışındaki bir noktadan bu doğruya sadece bir ve yalnız bir paralel doğru çizilebilir diyen 5. postüla, daha sonra iki değişik biçimde ifade edilmiştir. Bilindiği gibi böylece kurulan geometriler Ökliden olmayan geometriler ola-

rak adlandırılmaktadır. Şimdi bir an düşünelim. Harici âlemde var olan hangi fikriyat (fikir akımı ya da düşünce sistemi) bu güce sahip? Değişik bir biçimde sormak gerekirse, kaya kadar sağlam ama aynı zamanda dokunulduğunda kendini geliştirme esnekliğine sahip başka hangi fikriyat var?

Geometrinin temsil ve remzettği bu özelliklerden gücünü alan Hürmasonluğun yine bu özelliklerinden ileri gelen, onların sonucu olan, ayırt edici özelliklerini şu şekilde ifade etmek mümkün:

(i) Hürmasonluk, hayal gücü ve aklını birleştirerek, yaratıcı güçlerini, sınırsız sorgulama (mabedin sürekli tavaf edilmesi ya da postüla ispatı) ile maksimum seviyede kullanan ve böylelikle,

(ii) Tek hakikatin aslında çok sayıda hakikatten (birden fazla geometri, Ökliden ve Ökliden olmayan) oluştuğunu **kardeşçe** birlikte keşfeden hür insanların meydana getirdiği bir "Uyanmış Okuludur". Diğer bir söyleyişle, "benzerlik içinde birliğin değil, çeşitlilik içinde birleşmenin" meydana geldiği bir "laik manastır"dır.⁽¹⁰⁾ Ve böyle olduğu için de tüm harici okulların yüreğine korku salar. Zira tüm harici

(10) Daniel Beresniak, a.g.e, s. 49.

okulların kendilerine özgü tek ve mutlak, dolayısıyla değişmeyen ve dogmatik "hakikatlerine" karşı güçlü bir tehlike oluşturur. Ve yine bu nedenle,

(iii) Ezoterik ve inisiyatifiktir. Zira gücünden "haklı" olarak korku duyanların saldırılarına karşı kendisini haklı olarak korumak ister ve yine haklı olarak kapılarını sadece içeriye girmeye lâyık olanlara açar.

Evet, Masonluk geometridir. Geometri ise, İskenderiyeli Clément'in tanımıyla, "...insana, genişliği olmayan uzunlukların, derinliği olmayan yüzeylerin, bölünemeyen noktaların dünyasında, doğruyu bulmayı; yanlış çürütmeyi; çeşitlilikler içindeki birliği, farklılıklar arasındaki benzerlikleri yakalamayı ve böylece hissedilenlerden, anlaşılabilir gerçeklere ulaşmayı öğretir".⁽¹¹⁾

Bu neden(ler)ledir ki, geometrici zihniyet, insanı belli bir kahramanlık modeline dayalı anlamları sürekli tekrar eden bir varlık olarak değil, yeni anlamlar yaratma potansiyelleri olan hür bireyler olarak görür. Bu, yeni bir yaşam tarzı, yeni bir etik, yeni bir yöntem demektir.

Harici âlemi terk edip yeniden doğmuş kişiler olarak Hürmasonlar, varoluşçu felsefenin deyişiyle "evlerini terk etmiş" bireylerdir. Ne ilginçtir ki "evi terk etme", 1960'lı yıllarda geliştirilen varoluşçu felsefe ve bu felsefeye dayalı "varoluşçu terapi okulu" için sadece metaforik bir anlam taşırken ⁽¹²⁾, çok daha önceleri Hürmasonlar için bir gerçeklikti. Zira Üstat Mason ve Kalfaların formasyonunda "Fransa turu" olarak adlandırılan, evi terk ederek gerçekleştirilen seyahatların önemi büyüktü.⁽¹³⁾

Hürmasonlar, evin ya da harici yaşamın sunduğu konformizmin sözde rahatlığı yerine, özgürleşmeyi seçmiş insanlardır. Ev ya da harici âlem metaforu, seküler olan ya da olmayan herhangi bir gruba/ideolojiye aidiyetin sağladığı birlikteliği ifade eder. Birliktelik, güvenlik ve konfor sağlar. Güvenlik ve konforun sağlanması belli bir zımni alışverişe dayanmaktadır: grup bizi korur, biz de gruba sadık kalırız. Ancak gruptan ayrılıp özgürlüğü seçmek, çeşitli zorluklara yol açar. Bir dolu yanlış yaparız. Tökezler, hatta düşeriz.

Bütün canlılar içinde sadece insan, hemcinslerine en fazla ba-

(11) Remzi Sanver, *Masonluk - Işığın Arayanların Hikayesi*, Kurtiş Matbaacılık, 2000

(12) Gerald Corey, *"Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy"*, Brooks/Cole, Thomson Learning, 2000, s. 147.

(13) Jacques Trescases, *"L'Etoile Flamboyante"*, Henri Veyrier, 1987-1989, s. 22.

ğımli olan canlıdır. Sadece insan, tüm canlılar içinde tökezleyen yaratıktır, zehirli mantarla zehirli olmayanı ayırtıramaz, sağlığına iyi gelecek bitkiyi bulamaz. Evin, ya da harici âlemin rahatlığını terk edip inisiye olmayı, yani özgürleşmeyi seçmek o nedenle kolay olmayan bir karardır. Ancak, Geometrinin sadakat yerine liyakate dayalı zihniyeti bizi eğitir. Bu eğitimin nihai amacı, özgürleşmeyi seçmiş olanların "yanlış yapmadan özgür kalmayı" öğrenmelerini sağlamaktır. Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin ritüelinde yer alan şu ifadeler bunu en güçlü, güzel ve doğru biçimde dile getirmiyor mu?

"Masonluk seni cehaletin, önyargıların ve batıl inançların dünyasından çıkardı; yanlış hizmet etmekten kurtardı. Artık, yarattığın insani idollerin itkilerine gözleri kapalı itaat etmek yerine, düşünce ve fiillerine kendin karar vereceksin; kelimeleri fikirler olarak kabul etmeyeceksin; daima sembolün altındaki Fikri keşfetmeye çalışacaksın; anlamadığın ve doğru bulmadığın hiçbir fikri kabul etmeyeceksin". (14)

Bu genel ilkeyi hayata geçirme sürecinde, en temel ve insanca ortak noktaları özgürleşmek

olan Kardeşler, farklı ispat ve sonuçlara varabilirler. Bu, kanımca, daha da iyi ve arzu edilmesi gereken bir durumdur. Çünkü, farklı tefsir ve bugüne kadar yapılmış olan ispatlar, yenileri ile birlikte, özgür bireylerin özgürce yapacakları seçimleri arttırır. Üstelik bu durum, harici yaşamın **totaliter zihniyeti yansıtan "benzerlik içinde birlik" sloganına karşı, demokratik bir anlayışı dile getiren "çeşitlilik içinde birleşme"** ilkesinin ete kemiğe bürünmesi demektir.

Yukarıda söylenenlerin ışığında, Hürmasonluk ve beşeri gelişme arasındaki nedenselliği şu şekilde ifade edebiliriz: Resmi tanımı olan geometrinin doğası gereği, Hürmasonluk fiilen demokratik bir çalışma ortamı sunar. Böylelikle, **nesnel** avadanlıkların oluşturduğu sembolizma üstüne **özel olarak ve Kardeşlerle** birlikte çalışarak özgürleşmemizi mümkün kılar. Bunun anlamı ise **bireysel ve beşeri gelişmedir**. Bu nedensellikten hareketle aşağıdaki özdeşlikleri önermenin mümkün olduğunu düşünüyorum:

HÜR MASONLUK =
(G)EOMETRİ = (G)ELİŞME =
(G)ÖNÜL

Gönülün de özdeşliklere eklenmiş olmasının nedeni açık. Hürmasonlar olarak insan sever ol-

(14) Jacques Trescases, a.g.e., s. 5.

duğumuzdan herkesi severiz ama kardeşlerimizi daha çok se-
veriz. **Sevgi, Çalışmamıza Doğ-**
rudan ve dolaylı katkı yapan öz-
gür bireylerin mevcudiyeti ile
doğru orantılı olarak artar. Yo-
rum farklılıklarına rağmen
birlikte olmak hem daha rasyo-
neldir, hem de daha insanca.
Daha rasyoneldir, çünkü hür bi-
reyler olarak Kardeşlerin yaptık-
ları farklı yorumlar birbirlerini
karşılıklı olarak zenginleştirme-
lerini mümkün kılar. Daha in-
sancadır, çünkü sadece insana
özgü olan gerçek sevgi, ancak bi-
ze benzemeyen "diğerlerini" ol-
duğu gibi kabul etmekle müm-
kündür.

Hürmasonluğun tanımı olan Ge-
ometri sembolizması üstüne çalı-
şarak gelişen, yani ustaya dönü-
şen birey, kuram da yaratabilme-
lidir. Bu bir bakıma gelişimi da-
ha da güçlendirecek, daha ileri
bir aşamaya götürecektir konuma
ulaşmakla eşanlamlıdır. Çünkü

Hürmasonluğun zaten geniş ve
zengin olan "yorumlar kümesin-
den" bilerek seçiş yapmak yet-
mez; ustalığın, yani gelişmenin
bir bakıma ispatı olarak aynı za-
manda özgün bir kuram oluşturu-
mak gerekir. Bu kuramın deği-
şimle ilgili olması gerektiğini dü-
şünüyorum.

Dahası bu kuramın dayanması
gereken unsurları ima eden bir
sembolizmanın Hürmasonlukta
mevcut olduğu kanısındayım: (a)
Işıklı delta, (b) **Ay** ve (c) **Güneş**.
Bilindiği gibi delta matematikte
değişimi remzetmektedir. İçin-
deki göz de değişimin gözlemlen-
mesinin sembolüdür. Değişime
ilişkin gözlemin açıklanması an-
cak bir kuram aracılığıyla olur.
Ayn sembolize ettiği sezgi ve ha-
yal gücü gözlemin açıklanmasını
amaçlayan kuramın ham halidir.
Bu ham halin de gelişmiş bir ku-
rama dönüştürülmesi Güneş ta-
rafından remzolan akıl ile ger-
çekleştirilir.

KAYNAKÇA

- Ayan Tamer, *Ham Taşın Evrimi*, Ak Yayınları, 2000.
Beresniak, Daniel, *Le Jeu d'Hermes*, Editions Vegas, 2001.
Corey Gerald, *Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy*,
Brooks/Cole, Thomson Learning, 2000.
Inglehart et al, "The Theory of Human Development: A Cross-Country Analy-
sis", *European Journal of Political Research*, 42: 341-379, 2003.
Lipset M. Seymour, "Some social requisites of democracy: Economic develop-
ment and political legitimacy", *American Political Science Review* 53, 69-105,
1959.
Maslow, Abraham, *Motivation and Personality*, 3rd edn. New York: Harper &
Row, 1988.
Sanver, Remzi, *Masonluk - Işıklı Arayanların Hikâyesi*, Kurtiş Matbaacılık, 2000.
Trescases, Jacques, "L'Etoile Flamboyante", Henri Veyrier, 1987 -1989.

Localarda Yapılan Konuşmalar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
<u>İSTANBUL</u>			
İDEAL	Cüneyt Çeçen	Tarihsel Bellek ve Pusulamız	05.12.2005
	Atilla Erdemli	Kişilik Kimlik ve Masonluk	19.12.2005
	Alber Sullam, Selim Sanver, Serkan İkizoğlu	Kutsal Kitaplar, Gönye ve Pergel	30.01.2006
KÜLTÜR	Sedat Korkmaz	Hititler	16.12.2005
	Alaettin Sakınmaz	Çatışmadan Uzlaşmaya	30.12.2005
	Haluk Ergüven	Çevre ve İnsan	10.03.2006
ÜLKÜ	Ahmet Örs	İlluminati	01.12.2005
	Haluk Sanver	Şövalyelik ve Masonluk	15.12.2005
	Aydan Erol	Mesleğimizde Sık Kullandığımız Kavramlar	26.01.2006
KARDEŞLİK	M. Gürbüz, Ö. Erker, M. Algranati	Ritler ve M.'lukta Felsefi Dereceler (1)	05.01.2006
	M. Gürbüz, Ö. Erker, M. Algranati	Ritler ve M.'lukta Felsefi Dereceler (1)	19.01.2006
	Hayat Çilingiryan	Balyan Ailesi ve Eserleri	16.02.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
HÜRRİYET	Hanri Yaşova	1965 Olayları	03.01.2006
	Bilgin Turnalı	Güzellik Kavramına Felsefi Açidan Bakış	17.01.2006
	Erol Gürsoy	Muhibban-ı Hürriyet Muh. L.'sı	31.01.2006
	Ahmet Çakırsoy	Teizm	14.02.2006
	Engin Aymete	Deizm	14.02.2006
	Murat Karamanoğlu	Panteizm	14.02.2006
SEVGİ	Mustafa Demirci	Ben Kimim? Ne Yapabilirim?	12.12.2005
	Aydın Polatkan	Ayasofya ve Süleyman Mabedi	20.02.2006
	Erdoğan Tarcan	Bilgelik ve Adalet	06.03.2006
ATLAS	Ferit Ojalvo	Beslenme	07.12.2005
	Kaya Paşakay	Türk Masonluğu'nun Vizyonu	04.01.2006
	Aron Kaston, Alfredo Mano Pardo,		
	Yusuf Dülger	Çırac ve Anka Kuşu	01.02.2006
	Sami Bonfil	Çıracılık Konusu Hakkında	15.02.2006
MÜSAVAT	Ali Çelikkol	Bir Yerden Başlamak	09.12.2005
	Barış Erman	Tanrının Kuzusu, Günah Keçisi	20.01.2006
	İbrahim Ataç	250. Doğum Yıldönümünde En Ünlü Kardeş Mozart	03.02.2006
	Aydın Gürsan	Tetraktis	03.03.2006
LİBERTAS	Hans Jörg Kurz	Masonluk	14.12.2005
	Atila Bilge	Josef Haydn ve Yaradılış Oratoryosu	22.02.2006
HAKİKAT	Pavio Pandelara	Sevgi	08.02.2006
	Harun Kuzgun	Ön. BÜ. Üs. En Muh. Enver Necdet Egeran K.	22.02.2006
	Yani Galiçi	Eski Yunanlılarda Mücadele (Yarışma)	08.03.2006
AHENK	Bahattin Akbağ	Ahilik	28.12.2005
	İlker İnal	Türk Marşı	08.02.2006
FAZİLET	Erdoğan Erentöz	Toplumda ve Masonlukta Özgürlük Kavramı	13.12.2005
	Yılmaz Suner	Kalfalık Nedir? - Kalfa Kimdir?	21.02.2006
ERENLER	Bingür Sönmez	1914 Sarıcamış Dramı	09.12.2005
	Kerim Soysal	Operanın Perde Açılana Kadarki Öyküsü	20.01.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
DELTA	Uğur Özgöker	Avrupa Birliğine M.'ik Gözle Bakış	28.11.2005
	Önder Öztürel	Atatürk'ün Yaşamından Kesitler	12.12.2005
	Fadıl Altop	Disiplin ve Masonluk	20.02.2006
SADIK DOSTLAR	Mehmet Kurtoğlu	Sümerler	05.01.2006
	İlhan Or	Templiers - Tapınak Şövalyeleri	02.02.2006
	Çetin Yalçın	1909-1970 Yılları Arasında Türk Masonluk Tarihi	16.02.2006
ÜLKE	Turgay Çetin	Sevgi	20.12.2005
	Murat Bilgili	Yabancılaşma ve Masonluk	17.01.2006
	Leon Hakim	Mabedin İnşasından Bilginin İnşasına	14.02.2006
	Ahmet Kurtaran	Tekris ve Ezoterik Sembolizması	28.02.2006
ŞEFKAT	Levent Özgür	Masonluk ve Sanat	05.12.2005
	Nur Cinic	Mevlana	02.01.2006
	Murat Pençe	Kardeşimiz Mozart	30.01.2006
	Erhan Çulha	Sembolizma	13.02.2006
HÜMANİTAS	Mehmet Akif Akev	20. Asrın Büyük Filozofu "Teilhard de Chardin"ın Hayatı ve Felsefesi	29.11.2005
	Mehmet Akif Akev	M.'luk ve Liderlik	13.12.2005
	Baruh Mori	Le Conflit Harmonieux	21.02.2006
HULUS	Lefter Karakaş	Yeni Yıla Başlarken	04.01.2006
	Kimon Mungiuiri	Hermetizm	18.01.2006
	Kimon Mungiuiri	Hermes ve Hermetizm (Kısım II)	01.02.2006
FREEDOM	Milko Özbahar	Shrine	01.12.2005
	Ahmet Erözenci	Yemek Yapma Sanatı ve M.'ik Çalışma	23.02.2006
DEVİRİM	Ali Nahit Babaoğlu	Anadolu'da Türkler ve Ezoterik Gelişme	21.12.2005
	Halit Kakinç	Anderson Yasaları ve Landmarklar	18.01.2006
	Levent Akduygu, Seran Şimşir	Obediyans ve Ritler	01.02.2006
	Emre Alkin	Osmanlının Son, Cumhuriyetin İlk Dönemlerinde M.'luk	15.02.2006
PINAR	İsfendiyar Şefren	Hakikatin Nuru Çalışmalarımızı Aydınlatıyor	06.12.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Çelik Koldaş	Ülkü Mabedi	03.01.2006
	Özant Gökçeer	Masonluk Topluma Nasıl Katkıda Bulunmalı?	17.01.2006
SEVENLER	Bozkurt Erman	ABD'de M.'ik Çalışmalar	16.12.2005
	Fadıl Altop	Ölüm Üzerine	30.12.2005
	Celil Layiktez	Yeni Çıkan Kitaplarda Sözü Edilen Tarikatlar	10.03.2006
HİSAR	Harun Kuzgun	Çok Muh. Salim Rıza Kırkpınar	29.11.2005
	Vural Şekerel	Rehberlik	13.12.2005
	Mehmet Erüreten	Hisar'dan Bir Bū. Üs. Geçti: En Muh. Şekür Ökten K.	03.02.2006
ÜÇGEN	Halit Yıldırım	Olgunluk, Yaşlanma Sanatı, Bilgelik ve Masonluk	09.12.2005
	Murat Bilgili	Yabancılaşma ve M.'luk	23.12.2005
	Mustafa Süreyya Sezgin	Kökler	06.01.2006
	Tunç Timurkan	1965 Olayları	20.01.2006
	Ergun Zoga	Bir Masonun Vazgeçilmez Görev ve Sorumlulukları	03.02.2006
	Celil Layiktez	Ritlerin Gelişimi ve Türk Riti	17.02.2006
	Yılmaz Suner	Kalfalık Hakkında Görüşler	03.03.2006
ÜÇİŞİK	Ahmet Kurtaran	Tekris	20.02.2006
GÜN	Yalkın Gencer	Tanrı Anlayışı	01.12.2005
	Daniel Şoef	Simyadan Bilime Royal Society ve Masonluk	29.12.2005
ÖZLEM	Ruhcan Akil, Alper Alsan	Sihirli Flüt	05.12.2005
	Erol Yalçinkaya	Aklın Özgürlüğü	02.01.2006
	Pınar Aran	Sevgi	13.02.2006
İREM	Bartu Özalp	Düşünme Odası ve Sembolleri	24.02.2006
EVREN	Yavuz Çekirge	Ezoterizm	24.11.2005
	Sümer Saldıray	İnisiyasyon - Tekris	08.12.2005
	Elio Medina	Masonluk Tarihinde Arkeolojik Bir Kazı	22.12.2005
	İlker İnal	Masonik Hayatta Sevimli Yanlışlar	05.01.2006
	Moris Levi	Hz. Süleyman ve Mabed	02.02.2006
	Y. Yücel, N. Varcan, F. Hortaçsu, A. Mungan, V. Gürer	Avrupa Birliği Yolunda Bireysel Özgürlükler	16.02.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
PİRAMİT	Mehmet Mesutoğlu	Zıtlıkların Birlikteliği, Siyah ve Beyaz	02.12.2005
	İ. Can Aytis	Boya	30.12.2005
	Halit Sipahi	Masonlukta Tolerans, Hoşgörü ve Sınırları	10.02.2006
BURÇ	E. Tınay, O. Okay, M. Çetinkol, C. Or, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	20.02.2006
SEMBOL	Mehmet Saim İzli	Duygusal Zekânın Yeri ve Önemi	05.12.2005
	Erol Değerli	Aklını Kullan, Yüreğine Sor, Yolun Açık Olsun	19.12.2005
	Arif Akgün	Dürzilik	02.01.2006
	Bülent Akkan	II. Derece Sembolizması	16.01.2006
	Okan Işın	Süleyman Mabedi ile Saba Melikesi Belkis'in İlişkisi Nedir?	13.02.2006
GÜVEN	Murat Bilgili	Masonluk Nedir, Ne Değildir?	01.12.2005
MEŞALE	Harun Kuzgun	Ön. Bü. Üs. En Muh. Enver Necdet Egeran K.	22.02.2006
ANADOLU	Şafak Şahlan	Nar ve Zambak Sembolizması	06.12.2005
	K. Kurtkan, E. Seçen, T. Mene, U. Çınar, M. Örcan	Bir Ç. M.'un Hak ve Yükümlülükleri ve Yaşama Uyarlanması	20.12.2005
	Aras Şenvar	Kalfa Derecesini İyi Anlamak	17.01.2006
	Tuncay Bilen	Ezoterizm ve Masonluk	31.01.2006
	Mehmet Gürsel	Evren ve İnsan	14.02.2006
	Mod: Hüsnü Özduval, Tahsin Gürdoğan, Levent Yıldız, Baran Yatağan	Bir Kal. M.'un Hak ve Yükümlülükleri ve Yaşama Uyarlanması	28.02.2006
SEZGİ	Rıfki Kahramaner	Ahlâk Üzerine	03.02.2006
AKIL VE HİKMET	Yekta Kişioğlu	Kutsal Kitaplar I	22.12.2005
	Nadir Hasbora	Mimarlık ve Çağımızın Mimarları I	05.01.2006
	Namık Kemal İzler	Çağımızın Düşünürleri 1	19.01.2006
	Levent Deniz	Kutsal Kitaplar 2 İslamizm	02.02.2006
	Semih Bilgin	Mimarlık ve Çağımızın Mimarları II	02.03.2006
BOĞAZIÇI	Osman Kolat	Sır Saklama ve Ketumiyet	14.12.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
YEDİTEPE	Behzat Rızvani	Birey Hayatında Sayılar	15.12.2005
	M. Can Toplu	Karadeniz Ekonomik İşbirliği	29.12.2005
	Ali Ethem Keskin	Kaçkarlarda Bir Serüven: Buzlarla Dans	09.02.2006
	Kaya Paşakay	Türkiye Büyük Locasının Vizyonu	23.02.2006
GÖNYE	Yalkın Gencer	Leonardo Da Vinci	26.12.2005
	Mehmet Saim İzli	Duygusal Zekânın Yeri ve Önemi	20.02.2006
	Orhan Çekiç	Lozan'dan Cumhuriyet'e (Atatürk ve Cumhuriyet)	06.03.2006
GÜZEL İSTANBUL	H. Yener Gür'eş	Rit ve Ritüel Kavramlarının Kısa Açıklaması	09.12.2005
	İsmail Hakkı Demirci	Obediyans ve Jüridiksiyon Kavramlarının Kısa Açıklaması	23.12.2005
	Ahmet Kurtaran	Tekris	06.01.2006
	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Dramı	20.01.2006
	Tuncay Gürtuna	Eski Yükümlülükler	03.02.2006
	Cent Karacaoğlu	Landmarklar	03.02.2006
GÜNiŞİĞİ	Gürkan Aktoluğ	Niçin Buradayız?	05.12.2005
	Mişel Yahni	Süleyman Mabedi	02.01.2006
	K. Şenoğlu, G. Fas, İ. Koç, M. S. Zeylan	Mu Medeniyeti	13.02.2006
TANYERİ	Ü. Görü, H. Suner, O. Güzey, A. Alp,	Loca Sembolleri, Landmarklar	10.02.2006
SADAKAT	Ahmet Kurtaran	Tekris ve Ezoterik Tanımı	20.12.2005
	Ümit Yanar	Mason Önlüğü	03.01.2006
	Remzi Sanver	Geleneksel Masonlukta İnanç	17.01.2006
	Volkan Ülker	Kalfa Derecesi Sembolizması	31.01.2006
	Cem Ekingen	Dağ Sembolizmaları	14.02.2006
MARMARA	Nihat Yıldırım	Newton - Elimizden Tutanlar	12.12.2005
	Savaş Osman Gülkılık	Mısır Tarihinden Bize Gelen M.'ik İzler	26.12.2005
	Hakkı Yıldırım	Üç Küçük Nur	20.02.2006
DOSTLUK	Günay Birced	Mühendislik ve Masonluk	26.12.2005
	İlhan Or	Süleyman Mabedi	20.02.2006
GELİŞİM	M. Rıfat Doğan	Mizahın Gücü	13.12.2005
	Koray Darga	Jean Sibelius ve Op. 113	21.02.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ONUR	Metin Ünal	Harici Alemde Masonik Yaşam	13.12.2005
	Sungur Eker	Tekliften Tekrise Geçen Süreç	27.12.2005
	Hüsamettin Somuncu	Masonik Selâm	21.02.2006
UMUT	Vedat Gürer	Kyoto Protokolü ve Masonluk	02.01.2006
	Emre Alkin	21. Yüzyılda Dünyamızda Değişen Dengeler	30.01.2006
	Sevil Çalışkan	Mason Olmanın Sorumluluğu	13.02.2006
YAKACIK	Tuncay Kınıklı	İnsan Hakları ve Masonluk	21.12.2005
	Cihangir Urgunlu	Neden Teslim Oldum?	15.02.2006
KADIKÖY	Sümer Saldıray	Ölümü Ölmek	05.12.2005
	Hakan Birsen	Dünya Masonluk Tarihi	19.12.2005
	İlker İnal	Türk Marşı	02.01.2006
	İsmail Metin Bener	Türk Masonluğuna Kronolojik Bakış	30.01.2006
	H. Oğuz Özkan	Haçlı Savaşları	13.02.2006
GEOMETRİ	Saffet Altınsu	Andımız ve Davranışlarımız	07.12.2005
	Fikret Yakar	Aradığımız Hakikat	04.01.2006
	Murat Aytulun	Ketumiyet	18.01.2006
	Uğur Tuzlacı	Hiram	18.01.2006
	Atilla Taşezzen	Senelik Kelimenin Sırrı	01.02.2006
DOĞU	Soner Akyol	Alman İdealizmi ve Masonluk	20.12.2005
	Barış Barlas	Doğu Kanada'da Masonluk - Ziyafet Notları	03.01.2006
	Önder Kayhan	Anadolu Uygarlıkları	17.01.2006
	Aykut Akmenek	Kendini Bil	31.01.2006
	Ahmet Özgen	Spekülatif Masonluğun Mimarı Newton ve Evren'i	14.02.2006
	Bozkurt Güvenç	Nasıl Bir Eğitim?	28.02.2006
ÜLKÜM	Fadıl Altıop	Mutluluk	06.12.2005
	Orhan Çekiç	Sevr'den Lozan'a	20.12.2005
	Ahmet Kurtaran	Tekris ve Ezoterik Yorumu	31.01.2006
	Eren Erbabacan	Mısır Ezoterizminden Masonluğa	14.02.2006
UFUK	Taylan Kendirli	Masonlar ve Müzik	08.12.2005
	Ergün Ayar	Yeni Tekris Edilen K.'lere Sesleniş	05.01.2006
	Gürkan Aktoluğ	Masonik Etiket	02.02.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Aydın Güzel	Özgür İnsan ve Masonluk	16.02.2006
	Serdar Çiloğlu	Tarihi Beyoğlu	02.03.2006
DORUK	Alper Kaptanoğlu	Masonluk İş Hayatı ve Profesyonellik	13.12.2005
	Dursun Buğra	Hasan Ali Yücel K.	21.02.2006
ÖRS	İbrahim Ataç	Fransız Devrimi ve Hür Mason Sanatçı K.'ler	08.12.2005
	Hasan Akerdem	İnsan Olma Vasıflarından Biri Olan İnsan Sevgisi	22.12.2005
	Alp Aksoy	Çiçeklerin Sembolizması	05.01.2006
GRANİT	Ahmet Z. Özgen	Spekülatif M.'luğun Mimarı Newton ve Evreni	28.11.2005
	Mehmet Toplar	Hint Düşüncesi ve İnançları	12.12.2005
	Hasan Akdeniz	Quator Coronati ve Açıklaması	26.12.2005
	Bülent Dilaveroğlu	Pisagor	06.02.2006
	Ercan Ekin	Tekris Töreni	20.02.2006
TESVİYE	Ergun Zoga	Mason Kişiliğinin Geliştirilmesinin Önemi	24.11.2005
	Koray Darga	Jean Sibelius ve Op. 113	08.12.2005
	Selahattin Mutlu	Operatif Masonluktan Spekülatif M.'luğa Geçiş ve Bir Sentez	22.12.2005
	Ahmet Örs, Selim Örs	Ön. BÜ. ÜS. Hayrullah Örs K.'in Sesinden 1965 Olayları	05.01.2006
	Tunç Timurkan	1965 Olayları	02.02.2006
SABAH YILDIZI	Y. Aksoy, S. Aktuğ	Konuşma ve Tenkit Sanatı	12.12.2005
	M. B. Taşdemir, İ. T. Diler	İnsanlık ve Görev Anlayışı	26.12.2005
	M. P. Aksoy, A. F. Negüs	Sadakat, İtaat, Paye	17.02.2006
GÜNEY	Semih Çetin	Dünya'da ve Türkiye'de Masonluğun Tarihi II. Bölüm	01.12.2005
	Zaim Dolanbay	Mason ve Harici Hayat	01.12.2005
	Kerem Doksat	İlim ve İman: İkiyi Aynı Gönülde ve Beyinde Nasıl Yer Alır? M.'ik Bir Perspektif	29.12.2005
	Selçuk Sümerpalazoğlu	Devam ve Devamın Gerekliliği	09.02.2006
	Murat Bilgen	Kalfa Derecesinde Gezintiler	23.02.2006
	Mustafa Süreyya Sezgin	Buluşma	09.03.2006
ATAYOLU	Süha Aksoy	Demokrasi'de Son Dönemler	02.01.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Murat Ağaoğlu	Başlangıçtan Günümüze Tanrı Kavramının Evrimi	30.01.2006
ALTAR	Ergün Aybars	Atatürk ve Masonluk	03.01.2006
	Bilgin Turnalı	Güzellik Kavramına Felsefi Açidan Bakış	17.01.2006
	S. Bulut, S. Büyükbaşaran, F. Kandemir, M. Gebeloğlu, A. Tapşın	Işık Taşıyan Eller	14.02.2006
NAR	Orhan Bayav	Anderson Nizamnamesi ve Günümüzde Masonluk	12.12.2005
	Burak Gülboy	İdealizm ve Masonluk	31.01.2006
YÜCEL	Salih Evciçerli	Tesviye'de Buluşmak	01.12.2005
	Zeki Alasya	Ahmet Vefik Paşa	15.12.2005
	Harun Gelmiş	Anti Masonik Düşünceler ve İddialar	23.02.2006
GÜZELLİK	Mehmet Uçan	Big Bang, Yaradılış Teorisi	01.12.2005
	Cengiz Süer	Ham Taş'tan Küp Taş'a	29.12.2005
	Ender Dandul	Çoğaltılabilir Güzellikler İçinde Masonik Var Olma Bilinci	26.01.2006
KÜRE	Alp Öyken	Bir Sanat ve Çalışma	05.12.2005
	Serdar Erkan	Batı Dünyasında Ezoterizm	19.12.2005
	Cankut Özkorkut	Hakikat Yolunda Beden ve Ruh	13.02.2006
ÇEKİÇ	Ergun Topsever	İbni Sina Metafiziği	13.12.2005
	İlhan Özden	Yazılı Olmayanlar	27.12.2005
	Yaşar Onay	Ekzoterizmden Ezoterizme Geçiş: Bir İnisiye Öyküsü	21.02.2006
TAŞ OCAĞI	Önder Kayhan	Anadolu Uygarlıkları	07.12.2005
	Yalçın Erceber	M.ik Erdemler: Temsil, Temessül, Ketumiyet	21.12.2005
	Koray Darga	Jean Sibelius ve Op. 113	04.01.2006
	Mod: C. Gürel, K. H. Akan, E. Bayıksel, İ. Günaydın	Görmek	01.02.2006
	Murat Bilgen	Kalfa Derecesinde Gezintiler	15.02.2006
MİMAR HİRAM	Yüksel Önür	Sütunlar	28.12.2005
	Harun Kuzgun	Ön. BÜ. Üs. En Muh. Enver Necdet Egeran K.	22.02.2006
ANIT	Erdoğan Ersever	Masonik Etiket	12.12.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Harun Gelmiş	Antimasonik Düşünce ve İddiaları	26.12.2005
KÖRFEZ	Mete Akyol	Atatürk ve Lâiklik	01.12.2005
	Zafer Kalaycı	Aydınlanma	29.12.2005
	Kaya Paşakay	Masonluğun Vizyonu	09.02.2006
ZEYTİNDALI	Gökhan Yüksel	Yeniçeriler	09.12.2005
	Erdoğan Ersever,	Kuvayı Milliye Destanı -	
	Oktay Korunan	Nazım Hikmet	23.12.2005
	Yüksel Önür	Sütunlar	06.01.2006
IRMAK	Samim Ergeneli	Adalet Kavramı	13.12.2005
	Moris Bahar	Masonluk Tarihi ve	
		Dünyada Masonluk	27.12.2005
	Celalettin Ünver	Türkiye'de Masonluk	24.01.2006
	Ayhan Ertuğrul,		
	Bülent Deveci	Eski El Yazmaları, Anderson	
		Nizamnamesi,	
		Eski Yükmülülükleri	07.02.2006
	Oktay Erdener	Masonik Yükmülülükler (Etiket)	21.02.2006
SEBAT	Semih Tezcan	Atatürk'ün Kişiliğinin	
		İlginç Yönleri	20.12.2005
	Ahmet Kurtaran	Tekris ve Ezoterik Yorumu	03.01.2006
	Mehmet Alper	Sütun Başlıkları	14.02.2006
	Yıldırım Baysal	I. D. Çırak Derecesi, Ritüelin	
		Ezoterik Yorumu	28.02.2006
SEVGİ YOLU	Fuat Çelebi	Temsil ve Temessül	05.12.2005
	Dursun Koçer	Bilim Tarihi İçinde Astronominin	
		Yeri ve İnsanlığa Yansımaları	19.12.2005
	Renan Rızvanoğlu	Analitik Düşünce Tekris	02.01.2006
	E. Tınay, O. Okay, M. Çetinkol,	Masonluğun Yazılı Olan ve	
	C. Or, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Olmayan Kuralları	16.01.2006
	Sinan Çelebi	Basamaklar	30.01.2006
	Cahit Geveci	Sır Yolculuğu	30.01.2006
	İlker İnal	Sevimli Yanlışlar	13.02.2006
RÖNESANS	Emre Alkin	Osmanlı'nın Son, Cumhuriyet'in	
		İlk Döneminde Masonluk	03.01.2006
	Ahmet Örs	En Muh. Hayrullah Örs'ün	
		Sesinden 1965 Olayları	17.01.2006
	Tayfun Akgüner	Küreselleşme	14.02.2006
VEFA	Süreyya Sezgin	Farkındalık	02.12.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Yalkın Gencer	M.'lukta Tanrı Anlayışı	16.12.2005
	Moderatör: Burhan İşcan, Hakan Besnili, Selim Gόμεç	Türk Masonluk Tarihi	20.01.2006
SUR	Latif Aral	Atatürk'ü Anlamak, Laikliği Yaşamak	01.12.2005
	Tayfun Aydın	Mabette Müzik 1. Bölüm	23.02.2006
AYDINLANMA	Halit Kakinç	Gnose	21.12.2005
	Cihat Şener	Geometri	18.01.2006
	Murat Bilgili	Düşüncelerden Yaşantıma, Yaşantımdan M.'luğa Uzanan Çatlaklar	01.02.2006
AKASYA	Ersal Akçay	Kutsal Dağlar	22.12.2005
	Korcan Kurtoğlu	Masonluk ve Sufilik	19.01.2006
	Ergun Çobanoğlu	Hakikat'in Araştırılması'nda Hürriyet	02.02.2006
	Kaya Paşakay	Masonluğun Felsefesi Nedir?	18.02.2006
SÖZ	Hasan Akdeniz	Quatuor Coronati ve Açıklaması	13.12.2005
	Celil Layikteş	Ritüellerin Gelişimi ve Türk Riti	27.12.2005
	Mesut İlgim	Afrodisias Antik Kentinden Esintiler	21.02.2006
AKEV	Ahmet V. Berker, İzzet Metcan	Anderson Nizamatı ve Landmarklar	27.01.2006
	Şinasi Afacan	Ayna'daki Suret	24.02.2006
	Yavuz Alkan	Ayna	24.02.2006
CUMHURİYET YILDIZI	M. Süreyya Sezgin	Farkındalık	21.12.2005
	İbrahim Ataç	250. Doğum Yıldönümünde En Ünlü Kardeş	18.01.2006
	Hasan Ataşoğlu	Da Vinci Şifresi, Hiram Anahtarı Tampliyeler ve Roslin Şapel Gizemi	01.02.2006
	Memet Duru	Müzik Üzerine	15.02.2006
	M. Hulki Göker	Çırac Derecesinden Anladıklarım	01.03.2006
İSTANBUL	Zeki Alasya	Ahmet Vefik Paşa	02.12.2005
	Erşan Tınay, Üstün Gürtuna	Tam Kusursuz ve Düzenli Bir Loca	10.02.2006
	Naif Timur	Dinlerde Adalet Kavramı ve İnsan Hakları	24.02.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Cevad Güre	Hasenat Konusunda Bir Söyleşi	10.03.2006
PETEK	Haluk Giray	Toplumda ve Masonluk'ta Saygı	22.12.2005
	Murat İnal	İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Masonluk	02.02.2006
	Halil Kundak	Neden Mozart?	16.02.2006
ZAFER	Mehmet Lütfi Tunga	Mesleğimiz ve Semboller	09.02.2006
	E. Tınay, O. Okay, M. Çetinkol, C. Or, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	23.02.2006
BİLGE	Faruk Ayabakan, Berk Cantimur	Kuş Gribi ve Sağlıkta Hurafeler	07.12.2005
	R. Tartıcı, H. Küçük, B. Uğuzbalaban, V. Üst, B. Sürensoy, B. Sürensoy	Sakın Anneme Mason Olmadığımı Söyleme	21.12.2005
	Naci Gürsoy	Devam ve Mazeret	18.01.2006
	E. Tınay, O. Okay, M. Çetinkol, C. Or, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	01.02.2006
KALKEDON	Erdal Acar	Mu Medeniyeti	05.12.2005
	Nedim Dölen	G Harfi	16.01.2006
	K. Savaşçın, E. Aydın, E. Yalçın, T. Tiftik, B. Yalçın	Tekrisin Zaman Üstü Yorumu	13.02.2006
VATAN	Okan Işın	Türk Kültüründe Çiçeklerin Dili	07.12.2005
	Z. İmer, Z. İpekoğlu, E. Filizay, Y. A. Mutlu	Felsefe ve Masonluk	21.12.2005
	C. Islıkçı, A. Nakipoğlu, M. Okay, M. İmer	Geçmişten Miras Kalan Kültür	18.01.2006
	Ziya Tanalı	Soyut ve Somut	01.02.2006
ERMAN	Atakan Dikmen	Düşündüklerim ve Düşünmek İstemediklerim	22.02.2006
	Harun Kuzgun, Ahmet Erman, Hasan Erman, Barış Erman	Muh. Sahir Erman K.	08.03.2006
SİMGE	Erol Balkanay	Geometri	16.01.2006
	Hakan Demirel	Bireysellik ve Kardeşlik	30.01.2006
	Reşat Yılmaz	İnsan Sağlığı Üzerinde Çevrenin Etkisi	13.02.2006
	Yalçın Veziroğlu, Mehmet Durakoğlu	AB Sürecinde Hukuk Ekseni	27.02.2006
LOTUS	E. Tınay, O. Okay, M. Çetinkol, C. Or, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	25.01.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
KOŞUYOLU	Ahmet Kurtaran	Tekris ve Ezoterik Yorumu	13.12.2005
	Rasih Kormalı	Kendini Yontan İnsan	27.12.2005
	Yılmaz Bahadır	Kendini Bil	21.02.2006
HUZUR	Moderatör: İl. Na. S. Beykal, Ç. Böke, Ş. Tunali, Murat Tipi	Spekülatif Masonluk	14.12.2005
	Rusko Georgiev	Dönemeçli Merdiven	28.12.2005
KRİSTAL	Remzi Sanver	Ritüellerimiz Hakkında	20.12.2005
VİTRİOL	E. Tınay, O. Okay, M. Çetinkol, C. Or, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	28.12.2005
KUVVET	Hasan Ataşoğlu	Hiram Anahtarı, Da Vinci Şifresi, Roslin Şapeli	08.12.2005
	Tayfun Tür	Sanat	22.12.2005
	E. Tınay, A. C. Demirden, B. Bilgili, O. Okay, A. Orhun, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Kırık Aynanın Sırrı	05.01.2006
	Tayfun Tür	Sanat	05.01.2006
	Doğan Güvenç	Eylemden Düşünceye, Düşünceden Eyleme	19.01.2006
	Tayfun Tür	Sanat	02.02.2006
	Sinan Evman	Vitriol ve Bir Çocuk Kitabı	02.02.2006
EGERAN	E. Yalçın, T. Şanad , Z. Alasya, Müzik: T. Tiftik, Barkovizyon: S. Şahin	Atatürk'ün Son Günleri	02.12.2005
	Ahmet Örs	İlluminati	16.12.2005
	Harun Kuzgun	Ön. Bü. Üs. En Muh. Enver Necdet Egeran K.	03.02.2006
İLERİ	Erdoğan Ersever	Masonik Etik	12.12.2005
	Ruşen Dora	Tanrı Sembolleri	26.12.2005
	Harun Kuzgun	Ön. Bü. Üs. En Muh. Enver Necdet Egeran K.	27.01.2006
	İlker İnal	Türk Marşı	20.02.2006
ATAÇAĞ	Cengiz Or	Ertuğrul, Okyanus ve Sembolizması	14.12.2005
	Murat Bilgili	Yabancılaşma ve Masonluk	28.12.2005
	İlhan Or	Mabet Şövalyeleri	08.02.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ANKARA			
UYANIŞ	Ahmet Kurtaran	Tekris ve Ezoterik Yorumu	02.12.2005
DOĞUŞ	Altay Birand Özer Ergenç	Kaybolanı Aramak Osmanlılarda Batılılaşma Hareketleri İçerisinde "Jön Türkler"	13.12.2005 27.12.2005
YÜKSELİŞ	Fethi Onur	Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku	01.12.2005
	Haldun Müderrisoğlu	Stres ve Yönetimi	15.12.2005
İNANIŞ	Ayhan Sefa Akay	Mitoloji	12.12.2005
BİLGİ	Remzi Sanver	Ritüellerimiz Üzerine	07.12.2005
	Birkan İzgin	Avrupa Birliği	21.12.2005
ÇANKAYA	Tuncay Kesim	Köy Enstitüleri	09.12.2005
	Ömer Faruk Günel	Spekülatif Masonlukta III. Derece	23.12.2005
ARAYIŞ	Ahmet Kurtaran	İnsan ve Tekamül	06.12.2005
	Şanal Görgün	İnsanda Arayış	20.12.2005
ÜÇGÜL	Yücel Kanpolat	Nasıl Bir İnsan	14.12.2005
	Refik Çeltikçi	Türk Masonluğunda 1930'lu Yıllar - Uyku Dönemi	28.12.2005
AHİLER	A. Nusret Selen	Hacı Bektaş-ı Veli	08.12.2005
	Ünsal Yavuz	Atatürk ve Cumhuriyet Kazanımları	22.12.2005
ÇAĞ	Ersin Töreci	Etik Davranış ve İnternet Etiği	05.12.2005
	Arşan Toprak	Felsefe-Bilim Teknoloji ve İnsan	19.12.2005
GÖNÜL MİMARLARI	B. Hayri Acar	Teokrasi, Lâiklik, Demokrasi Bağlamında Büyük Ortadoğu Projesinin Değerlendirmesi ve M.'ların Gö.	06.12.2005
EŞİTLİK	Koray Eryılmaz	Kalfa Derecesinin Felsefesi	27.12.2005
YUNUS EMRE	Mustafa Balıkcıoğlu	Mevlana	26.12.2005
İLKE	Semih Tuncer	İnsan, Mekân, Ülkü Mabedi	23.12.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ERDEM	Mahir Can İlıcak	Anayasa Yargısında ve Masonlukta Eşitlik	06.12.2005
	Çetin Gülovalı	Masonluk ve Yurtseverlik	20.12.2005
DENGE	Müfit Gülgeç	Bir Dinazorun Anıları - Mina Urgan	13.12.2005
KUTUP YILDIZI	Ünal Erdal	Eğitim Politikaları	01.12.2005
	A. Uğur Tunçay, Haluk Baykara, Ö. Emre Aksoy	Gelenek, Hermetizm	15.12.2005
ÜÇNUR	Cem Talas	Amaç Mükemmel Bir İnsan	12.12.2005
BAŐKENT	Ali Tarhan	Toplumsal Değişme ve Masonluk	05.12.2005
HOŞGÖRÜ	Sabit Ağaoğlu	M.'lukta Sevgi, Vefa ve Fedakârlık	21.12.2005
EKİN	Mehmet Haluk Ar	Vitriol-Batı Bilimi ve Doğu Felsefeleri Işığında İnsanın İç Dünyasına Gezinti	06.12.2005
PERGEL	Hüsni Çubukçu	Lâik Olmanın Gereği	20.12.2005
	Demir Bayka	Ortaçağ Karanlığı	03.01.2006
UYUM	Murat Bozkurt, Ünal Algin	Klasik Müzik Bestecisi K.'lerimizin Hayatlarından Anektodlar ve Arşiv Çalışmaları	08.12.2005
AND	Murat Bozkurt, Ünal Algin	Klasik Müzik Bestecisi Kardeşlerimizin Hayatlarından Anektodlar ve Arşiv Çalışmaları	08.12.2005
ÇINAR	Mustafa Sayın	Tohum ve Toprak	01.12.2005
DEFNE	Mete Ünal	Sihirli Flüt	07.12.2005
	Mustafa F. Ağaoğlu	Türkiye'de 2005 Sonrası	21.12.2005
BİLİM	Ural Ada	Kültür Kavramı ve Anlayışının Değişim ve Gelişimi	14.12.2005
MOZAİK	Ali Selçuk	Geçmişten Günümüze Kitap Kıymı ve Bağnazlığın Kısa Tarihi	23.12.2005
GÜNEŞ	Hakan Ceylan	Vasiyetname	22.12.2005
ÇAĞRI	Sinan Şimşek, Selim Öndeş	Cumhuriyet Döneminde M.'luk	13.12.2005

LOCASI	KONUŖMACI	KONU	TARİH
	Fevzi Akansel	Aydınlanma ve Uygarlık Yolunda Evrensel Kardeşlik Etkisi	13.12.2005
HİTİT GÜNEŖİ	Tankut Ünal	Üstat	12.12.2005
BİRLİK	Ŗükrü Demirel	Avrupa'da Masonluk	06.12.2005
	Başar Arcak	Akasya Sembolizması	06.12.2005
	Kıvanç Bayyurt	Ezoterizm ve M.'ik Köken	20.12.2005
TAN YILDIZI	Seyhun TunaŖar	İslamiyet ve Darwinizm	12.12.2005
	Halit Yıldırım	Olgunluk, Yaşlanma Sanatı, Bilgelik ve M.'luk	26.12.2005
ŖAFAK	RüŖtû Kalaç	İnsanlık Tarihi Boyunca Özgürlük Kavramı ve Masonluk	09.12.2005
	H. Sinan Süzen	Aklın ve Bilimin Işığında Dünden Bugüne M.'luk	18.12.2005
SİMURG	Remzi Sanver	Ritüellerimiz Üzerine	07.12.2005
BİRİKİM	Fethi Öztürk	M.'lukta Demokrasi, HiyerarŖi ve Etik	05.12.2005
AYDINLIK	İ. Aytuğ Ülgen	GeçmiŖten Günümüze Müzik ve Mason Sanatçılar	14.12.2005
KAYNAK	Ertan Karasu	Kalfa Derecesinin Düşündürdükleri	14.12.2005
	Rıdvan Us	M.'ik Tarihten: Katarlar	28.12.2005
İZMİR			
İZMİR	Moderatör: Ŗevki Figen, Panelistler: Avram Ventura, Metin Gözen, Fahri Sever, Mehmet Daldal	M.'luğun Toplumla İletişiminde Sanat Boyutu	15.12.2005
	Bülent Ŗenocak	Ülkü Mabedi Yapmak	09.02.2006
NUR	Feyyaz Sungur	Cumhuriyet ve M.'luk	06.12.2005
	Ŗeyda Çetin	Toplum ve Mason	20.12.2005
	Mehmet Çaylı	Eczacılık Mesleğİ ve M.'luk	17.01.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
PROMETHEE	Mustafa Besimzade	M.'luk ve Sanat	14.12.2005
	Osman Senemoğlu	Aydınlanma Çağı Felsefesi ve Masonluk	25.01.2006
GÖNÜL	Murat Sezer	Buraya Ne İçin Geliyoruz?	22.12.2005
	Burak Günday	Ülkü Mabedi Yapmak İçin Nasıl ve Nerede Çalışıyoruz?	22.12.2005
	Salih Evcilerli	Tevazu	08.12.2005
	Ahmet Selim Güven	Hak, Kuvvet ve Adalet	02.02.2006
	Sezai Nüzhet Noyan	Sır ve Ketumiyet	02.02.2006
	Can Ergun	Felsefi Akımlar	16.02.2006
İRFAN	Murat Tuncay	M.'luk ve Sanat (M. Haftası Nedeniyle)	12.12.2005
	Berkhan Savaşçın	M. Olmak	23.01.2006
	Murat Türkmenoğlu	Kalfa Derecesinde Orta Sütunların Anlamı	06.02.2006
ÜMİT	Yavuz Selim Ağaoğlu	Kendini Bilme Yolunda Başkaldıran İnsan	20.12.2005
	Levent Karapınar	Gönye ve Pergel	31.01.2006
	Talat Ecemiş	İki Sütun	31.01.2006
	Mehmet Çelebisoy	Uyanmak, Ölmek, Doğmak, Tekamül Etmek	14.02.2006
	Haluk Akbaşlı	Ölümün Vasiyeti	17.01.2006
EPHESUS	Yavuz Selim Ağaoğlu	1909'dan Bugüne Ritüeller	19.12.2005
	Erol Amado	Rehberin Görevleri	02.01.2006
	David Enriguez	İnsanlık Mabedi	16.01.2006
	Mete Neptun	Mozart	30.01.2006
	Hüsnü Gülgün	Damalı Zemin	13.02.2006
EYLEM	Korkut Keskiner	EUM - Yepyeni Bir Açılım	30.01.2006
	Ertan Yağcı	Üç Yolculuk	13.02.2006
MANİSA	Haluk Metin Gençtuğ	15 Basamaklı Merdiven	14.12.2005
	Ali Cenk Eytemiz	Sanat ve Masonluk	28.12.2005
	Cengiz Eriş	Hoşgörü	25.01.2006
	Tayfun Şenol	Orta Hücre	08.02.2006
	Ömer Aydemir	Yabancılaşma	08.02.2006
EGE	Halit Kakinç	Deizm	05.01.2006
	Murat Gomel	Ahenk	19.01.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İŞİN	Yüksel Kazmirci	Ezoterik Öğretinin Doğuşuna Ait Bir Efsane	05.12.2005
	Oğuz Akyüz	İşin Doğudan Yansır	19.12.2005
	Sadık Özen	Ayna	02.01.2006
	Özgür Aris	Alev Saçan Yıldız	02.01.2006
	Oktay Dikmen	Evrenin Ulu Mimarı	16.01.2006
BAŞARI	Metin Özer	Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli ve Mevlana'da İnsan Arayışı	28.11.2005
	Murat Tuncay	M.'luk ve Sanat (M. Haftası Nedeniyle)	12.12.2005
	Uğur Oral	Medya Şiddet ve Hoşgörü	26.12.2005
	Tayfun Mustafa Erci	Çırak Derecesinin Temel Kavramları	20.02.2006
ÜÇSUTUN	Erol Köprücü, Tanjet Mutlu	M.'luğun Yazılı Olmayan Kuralları	01.12.2005
	Moderatör: Şevki Figen, Panelistler: Avram Ventura, Metin Gözen, Fahri Sever, Mehmet Daldal	M.'luğun Toplumla İletişiminde Sanat Boyutu	15.12.2005
KARŞIYAKA	Haydar Akay	Ödül Armağan İnsan	30.01.2006
BODRUM	Can Ertem	Tefekkür Hücresi	26.01.2006
	Orhan Çetintürk	Taşçı Kalem	26.01.2006
	Serdar Dizlek	Siyah Beyaz Döşeme	26.01.2006
	Bolar İren	Promethis, Russel ve Aklın Özgürlüğü	26.01.2006
KORDON	Özcanç Önçağ	M.'lukta Kardeş Bağlılığı	01.12.2005
	Moderatör: Ş. Figen, Panelistler: A. Ventura, M. Gözen, F. Sever, M. Daldal	M.'luğun Toplumla İletişiminde Sanat Boyutu (M. Haftası Nedeniyle)	15.12.2005
	Serkan Soykan	M.'ik Sevgi	29.12.2005
	Barış Aksamoğlu	M.'lukta Evrensellik Kavramı	26.01.2006
	Cenk Görkem	M.'lukta Hür Düşünce	09.02.2006
	Özgür Uğur	M.'lukta Obediyans Kavramı	09.02.2006
	Avni Çengel	M.'lukta Konsekasyon	23.02.2006
	Erhan Özusta	M.'lukta Akıl ve Hikmet	23.02.2006
DOĞA	Berkhan Savaşçın	M.'luk Yolunda	14.12.2005
	Serhat Demirel	M.'luk Jazz ve Luis Armstrong	14.12.2005
	I. Na. İle 5 Dakika	Landmarklar	28.12.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Türkhan Slem	Yaşamın Yorumu	25.01.2006
	Yaşar Erilhan	Sevgi Isırır, Bencilik Yakar Kül Eder	08.02.2006
	Serhat Demirel	Yakmak veya Isıtmak, Söndürmek veya Temizlemek, Yok Olmak veya Ölümün Ötesine Geçmek	08.02.2006
	Erol Ergin	M.'ik Hasenat	22.02.2006
TAN	Nazmi Aydinç	Tenkit Sanatı	06.12.2005
	Adnan Karaibrahimoğlu	Tefekkür Hücresi	03.01.2006
	Halil Hakan Damaritürk	Su	03.01.2006
	Uygur Uşar	Düşünce Özgürlüğü	17.01.2006
	Tümrak Kocagil	Hoşgörü	17.01.2006
	İsmail Tavas	M.'lukta Erdem	17.01.2006
	Cihangir Turantaş	Dünden Bugüne	24.01.2006
	Hakan Serin	Güzellik	28.02.2006
	Kamil Ersan	Üç Büyük Nur	28.02.2006
OCAK	Yılmaz Özşener	Kal. Derecesinin Felsefesi ve Sembolizması	22.12.2005
	Orkan Aytulun	Kal.'lık Derecesini Geçmeyi Ümit Etmek	22.12.2005
	Tunç Binay	Kal.'lık Duygu ve Düşünceleri	22.12.2005
	Evinç Kıvanç	Tekris Anıları	02.02.2006
	Nuri Gökçe	M.'lukta Ne Umdum Ne Buldum?	02.02.2006
	Serdar Oran	Kendini Bilmek ve Hakikat	02.02.2006
ŞAKUL	Levent Yılık	M.'ik Dayanışma	12.12.2005
	Metin Arısan	M.'lukta Paylaşma	12.12.2005
	Hakan Şencan	Güven	26.12.2005
	Salih Seyhan	Akıl Hikmet ve İnanç	26.12.2005
	Aydın Perin	Dengeli Davranma ve Disiplin	26.12.2005
	Toygar Yavuzcan	Kendini Bilmek Üzerine Düşünceler	06.02.2006
MARMARİS	Recep Şener	Hitabet ve Ketumiyet	05.01.2006
	Ali Kutluay	Işık ve Gölge	05.01.2006
	Hüseyin Süer	Hırs ve Emel	05.01.2006
NOKTA	Murat Tuncay	M.'luk ve Sanat (M. Haftası Nedeniyle)	12.12.2005
	Atilla Akkoçlu	M. Ma.'nin Boyutları	26.12.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Gökhan Danacı	Süleyman Ma.'inde İki Sütün Adalet ve Hoşgörü	06.02.2006
	Ahmet Önel	Üç Seyahat	06.02.2006
	Haluk Özcan	Kal. Avadanlıkları	20.02.2006
İMBAT	Bora Temiz	M.'lukta Beklenen Nedir?	27.12.2005
	Ahmet Yeşil	M.'luk ve Anladıklarım	24.01.2006
	Uğur Bodur	Dönemeçli Merdiven	21.02.2006
	Uğur Urşan	Kal. M. Mücevherleri	21.02.2006
	Hakan Postacıoğlu	1. ve 2. Derece Mukayesesi	21.02.2006
NİRENGİ	Ergun Aybars	Masonik Erdem ve Atatürk	05.01.2006
	Türkhan Slem	Üs. Derecesi Hakkındaki Düşüncelerim	19.01.2006
	Remzi Sanver	Geleneksel M.'lukta İnanc	02.02.2006
	Bülent Aksoy	Özgürlük	16.02.2006
AGORA	Semih Derece	Alev Saçan Yıldız	26.01.2006
	Tolga Kandoğan	Mevki Hırsı	26.01.2006
	Cahit Ülkü	Neden Tarih?	23.02.2006
IŞIK	Tansu Alper	Sofistik Düşüncede M.'ik İzler	20.02.2006
FETHİYE	Oktay Kural	Doğruluk veya Hakikat Işığında M.'luk	31.01.2006
TERAZİ	Kenan Söğütü	Tolerans Hoşgörü	08.12.2005
	Kerem Özsoy	Üçleme	19.01.2006
	Can Taneli	ABD Philadelphia L.'sından İzlenimler	19.01.2006
ÇEŞME	Raci Hatipoğlu	Mason	04.12.2005
SENTEZ	Yavuz Selim Ağaoğlu	Başlangıcından Günümüze Türk Masonluğunda Ritüeller (1909-2004)	24.01.2006
	Serhat Nüfusçu	Ritm, Estetik ve M.'luk	21.02.2006
KUŞADASI	Nazmi Aykut,	Tekris İntibaları	14.12.2005
	Barlas Etensel, Raif Akdeniz Baş	M.'ik Mitoslar ve Ezoterizm	14.12.2005
	Levent Köylü	Yazılı Olmayan Kurallarımız	15.02.2006
	İbrahim Sağlam		
ZUHAL	Tolga Başol	G Harfi	07.12.2005
	Üner Birkan	Mozart ve M.'lar	15.12.2005

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Haluk Akbaşlı	Ölümün Vasiyeti	26.01.2006
	Üner Birkan	Tarihte İz Bırakan M.'lar (Jean Sibelius)	09.02.2006
	Yener Kaytmaz	Hakikat	26.01.2006
ÖZVERİ	Ali Cenk Eytemiz	Sanat ve Masonluk	14.12.2005
	İsmail Mutlu	Bir Kusuru İtiraf Etmek	21.12.2005
	Kâzım Sezgin	Ham Taşı Yontmak	21.12.2005
	Türker Susmuş	Ç. M. Olarak Mabette ve Kardeş Sofrasında Davranışlarımız Nasıl Olmalıdır?	04.01.2006
	Ertuğrul Murat Hasırcıoğlu	Ç. M. Olarak Harici Hayatta Davranışlarımız Nasıl Olmalıdır?	04.01.2006
	Sinan Büyükyıldırım	Üç Yolculuk	25.01.2006
	İzzet Yalçın Çetin	Tolerans	08.02.2006
	Mert Güventürk	Beyaz Önlük	08.02.2006
HERMES	Ferit Talim	Kâmil İnsan	19.12.2005
	Avram Ventura	Yaşamın Bitmeyen Düşü	02.01.2006
	Ömer Akyüz	Açılış ve İlk Görev	30.01.2006
PAMUKKALE	Necmettin Erdoğan	Türk M.'luğunun Tarihi Gelişimi	07.12.2005
	Erdal Coşkun	Ezoterik İnisiyasyon	18.01.2006
	Feridun Acar	Hamtaşı Yontmak	18.01.2006
	Gökhan Yuncu	İnsan-ı Kâmil	18.01.2006

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Ali Behiç Güventürk	İzmir 1952	18.04.1990	Doğan Güneş	04.12.2005
Rüçhan Koşar	İstanbul 1922	06.03.1963	Bilgi	05.12.2005
Turgut Sarıca	Kilis 1936	21.05.1990	Gönye	08.12.2005
H. Kaya Karadeniz	Tirebolu 1929	28.05.1979	Özlem	22.12.2005
Adnan Sokullu	İstanbul 1910	05.05.1955	Nar	23.12.2005
Fevzi Sarımuradoğlu	Van 1929	09.04.1968	Bodrum	02.01.2006
Naci Ulusöğlü	Torbalı 1955	24.01.2005	Başarı	05.01.2006
Sait Akalinoğlu	İstanbul 1928	25.02.1982	Ahiler	10.01.2006
Fair Göksel	İstanbul 1918	18.11.1952	Sadık Dostlar	11.01.2006
Sururi Bingöl	Hasankale 1916	12.12.1972	Kutup Yıldızı	16.01.2006
Faik Ender Ergun	Defne 1949	09.06.1988	Defne	21.01.2006
Hadi Akay	Ankara 1946	24.04.1995	Pusula	24.01.2006
Sevinç Kaynak	İstanbul 1924	24.11.1966	Çağ	25.01.2006

HIÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb. Maş.'a intikal eden Kardeşlerimize Ev.'in Ul. Mi.'ndan sonsuz mağfiret ,
kederli ailelerine ve bütün Kardeşlerimize sabırlar dileriz.

Mimar Sinan Dergisinin 135. - 137. Sayıları Fihristi

Derleyen: Yavuz AKSEL

KONULAR FİHRİSTİ

MAKALENİN
İSMİ

MAKALENİN
YAZARI

DERGİ SAHİFE
NO: NO:

BÜYÜK ÜSTAT MESAJI

Büyük Üstat Mesajı

Asım AKİN

137 4

TARİH

Yurt ve Dünya Olayları
Kronolojisi, 1908 - 1935

Der.: Ergin KOPARAN 135 7

1909 - 1935 Döneminde Türkiye'de
Masonluk Tarihi

Ergin KOPARAN 135 35

Resne Üstadı Muhteremî'nin
İs'ad Törenindeki Konuşması

Trans.: Aziz AZMET 135 95

MAKALENİN İSMİ	MAKALENİN YAZARI	DERGİ NO:	SAHİFE NO:
1928 - 1933 Yılları Arasında Meydana Gelen Dört Masonik Olayın Tarihçesi	Tamer AYAN	135	103
Bandırma Vapuru ve Masonlar	Can KAPYALI	135	127
Büyük Loca'ya ve Yabancı Obediyanlara Bağlı Localar, 1909 - 1935	Mimar SİNAN	135	155
Daimi Heyet (Büyük Görevliler Kurulu) Listeleri, 1909 - 1935	Mimar SİNAN	135	172
Daimi Heyet (Büyük Görevliler Kurulu) Kararları, 1909 - 1934	Mimar SİNAN	135	182
Yirmibeşinci Yıl Kutlamaları - 1934	Mimar SİNAN	135	193
Büyük Mahfil Umumi Hey'et Toplantısı No: 6; 24.02.1952	Der.: Suha UMUR	136	4
Royal Society ve Aydınlanmayı Tetiklemesi	Celil LAYİKTEZ	136	23
Büyük Mahfil Umumi Hey'et Toplantısı No: 7; 18.05.1952	Der.: Suha UMUR	137	17
Osmanlılarda Habname Tarzı, Basılmış İlk Masonik Eser (1872) ve Edhem Pertev Paşa	Tamer AYAN	137	39

MASONİK KONULAR

Yakub'un Merdiveni	Tamer AYAN	136	37
20 Yıllık Perspektif Üzerine Düşünceler	Semih TEZCAN	136	59
Almanya Birleşik Büyük Locasına Bağlı Olarak Çalışan "Quatuor Coronati" Araştırma Locasının Çalışma Prensipleri ve Tüzüğü	Hasan AKDENİZ	136	79
Hürmasonluk ve Gelişme	Hasan KIRMANOĞLU	137	89

BİYOGRAFI

Spekülatif Hürmasonluğun Babası:
John Theophilus Desaguliers K.
(1683 - 1744)

Cent KARACAOĞLU 136 67

İNCELEME

Platon (MÖ 428 - 347)
Akıl ve Gerçek Kuramı

H. Yener GÜR'EŞ 137 57

René Guénon Abdülvahid
Yahya K. (1886 - 1951)

Armağan GÜRSEL 137 76

BİBLİYOGRAFYA

"1909 - 1935 Döneminde
Türkiye'de Masonluk Tarihi"

Der.: Ergin KOPARAN 135 213

"1909 - 1935 Döneminde
Türkiye'de Masonluk Tarihi"
Dizin

Mimar SİNAN 135 229

LOCALARDAN HABERLER

Localarda Yapılan Konuşmalar

Mimar SİNAN 136 91

Localarda Yapılan Konuşmalar

Mimar SİNAN 137 101

ARAMIZDAN AYRILANLAR

Aramızdan Ayrılanlar (1922 - 1934) Mimar SİNAN 135 203

Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN 136 112

Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN 137 122

FİHRİST

135. - 137. Sayıları Fihristi

Der.: Yavuz AKSEL 137 123

YAZARLAR FİHRİSTİ

	<u>Dergi No.</u>	<u>Sahife No.</u>
A		
AKDENİZ Hasan		
Almanya Birleşik Büyük Locasına Bağlı Olarak Çalışan "Quatuor Coronati" Araştırma Locasının Çalışma Prensipleri ve Tüzüğü	136	79
AKİN Asım		
Büyük Üstat Mesajı	137	4
AKSEL Yavuz		
Mimar Sinan Dergisinin 135. - 137. Sayıları Fihristi	137	123
AYAN Tamer		
Sunuş	135	4
1928 - 1933 Yılları Arasında Meydana Gelen Dört Masonik Olayın Tarihçesi	135	103
Yakub'un Merdiveni	136	37
Osmanlılarda Habname Tarzı, Basılmış İlk Masonik Eser (1872) ve Edhem Pertev Paşa	137	39

MİMAR SİNAN

Bulletin of the Grand Lodge
of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

11. Message from the Grand Master Asım AKİN
17. Grand Officers Meeting No: 7,
May 18, 1952 Suha UMUR
39. The First Masonic Book of the
Ottomans (1872) Tamer AYAN
57. Platon (428 - 347 BC)
The Theory of the Reason and Truth H. Yener GÜR'EŞ
76. Greast Sofi and Thinker of the Modern World
Bro. René Gu    n
"Abd    lvahid Yahya" (1886 - 1951) Arma    an G    RSEL
89. Freemasonry and Development Hasan K    RMANO    LU
101. News from Lodges Mimar S    NAN
122. Obituaries Mimar S    NAN

Address : 25, Nuruziya Soka    ı — Beyo    lu / İSTANBUL

YEAR : 2005

NO : 137